

UNIVERZA V LJUBLJANI
BIOTEHNIŠKA FAKULTETA
PODIPLOMSKI ŠTUDIJ VARSTVO NARAVNE DEDIŠČINE

Hrvoje Teo ORŠANIČ

**OHRANJANJE NARAVE IN LASTNIŠTVO GOZDA
NA PRIMERU POSAVJA**

MAGISTRSKO DELO

**CONSERVATION OF NATURE AND FOREST OWNERSHIP – A
CASE STUDY OF POSAVJE AREA**

MASTER OF SCIENCE THESIS

Ljubljana, 2005

Magistrsko delo je zaključek podiplomskega magistrskega študija Varstvo naravne dediščine na Biotehniški fakulteti Univerze v Ljubljani.

Na podlagi Statuta Univerze v Ljubljani ter po sklepu senata Biotehniške fakultete z dne, 29.3.2004, je izdana odločba o izpolnjevanju pogojev za izdelavo magistrskega dela s področja Varstvo naravne dediščine ter sprejeta tema magistrskega dela z naslovom: Ohranjanje narave in lastništvo gozda na primeru Posavja. Za mentorja je imenovanizr. prof. dr. Drago Kos.

Komisija za oceno in zagovor:

Predsednik komisije: dr. Boštjan Anko, red.prof. v p.,
Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta,
Oddelek za gozdarstvo in obnovljive gozdne vire

Član komisije: dr. Drago Kos,izr. prof.,
Univerza v Ljubljani, Fakulteta za družbene vede

Član komisije: dr. Andrej Kirn, red.prof. v p.,
Univerza v Ljubljani, Fakulteta za družbene vede

Datum zagovora:

Delo je rezultat lastnega raziskovalnega dela. Baze podatkov so shranjene pri avtorju raziskave. Vsi podatki, pridobljeni iz drugih virov, so ustrezno citirani.

Hrvoje T. Oršanič

KLJUČNA DOKUMENTACIJSKA INFORMACIJA

- ŠD: Md
DK: UDK 502/504:630*9:(497.12)(049.5)(043.2)
GDK 923+907:(497.12*08)(043.2)
KG: gozdovi/Posavje/zasebni gozd/interes lastnika do svojega gozda/odnos do zasebnega gozda/varstvo narave
AV: ORŠANIČ, Teo Hrvoje
SA: KOS, Drago (mentor)
KZ: SI-1001, Ljubljana, p.p. 2995, Večna pot 83
ZA: Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta
LI: 2005
IN: OHRANJANJE NARAVE IN LASTNIŠTVO GOZDA NA PRIMERU POSAVJA
TD: Magistrsko delo
OP: XVII, 183 str., 131 pregl., 14 sl., 1 pril., 114 vir.
IJ: sl/en
JI: en
AI: V Republiki Sloveniji je večina gozdov v zasebni lasti. Z raziskavo iščemo in analiziramo dejavnike, ki oblikujejo lastnikov odnos do gozda kot dela lastnine in možnosti ohranjanja narave pri gospodarjenju z zasebnimi gozdovi. Upoštevamo, da so lastnikove odločitve o gospodarjenju s svojim gozdom pomembne tudi za varstvo narave. V vzorec smo zajeli 460 lastnikov gozdov na podeželju Posavja (Brežiško GGO), ki živi v stiku z gozdom in s svojim gozdom aktivno gospodari. Podatke smo zbirali z anketiranjem. Zasebna gozdna posest v območju raziskave je v državnem merilu površinsko podpovprečno majhna. Rezultati kažejo, da je odnos lastnikov do gozda še vedno predvsem instrumentalen. Iz gozda črpajo toliko, kolikor jim neodvisni (velikost, oddaljenost gozdne posesti ...) in odvisni (starost, finančne razmere ...) dejavniki omogočajo. V razmerah površinsko majhne gozdne posesti je najbolj izražen lastniški interes po lesu za kurjavo. Z raziskavo smo tudi ugotovili, da je odnos lastnika do gozda in varstva narave večplasten in rezultat pester palete različnih dejavnikov. Lastniki gozdov slabo poznajo predpise s področja varstva narave in gozdarstva, slabo poznajo redke in ogrožene vrste, o lastnem gozdu nimajo nikakršnih informacij, naravovarstvenih del ne opravljajo. Lastniki gozdov narave v raziskovanem območju načrtno ne ohranjajo. V tem smislu predlagamo vzpostavitev tesnejšega sodelovanja v prostoru prisotnih javnih institucij (ZGS, ZRSVN, KGZ), vpeljavo sistematičnega obveščanja lastnikov o prisotnosti naravnih vrednot v njihovih gozdovih, vpeljavo izobraževanja občanov ob lastninjenju gozda, dograditev sistema finančnega stimuliranja lastnikov v smislu subvencioniranja in davčnih olajšav, vpeljavo certificiranja lesa tudi za les iz zasebnih gozdov, pospeševanje združevanja lastnikov gozdov v društva lastnikov gozdov.

KEY WORDS DOCUMENTATION

- DN: M.SC.Thesis
DC: UDC 502/504:630*9:(497.12)(049.5)(043.2)
FDC 923+907:(497.12*08)(043.2)
CX: forests/Posavje/private forests/owners interest/relationship to private forest
estate/nature conservancy
AU: ORŠANIČ, Teo Hrvoje
AA: KOS, Drago (supervisor)
PP: SI-1001, Ljubljana, p.p. 2995, Večna pot 83
PB: University of Ljubljana, Biotechnical Faculty
PY: 2005
TL: CONSERVATION OF NATURE AND FOREST OWNERSHIP – A CASE
STUDY OF POSAVJE AREA
DT: M.Sc.Thesis
NO: XVII, 183 p., 131 tab., 14 fig., 1 ann., 114 ref.
LA: sl/en
AL: en
AB: The great part of forests in the Republic of Slovenia is privately owned. This study tries to find and analyze the factors that shape an owner's position toward the forest that is part of his or her property, and the possibilities of nature conservation in these forests. A forest owner's decisions are namely of vital importance for the conservation of nature. This case study was based on the analysis of answers in a questionnaire submitted to 460 forest owners in the area of Posavje (Brežice Forest Management) who have constant contact with their forests and actively manage their resources. In the region in question, the degree of private ownership of forests is well below average. For the majority of forest owners their forests have a utilitarian function. They draw from them as much as independent (size, distance of forest property, etc.) and dependent (the owner's age, financial circumstances, etc.) factors allow them. If the forest is small its owner is mostly interested in the possibility of obtaining firewood from it. Depending upon a number of different factors it can be said that an owner's position toward his or her forest property and nature conservation is a complex one. Insufficiently acquainted with the regulations on nature and forest conservation, forest owners have no information about their forest property, do not know about rare and endangered species, and do not take any systematic measures for the conservation of nature in their forests. In order to improve this situation we suggest that the following measures be taken: to establish a closer cooperation with relevant institutions (such as the Slovene Forestry Institute, Institute of the Republic of Slovenia for Nature Conservation, and the Chamber of Agriculture and Forestry of Slovenia); to convey to forest owners information on natural values in their forests; to organize seminars on the transfer of socialized ownership of forest to private hands; to improve and supplement the existing system of financial stimulation of forest owners by subventions and tax deductions; to introduce forest management certification for privately-owned forest property; and to promote organization of forest owners into associations.

KAZALO VSEBINE – Table of Contents

	Str.
Ključna dokumentacijska informacija (KDI) z izvlečkom	III
Key words documentation (KWD) incl. abstract	IV
Kazalo preglednic	VII
Kazalo slik	XIV
Kazalo prilog	XVI
Okrajšave in simboli	XVII
Slovar	XVIII
1 UVOD.....	1
2 OPREDELITEV PROBLEMA	4
3 CILJ RAZISKOVANJA.....	9
4 DOSEDANJA RAZISKOVANJA IN PREGLED OBJAV	10
4.1 SPREMINJANJE ODNOSA DO NARAVE (GOZDA).....	10
4.2 VARSTVO NARAVE IN GOZD	12
4.3 GOSPODARJENJE Z ZASEBNIM GOZDOM	14
4.4 POVZETEK RAZISKOVANJ IN OBJAV.....	18
5 DELOVNE HIPOTEZE	20
6 MATERIAL IN METODE.....	21
6.1 METODE RAZISKOVANJA	21
6.2 OBMOČJE RAZISKAVE.....	21
6.3 PROSTORSKE ENOTE (PE).....	24
6.3.1 PE »Bohor-Orlica« (PE-1)	24
6.3.2 PE »Posavsko hribovje« (PE-2)	24
6.3.3 PE »Krško-Brežiška kotlina« (PE-3).....	24
6.3.4 PE »Gorjanci« (PE-4).....	25
6.4 ANKETNA RAZISKAVA.....	25
6.5 OBLIKOVANJE ANKETNEGA VPRAŠALNIKA	26
6.6 IZBOR VZORCA LASTNIKOV GOZDOV	27
6.7 ORGANIZACIJA IZVEDBE IN IZVEDBA ANKETIRANJA	30
6.8 VNOS IN OBDELAVA PODATKOV	31
7 OPIS OSNOVNIH NARAVOVARSTVENIH POSEBNOSTI RAZISKOVANEGA PROSTORA IN LASTNIŠTVA GOZDA	32
7.1 NARAVOVARSTVENE POSEBNOSTI OBMOČJA RAZISKAVE	32
7.1.1 Biotska pestrost območja raziskave.....	32
7.1.2 Pregled različnih funkcij, ki jih opravljajo gozdovi v območju raziskave ..	34
7.1.3 Pregled območij Natura 2000	38
7.2 ANALIZA ZBRANIH PODATKOV - POSEBNOSTI LASTNIŠTVA GOZDA V OBMOČJU RAZISKAVE	43
7.2.1 Neodvisne spremenljivke	43
7.2.2 Odvisne spremenljivke	50
7.2.3 Model povprečnega lastnika gozda v raziskovanem območju	61
8 REZULTATI	64

8.1	HIPOTEZA: ODNOS DO GOZDA JE ODRAZ LOKALNO SPECIFIČNIH (DRUŽBENIH IN NARAVNIH) RAZMER	64
8.1.1	Osnovne ugotovitve	64
8.1.2	Analiza osnovnih ugotovitev in interpretacija	68
8.2	HIPOTEZA: RAVEN NARAVOVARSTVENE OZAVEŠČENOSTI LASTNIKOV GOZDA JE NIZKA	70
8.2.1	Osnovne ugotovitve	70
8.2.2	Analiza osnovnih ugotovitev	74
8.2.3	Analiza vprašanj	77
8.2.4	Interpretacija	90
8.3	HIPOTEZA: EKONOMSKI INTERES ZASEBNEGA LASTNIKA GOZDA JE OSNOVA OHRANJANJA GOZDA	95
8.3.1	Osnovne ugotovitve	95
8.3.2	Analiza osnovnih ugotovitev	97
8.3.3	Analiza vprašanj	99
8.3.4	Interpretacija	106
8.4	HIPOTEZA: VELIKOST IN ODDALJENOST GOZDNE POSESTI, KAKOR TUDI SOCIALNA STRUKTURA LASTNIKOV POMEMBNO VPLIVAJO NA ODNOS LASTNIKA DO VARSTVA NARAVE IN DO ZASEBNEGA GOZDA	108
8.4.1	Osnovne ugotovitve	108
8.4.2	Analiza osnovnih ugotovitev	111
8.4.3	Analiza vprašanj	111
8.4.4	Interpretacija	122
8.5	HIPOTEZA: POGOSTOST STIKA Z GOZDOM KREPI NARAVOVARSTVENO ZAVEST LASTNIKA	125
8.5.1	Osnovne ugotovitve	125
8.5.2	Analiza osnovnih ugotovitev	129
8.5.3	Analiza vprašanj	130
8.5.4	Interpretacija	136
9	RAZPRAVA IN SKLEPI	138
9.1	UGOTOVITVE	140
9.2	PREDLOGI IZBOLJŠAV	151
9.3	ZAKLJUČEK	156
10	POVZETEK (SUMMARY)	157
10.1	POVZETEK	157
10.1.1	Vpliv neodvisnih spremenljivk na odnos do zasebne gozdne posesti in varstva narave	158
10.1.2	Vpliv odvisnih spremenljivk na odnos do zasebne gozdne posesti in varstva narave	158
10.1.3	Raziskovalne hipoteze	159
10.1.4	Predlogi za izboljšanje stanja	163
10.1.5	Zaključek	165
10.2	SUMMARY	166
11	VIRI	176
12	ZAHVALA	184
13	PRILOGE	185
13.1	Priloga A. - Anketni vprašalnik	185

KAZALO PREGLEDNIC – List of Tables

Preglednica 1: Število gozdnih posestnikov v državi po površinskih razredih lastništva gozda (Medved, 2000), število gozdnih posesti v območju raziskave (Gozdnogospodarski načrt gozdnogospodarskega območja Brežice ..., 2003) in število opravljenih anketiranj po površinskih razredih lastništva gozda.....	27
Preglednica 2: Razporeditev zasebnih gozdnih posesti po PE (po podatkih ZGS-OE Brežice) (v ha in %).....	29
Preglednica 3: Število gozdnih posesti po prostorskih enotah in načrtovano število anketiranj.....	29
Preglednica 4: Število opravljenih anketiranj po prostorskih enotah in razredih lastništva gozda po površini.....	30
Preglednica 5: Površine gozdnega prostora raziskovanega področja s poudarjenimi funkcijami (v ha).....	36
Preglednica 6: Območja Natura 2000 za ohranitev naravnih habitatov ter prostoživečih živalskih in rastlinskih vrst znotraj območja raziskave (Predlog potencialnih območij evropskega pomena ..., 2004; Uredba o posebnih varstvenih območjih ..., 2004).....	38
Preglednica 7: Pregled vrst iz Priloge II in habitatnih tipov iz Priloge I na področju raziskave po Direktivi o habitatih (Predlog potencialnih območij evropskega pomena ..., 2004).....	39
Preglednica 8: Oddaljenost v metrih do najbližje lastniške gozdne parcele anketiranih lastnikov gozdov.....	44
Preglednica 9: Starostni razredi anketiranih lastnikov gozdov.....	46
Preglednica 10: Primerjava odgovorov anketiranih lastnikov gozdov na vprašanje o zanimanju za varstvo narave v povezavi s starostnimi razredi (v %).....	47
Preglednica 11: Primerjava lastništva gozda po površini po starostnih razredih anketiranih lastnikov gozdov (v %).....	47
Preglednica 12: Izobrazba anketiranih lastnikov gozdov in primerjava z odgovori iz raziskave slovenskega javnega mnenja 1990-1998 (Vrednote v prehodu ..., 1999).....	48
Preglednica 13: Primerjava izobrazbe (zaključeno šolanje) anketiranih lastnikov gozdov v povezavi s starostnimi razredi (v %).....	48
Preglednica 14: Zaposlitveni status anketiranih lastnikov gozdov.....	49
Preglednica 15: Ocena finančnih razmer v gospodinjstvu anketiranih lastnikov gozdov... ..	49
Preglednica 16: Prisotnost podatkov/informacij o lastnem gozdu anketiranih lastnikov gozdov.....	50
Preglednica 17: Sodelovanje anketiranih lastnikov gozdov z Zavodom za gozdove Slovenije.....	50
Preglednica 18: Srednje vrednosti ocen pomembnosti lastnega gozda v ekonomiji lastnika gozda po kategorijah možnega dohodka.....	51
Preglednica 19: Prisotnost predstave razvoja domačije pri anketiranih lastnikih gozdov ..	52
Preglednica 20: Pogostost pregledovanja lastnega gozda anketiranih lastnikov gozdov....	52
Preglednica 21: Pogostost izvajanja sečnje v lastnem gozdu anketiranih lastnikov gozdov.....	53
Preglednica 22: Opravljena gojitvena dela v gozdovih anketiranih lastnikov gozdov v obdobju zadnjih dveh let (2002, 2003).....	54
Preglednica 23: Seznanjenost anketiranih lastnikov gozdov s pojmom »biotska pestrost«	55
Preglednica 24: Udeleževanje anketiranih lastnikov gozdov pri naravovarstvenih akcijah 55	

Preglednica 25: Izvajanje del povezanih z varstvom narave/okolja v gozdovih anketiranih lastnikov gozdov	56
Preglednica 26: Pregled vsebin izvedenih del povezanih z varstvom narave/okolja v gozdovih anketiranih lastnikov gozdov	56
Preglednica 27: Opis florističnih posebnosti po anketiranih lastnikih gozdov	57
Preglednica 28: Opis favnističnih posebnosti po anketiranih lastnikih gozdov	58
Preglednica 29: Opis nežive posebnosti po anketiranih lastnikih gozdov	59
Preglednica 30: Število navedb posebnosti/izjemnosti po anketirancih in ocena pravilnosti	60
Preglednica 31: Model povprečnega anketiranega lastnika gozda	61
Preglednica 32: Površina zasebnega gozda anketiranih lastnikov gozdov (v %) in ocene pomembnosti gozda (od 1 do 5) razporejeno po prostorskih enotah	64
Preglednica 33: Zanimanje za varstvo narave pri anketiranih lastnikih gozdov razporejenih po prostorskih enotah (v %)	65
Preglednica 34: Ocene anketirancev po prostorskih enotah o jakosti poseganja s sečnjo v zaseben gozd (v %)	65
Preglednica 35: Pogostost izvajanja sečnje po prostorskih enotah (v %)	65
Preglednica 36: Samoocene anketirancev razporejenih po prostorskih enotah o poznavanju določil Zakona o ohranjanju narave (v %)	66
Preglednica 37: Poti anketirancev, razporejenih po prostorskih enotah, pri iskanju pomoči ob ugotovljenem naravovarstvenem problemu (v %)	66
Preglednica 38: Izvajanje naravovarstvenih del v gozdovih anketirancev, razporejenih po prostorskih enotah (v %)	67
Preglednica 39: Strinjanje anketirancev, razporejenih po prostorskih enotah, z vključitvijo posestva v kakšno zavarovano območje (v %)	67
Preglednica 40: Prisotnost vizije razvoja domačije pri anketirancih, razporejenih po prostorskih enotah (v %)	68
Preglednica 41: Uvrstitev pomena varstva narave pri anketiranih lastnikih gozdov po izbranih možnostih	70
Preglednica 42: Ocene anketiranih lastnikov gozdov o primerjavi vrednosti gozda z vrednostjo gozda izraženo z denarjem	70
Preglednica 43: Seznanjenost anketiranih lastnikov gozdov o večnamenski vlogi gozdov v prostoru (funkcije gozdov) in upoštevanju večnamenske vloge gozda	71
Preglednica 44: Odločanje anketiranih lastnikov gozdov o predlogu vključitve posesti v kakšno zavarovano območje	71
Preglednica 45: Samoocene anketirancev o poznavanju določil zakona o gozdovih z ocenami od 1 do 5	71
Preglednica 46: Samoocene anketirancev o poznavanju določil zakona o ohranjanju narave z ocenami od 1 do 5	72
Preglednica 47: Srednje vrednosti ocen količine informacij o gozdu pri anketiranih lastnikih gozdov po različnih virih	72
Preglednica 48: Srednje vrednosti ocen količine informacij o varstvu narave pri anketiranih lastnikih gozdov po različnih virih	73
Preglednica 49: Pregled vsebin sestankov sklicanih na naravovarstveno temo in katerih so se udeležili anketirani lastniki gozdov	73
Preglednica 50: Kam bi se najprej obrnili, če bi naleteli na naravovarstven problem?	74

Preglednica 51: Primerjava samoocen (od 1 do 5) anketiranih lastnikov gozdov o poznavanju Zakona o gozdovih v povezavi z velikostjo zasebne gozdne posesti (v %)	78
Preglednica 52: Primerjava samoocen (od 1 do 5) anketiranih lastnikov gozdov o poznavanju Zakona o ohranjanju narave v povezavi z velikostjo zasebne gozdne posesti (v %)	78
Preglednica 53: Primerjava mnenj anketiranih lastnikov gozdov o vključevanju lastne posesti v naravovarstveno zavarovano območje v povezavi s starostnimi razredi (v % in št.)	79
Preglednica 54: Primerjava ocen anketiranih lastnikov gozdov o gozdnatosti okolice v povezavi s starostnimi razredi (v %)	79
Preglednica 55: Primerjava ocen anketiranih lastnikov gozdov o upoštevanju funkcij gozda v povezavi s starostnimi razredi (v %)	80
Preglednica 56: Primerjava ocen anketiranih lastnikov gozdov o vrednosti gozda v povezavi s starostnimi razredi (v %)	80
Preglednica 57: Primerjava strinjanja anketiranih lastnikov gozdov z vključitvijo posesti v zavarovano območje v odvisnosti od izobrazbe (v %)	81
Preglednica 58: Primerjava ocen anketiranih lastnikov gozdov o vrednotenju gozda (več kot se da izraziti z denarjem) v odvisnosti od izobrazbe (v %)	81
Preglednica 59: Primerjava poznavanja in upoštevanja različnih vlog gozda v prostoru v odvisnosti od izobrazbe anketiranih lastnikov gozdov (v %)	82
Preglednica 60: Primerjava informiranosti anketiranih lastnikov gozdov o pojmu »biotska pestrost« v povezavi z izobrazbo (v %)	82
Preglednica 61: Primerjava samoocen anketiranih lastnikov gozdov o poznavanju Zakona o gozdovih v odvisnosti od izobrazbe (v %)	83
Preglednica 62: Primerjava samoocen anketiranih lastnikov gozdov o poznavanju Zakona o ohranjanju narave v odvisnosti od izobrazbe (v %)	84
Preglednica 63: Pogostost stikov s poklicnim naravovarstvenikom v odvisnosti od izražene zanimanja za varstvo narave (v %)	84
Preglednica 64: Primerjava zanimanja anketiranih lastnikov gozdov za področje varstva narave v povezavi s pripravljenostjo vključitve svoje posesti v zavarovano območje (v % in št.)	85
Preglednica 65: Primerjava zanimanja anketiranih lastnikov gozdov za varstvo narave v povezavi z izbranimi možnostmi iskanja pomoči ob možnem naravovarstvenem problemu (v %)	85
Preglednica 66: Primerjava zanimanja anketiranih lastnikov gozdov za varstvo narave v povezavi z udeležbo na naravovarstveni akciji (v % in št.)	86
Preglednica 67: Primerjava zanimanja anketiranih lastnikov gozdov za varstvo narave v povezavi z ugotovljenim problemom varstva narave (v % in št.)	86
Preglednica 68: Primerjava zanimanja anketiranih lastnikov gozdov za varstvo narave v povezavi s prisotnostjo priljubljenega gozdnega predela znotraj svoje gozdne posesti (v %)	87
Preglednica 69: Članstvo anketiranih lastnikov gozdov v društvih, povezanih z varstvom narave	87
Preglednica 70: Pregled društev, v katera so včlanjeni anketirani lastniki gozdov	88
Preglednica 71: Primerjava strinjanja z vključitvijo posesti anketiranih lastnikov gozdov v zavarovano območje v povezavi s finančnim stanjem lastnikov gozdov (v % in št.)	88

Preglednica 72: Pričakovane koristi anketiranih lastnikov gozdov od hipotetične vključitve posesti v kakšno zavarovano območje.....	89
Preglednica 73: Pomisleki anketiranih lastnikov gozdov ob predlogu vključitve posesti v kakšno zavarovano območje.....	89
Preglednica 74: Ocene anketiranih lastnikov gozdov o jakosti poseganja s sečnjo v lasten gozd	95
Preglednica 75: Vzrok potrebe po večji količini lesa pri anketiranih lastnikih gozdov po pričakovanih kategorijah (možnost navedbe več odgovorov).....	96
Preglednica 76: Vzrok potrebe po večji količini lesa pri anketirancih naveden pod »drugo«	97
Preglednica 77: Primerjava ocen anketiranih lastnikov gozdov o zadovoljnosti s trenutno ekonomsko situacijo v gospodinjstvu v primerjavi s površino gozda v lasti (v %)	99
Preglednica 78: Primerjava prisotnosti razvojne vizije domačije anketiranih lastnikov gozdov v povezavi z velikostjo zasebne gozdne posesti (v %)	100
Preglednica 79: Primerjava ocen mnenj anketiranih lastnikov gozdov na vprašanje: Ali v svojem gozdu sekate dovolj, ali bi lahko več? v povezavi s površino gozda v lasti (v % in št.).....	100
Preglednica 80: Primerjava pogostosti izvajanja sečnje v gozdovih anketiranih lastnikov v primerjavi s površino gozda lasti (v %).....	101
Preglednica 81: Primerjava ocen pomembnosti gozda anketiranih lastnikov gozdov po kategorijah v odvisnosti o velikosti zasebne gozdne posesti.....	101
Preglednica 82: Primerjava želje anketiranih lastnikov gozdov po nakupu gozda v povezavi z velikostjo zasebne gozdne posesti (v %)	102
Preglednica 83: Primerjava prisotnosti želje po nakupu gozda pri anketiranih lastnikih gozdov v odvisnosti od števila članov gospodinjstva (v %).....	102
Preglednica 84: Primerjava pogostosti izvajanja sečnje v gozdu anketiranih lastnikov gozdov v povezavi s starostnimi razredi (v % in št.).....	103
Preglednica 85: Primerjava srednjih vrednosti ocen (od 1 do 5) anketiranih lastnikov gozdov o pomembnosti gozda v ekonomiji lastnika gozda v povezavi s starostnimi razredi	103
Preglednica 86: Primerjava ocen pomembnosti lesa (1=majhen pomen; 5= velik pomen) v ekonomiji gospodinjstva anketiranih lastnikov gozdov po virih in v odvisnosti od števila članov gospodinjstva.....	104
Preglednica 87: Primerjava pogostosti izvajanja sečnje v gozdovih anketiranih lastnikov gozdov v povezavi z oceno finančnih razmer v gospodinjstvu (v %).....	104
Preglednica 88: Primerjava ocen možnosti za sečnjo v lastnem gozdu anketiranih lastnikov gozdov v povezavi s finančnim stanjem lastnikov gozdov (v % in št.)	105
Preglednica 89: Primerjava ocen pomembnosti lesa (1=majhen pomen; 5= velik pomen) v ekonomiji gospodinjstva anketiranih lastnikov gozdov po virih in v odvisnosti od finančnih razmer v gospodinjstvu	105
Preglednica 90: Primerjava odnosa med velikostjo zasebne gozdne posesti in oddaljenostjo do najbližje zasebne gozdne parcele anketiranih lastnikov gozdov (v %)	108
Preglednica 91: Primerjava strinjanja anketiranih lastnikov gozdov z dovoljenim prostim prehajanjem preko zasebne gozdne posesti v povezavi z velikostjo zasebne gozdne posesti (v %).....	109
Preglednica 92: Strinjanje anketiranih lastnikov gozdov z možnostjo prostega prehajanja tujcev skozi zaseben gozd (v % in št.).....	109

Preglednica 93: Strinjanje anketiranih lastnikov gozdov z možnostjo prostega nabiranja gozdnih sadežev v tujem zasebnem gozdu (v % in št.)	109
Preglednica 94: Število članov gospodinjstva anketiranih lastnikov gozdov.....	110
Preglednica 95: Prisotnost naslednika v družinah anketiranih lastnikov gozdov, ki bo sposoben skrbeti za gozd v bodoče	110
Preglednica 96: Primerjava ocen anketiranih lastnikov gozdov o sodelovanju z Zavodom za gozdove pri gospodarjenju s svojo gozdno posestjo v primerjavi z velikostjo zasebne gozdne posesti (v %).....	112
Preglednica 97: Primerjava ocen anketiranih lastnikov gozdov različnih poklicev v povezavi z velikostjo zasebne gozdne posesti.....	113
Preglednica 98: Primerjava izvajanja del, povezanih z varstvom narave v gozdu anketiranih lastnikov gozdov in v povezavi z velikostjo zasebne gozdne posesti (v %)	113
Preglednica 99: Primerjava ocen odgovorov anketiranih lastnikov gozdov o gozdnosti okolice v povezavi s površinami gozdov v lasti (v %).....	114
Preglednica 100: Primerjava mnenj anketiranih lastnikov gozdov o vrednosti gozdov (izraženo z denarjem) v povezavi s površino zasebnega gozda (v %).....	114
Preglednica 101: Primerjava prisotnosti osebnega stika anketiranih lastnikov gozdov s poklicnim naravovarstvenikom v povezavi z velikostjo zasebne gozdne posesti (v %)	115
Preglednica 102: Primerjava pogostosti sečnje v gozdovih anketiranih lastnikov gozdov v povezavi z oddaljenostjo zasebne gozdne posesti (v %).....	116
Preglednica 103: Primerjava interesa anketiranih lastnikov gozdov po nakupu gozda v odvisnosti od oddaljenosti zasebne gozdne posesti (v %).....	117
Preglednica 104: Primerjava interesa anketiranih lastnikov gozdov po prodaji gozda v odvisnosti od oddaljenosti zasebne gozdne posesti (v %).....	117
Preglednica 105: Primerjava strinjanja anketiranih lastnikov gozdov z vključitvijo posesti v zavarovano območje v odvisnosti od oddaljenosti zasebne gozdne posesti (v %)....	117
Preglednica 106: Primerjava odgovorov anketiranih lastnikov gozdov na vprašanje o stiku s poklicnim naravovarstvenikom v povezavi s starostnimi razredi (v %).....	118
Preglednica 107: Primerjava odgovorov anketiranih lastnikov gozdov na vprašanje o prisotnosti razvojne vizije domačije v primerjavi s starostnimi razredi (v %).....	118
Preglednica 108: Primerjava zaposlitvenega statusa anketiranih lastnikov gozdov v povezavi s starostnimi razredi (v %)	119
Preglednica 109: Primerjava sodelovanja anketiranih lastnikov gozdov v organizacijah povezanih z naravovarstvom v odvisnosti od njihove izobrazbe (v %)	119
Preglednica 110: Primerjava stikov anketiranih lastnikov gozdov s poklicnimi naravovarstveniki v odvisnosti od izobrazbe (v %).....	120
Preglednica 111: Primerjava samoocen anketirancev o ugotovljenem naravovarstvenem problemu v odvisnosti od izobrazbe anketiranih lastnikov gozdov (v %)	120
Preglednica 112: Primerjava odgovorov anketiranih lastnikov gozdov na vprašanje: Kam bi se najprej obrnili, če bi naleteli na naravovarstven problem, v odvisnosti od izobrazbe (v %).....	121
Preglednica 113: Primerjava ocen različnih poklicev v povezavi z izobrazbo anketiranih lastnikov gozdov.....	121
Preglednica 114: Primerjava želje anketiranih lastnikov gozdov po nakupu gozda v odvisnosti od izobrazbe (v %)	122

Preglednica 115: Primerjava želje anketiranih lastnikov gozdov po prodaji gozda v odvisnosti od izobrazbe lastnika gozda (v %)	122
Preglednica 116: Primerjava pogostosti pregledovanja zasebnega gozda anketiranih lastnikov gozdov v povezavi z oddaljenostjo do zasebne gozdne posesti (v % in št.)	126
Preglednica 117: Oblika izvrševanja sečnje v gozdovih anketiranih lastnikov gozdov (možno je bilo navesti več možnosti)	126
Preglednica 118: Oblika opravljanja gojitvenih del v gozdovih anketiranih lastnikov gozdov (možno je bilo navesti več možnosti)	127
Preglednica 119: Prisotnost posebej priljubljenega predela gozda znotraj zasebne gozdne posesti anketiranih lastnikov gozdov	127
Preglednica 120: Vzrok priljubljenosti posebnega gozdnega predela pri anketiranih lastnikih gozdov. Možno je bilo navesti več vzrokov priljubljenosti	128
Preglednica 121: Vzroki priljubljenosti posebnega gozdnega predela po kategorijah (v %)	129
Preglednica 122: Primerjava načina opravljanja sečnje anketiranih lastnikov gozdov v primerjavi s površino lastnega gozda (v %)	130
Preglednica 123: Primerjava načina opravljanja gojitvenih del v primerjavi s površino gozda anketiranih lastnikov gozdov (v %)	130
Preglednica 124: Primerjava odgovorov anketiranih lastnikov gozdov na vprašanje o posebni navezanosti na določen del zasebne gozdne posesti v povezavi z velikostjo zasebne gozdne posesti (v % in št.)	131
Preglednica 125: Primerjava pogostosti pregledovanja zasebnega gozda anketiranih lastnikov gozdov v povezavi s površino gozda v lasti (v % in št.)	132
Preglednica 126: Primerjava prisotnosti priljubljenega predela v gozdu anketiranih lastnikov gozdov v odvisnosti od oddaljenosti zasebne gozdne posesti (v % in št.)	133
Preglednica 127: Primerjava izraženega zanimanja anketiranih lastnikov gozdov za varstvo narave v povezavi s pogostostjo pregledovanja lastnega gozda (v %)	133
Preglednica 128: Primerjava poznavanja pojma »biotska pestrost« pri anketiranih lastnikih gozdov v povezavi s pogostostjo pregledovanja zasebnega gozda (v %)	134
Preglednica 129: Primerjava ocen anketiranih lastnikov gozdov o izkazanem zanimanju za področje varstva narave v primerjavi s pogostostjo poseganja v svoj gozd (v %)	134
Preglednica 130: Primerjava pogostosti izvajanja sečnje v gozdu anketiranih lastnikov gozdov v odvisnosti od števila članov gospodinjstva (v %)	135
Preglednica 131: Primerjava prisotnosti posebej priljubljenega gozdnega predela v zasebnem gozdu anketiranih lastnikov gozdov v povezavi s pogostostjo pregledovanja zasebnega gozda (v %)	135

KAZALO SLIK – List of Figures

Slika 1: Področje raziskave v merilu države	21
Slika 2: Razporeditev prostorskih enot znotraj raziskovanega področja.....	23
Slika 3: Razporeditev biogeografskih regij v Sloveniji (Pregled stanja ..., 2001).....	32
Slika 4: Pregledna karta gozdno funkcijskih enot v območju raziskave	35
Slika 5: Pregledna karta območij Nature 2000 v območju raziskave (Uredba o posebnih varstvenih območjih ..., 2004; Priloga 3: Območja in potencialna območja Natura 2000 – publikacijski karti).....	38
Slika 6: Primerjava pogostosti sečnje v gozdovih anketiranih lastnikov gozdov v odnosu do oddaljenosti zasebne gozdne posesti	45
Slika 7: Zanimanje za področje varstva narave pri anketiranih lastnikih gozdov (število odgovorov)	54
Slika 8: Primerjava odgovorov anketiranih lastnikov gozdov o zanimanju za področje varstva narave v povezavi z velikostjo gozdne posesti (v %)	77
Slika 9: Srednje vrednosti ocen (1-5) anketirancev o pomembnosti lastnega gozda v ekonomiji lastnika gozda po kategorijah možnega dohodka.....	96
Slika 10: Primerjava pogostosti izvajanja sečnje v gozdovih anketiranih lastnikov gozdov v primerjavi s površino gozda v lasti (v %).....	112
Slika 11: Primerjava strinjanja anketiranih lastnikov gozdov z vključitvijo gozdne posesti v zavarovano območje v povezavi z velikostjo zasebne gozdne posesti (v %).....	115
Slika 12: Ocene anketirancev o pomembnosti gozda v ekonomiji gospodinjstva v povezavi z oddaljenostjo gozdne posesti	116
Slika 13: Pogostost pregledovanja zasebnega gozda anketirancev (število odgovorov)...	125
Slika 14: Pogostost izvajanja sečnje v zasebnem gozdu anketiranih lastnikov gozdov (v %)	125

KAZALO PRILOG – List of annexes

Priloga A: Anketni vprašalnik.....	185
------------------------------------	-----

OKRAJŠAVE IN SIMBOLI – Abbreviations and Symbols

IDV FDV:	Inštitut za družbene vede pri Fakulteti za družbene vede
KGZS:	Kmetijsko gozdarska zbornica Slovenije
NEP:	Nova ekološka paradigma (New Ecological Paradigm)
NIMBY:	Not In My Back Yard (sindrom »ne na mojem dvorišču«)
PE:	Prostorska enota raziskovanega območja
PE-1:	Prostorska enota »Bohor-Orlica«
PE-2:	Prostorska enota »Posavsko hribovje«
PE-3:	Prostorska enota »Krško-Brežiška kotlina«
PE-4:	Prostorska enota »Gorjanci«
SKOP:	Slovenski kmetijski okoljski program
ZGS:	Zavod za gozdove Slovenije
ZGS OE:	Zavod za gozdove Slovenije Območna enota
ZRSVN:	Zavod Republike Slovenije za varstvo narave
ZRSVN OE:	Zavod Republike Slovenije za varstvo narave Območna enota

SLOVAR : Glossary

Biom so geografska območja z značilnimi klimatskimi in talnimi razmerami ter biocenozi (Mršič, 1997).

Narava je celota materialnega sveta in sestav z naravnimi zakoni med seboj povezanih ter soodvisnih delov in procesov. Človek je sestavni del narave (Zakon o varstvu okolja, 2004).

Naravna dobrina je del narave in je lahko naravno javno dobro, naravni vir ali naravna vrednota (Zakon o varstvu okolja, 2004).

- a. Naravno javno dobro je del okolja, na katerem je z zakonom vzpostavljen status javnega dobra
- b. Naravni vir je del okolja, kadar je predmet gospodarske rabe
- c. Naravna vrednota je vsa naravna dediščina na območju Republike Slovenije. Naravna vrednota je poleg redkega, dragocenega ali znamenitega naravnega pojava tudi drug vredni pojav, sestavina oziroma del žive ali nežive narave, naravno območje ali del naravnega območja, ekosistem, krajina ali oblikovana narava (Zakon o ohranjanju narave - uradno prečiščeno besedilo, 2004)

Natura 2000 so posebna varstvena območja (ekološko pomembna območja), ki so na ozemlju Evropske unije (v nadaljnjem besedilu: EU) pomembna za ohranitev ali doseganje ugodnega stanja vrst ptic (posebno območje varstva) in drugih živalskih ter rastlinskih vrst, njihovih habitatov in habitatnih tipov (posebno ohranitveno območje), katerih ohranjanje je v interesu EU (Uredba o spremembah in dopolnitvah Uredbe o posebnih varstvenih območjih (območjih Natura 2000), 2004).

Ohranjanje narave je vsako ravnanje, ki se opravlja zaradi ohranitve biotske raznovrstnosti in varstva naravnih vrednot (Zakon o ohranjanju narave - uradno prečiščeno besedilo, 2004).

Okolje je tisti del narave, kamor seže ali bi lahko segel vpliv človekovega delovanja (Zakon o varstvu okolja, 2004).

Povzročiteljica ali povzročitelj obremenitve okolja je pravna ali fizična oseba, ki neposredno ali posredno, izključno ali hkrati onesnažuje okolje, rabi naravne dobrine ali povzroča tveganje za okolje ali povzroči okoljsko nesrečo (Zakon o varstvu okolja, 2004).

Raba naravnih dobrin je splošna raba delov okolja, za katero ni treba pridobiti posebne pravice, ali posebna raba delov okolja, za katero je treba pridobiti posebno pravico rabe skladno z zakonom (Zakon o varstvu okolja, 2004).

Varstvo okolja je spodbujanje in usmerjanje takšnega družbenega razvoja, ki omogoča dolgoročne pogoje za človekovo zdravje, počutje in kakovost njegovega življenja ter ohranjanje biotske raznovrstnosti (Zakon o varstvu okolja, 2004).

1 UVOD

Najstarejši junaški ep svetovne zgodovine, Ep o Gilgamešu, ki je nastal v Mezopotamiji med leti 2000 in 1600 pr. n. št., govori o prijateljstvu dveh mogočnih mož (Gilgameš in Engidu), ki se, med ostalimi junaštvi, odpravita v gozd umoriti tam prebivajočega velikana Humbabo. Z umorom velikana Humbabe naj bi iz dežele pregnala sleherno zlo. V epu je gozd opisan kot ogromen, temačen in nevaren prostor, poln demonov, v katerega si nihče ne upa. Velikan Humbaba, ki prebiva v gozdu, simbolizira zlo, vsem bitjem nevarne sile. Ko sta začela sekati cedre, se je velikan Humbaba razjezil in jima prišel nasproti. V boju in ob pomoči bogov sta Gilgameš in Engidu umorila velikana Humbabo in njegove pomočnike. Posekala sta tudi cedrov gozd. Z zmago nad velikanom Humbabo si je Gilgameš pridobil nesmrtno slavo.

V epu ima gozd simboliko prebivališča temnih zloveščih sil, demonov. Skozi zgodovino se je z razvojem različnih spoznanj tovrstna simbolika počasi spreminjala. Ves čas in skozi vse kulture ter družbene ureditve se je spreminjal tudi odnos do gozda. V epu o Gilgamešu je tudi večkrat izpostavljena uporabna vrednost lesa (kurjava, izgradnja ladje). Ravno uporabna vrednost lesa (gozda) je bila skozi preteklost predmet različnih oblik lastninskih razmerij do gozda in različnih načinov izkoriščanja gozda. Ugotavljamo, da postaja gozd, zaradi vpliva človeka, vse bolj preoblikovano naravno okolje.

Aldo Leopold, ameriški gozdarski strokovnjak in mislec, pionir razvoja sodobne ekološke etike pred drugo svetovno vojno, je dejal, da so bili gozdovi material, iz katerega je človek skoval civilizacijo.

Gozd ima tudi pomembno vlogo v razvoju človeške kulture. Kljub razvoju evropskega etičnega antropocentrizma v odnosu do narave, ki je nastal na temeljih grške in judovsko-krščanske miselnosti, je v kulturi na različne načine izražena estetska, doživljajska, celo mistična vrednost gozda vseskozi prisotna. Kartezijanska mehanistična analiza narave, ki najprej loči »dušo od telesa« in nato »človeka od narave« in vsiljen cilj znanstvenega vedenja, katerega osnovni cilj naj bi bil, da nas napravi za gospodarje in lastnike narave,

sta predhodnici racionalističnega odnosa do narave, ki ga razvije razsvetljenstvo in katerega dediči smo tudi mi. Varstvo narave je že v svojih začetkih pomenilo uporabo razsvetljenskemu racionalizmu v človekovem odnosu do narave.

S sekularizacijo oziroma ločitvijo cerkvene oblasti od posvetne se začne obdobje modernizacije družbe.

V zadnjih nekaj desetletjih smo pričali o zametku razvoja postmoderne družbe, za katero je značilna skrb za kvaliteto življenja posameznika in s tem v povezavi poudarjena skrb za okolje/naravo (Kos, 1995 a). Gre za vse pogostejše poskuse uveljavljanja ekocentričnega pogleda na svet in priznavanja intrinzične vrednosti naravnim entitetam, kot posledico spoznanja, da je naravo potrebno varovati in ohranjati.

Z razvojem spoznanj o ekološki pomembnosti gozda v prostoru, o omejenih možnostih rabe naravnih virov za zadovoljevanje potreb človeštva, ob naraščajoči problematiki onesnaževanja narave in okolja, izumiranju vrst dobiva gozd izredno pozitivno podobo. Z napredovanjem spoznanj o nujnosti varstva narave postaja gozd vse bolj pogost predmet varovanja. Gre za razvoj nove ekološke paradigme, ki poudarja predvsem krhkost naravnega ravnotežja in med ostalim postavlja pod vprašaj paradigmo neomejene ekonomske rasti in neomejenost naravnih virov.

Varstvo narave pomeni varstvo, ohranjanje, rekultiviranje in rabo narave. Naravna dediščina (naravne vrednote) je vse, kar ni ustvaril človek. Naravne vrednote Zakon o ohranjanju narave (2004) natančneje ne določa. Ločimo živo in neživo naravno dediščino. Naravni prostor je prostor zunaj neposrednega nadzora človeka.

Več kot polovica površine države je obrasla z gozdom. Pomembna je legalizacija ugotovitve, da gozdovi opravljajo tudi socialno »funkcijo ohranjanja biotske raznovrstnosti in varstva naravnih vrednot, ter funkcijo varovanja kulturne dediščine« (Zakon o spremembah in dopolnitvah zakona o gozdovih, 2002). Gozdovi, v katerih je ta funkcija izjemno poudarjena, se razglasijo za gozdove s posebnim namenom, kateri so skupaj z

varovalnimi gozdovi zavarovano naravno bogastvo in se razglasijo s predpisom Vlade RS (Zakon o spremembah in dopolnitvah zakona o gozdovih, 2002).

Večina gozdov v državi (in območju raziskave) je v zasebni lasti in služi lastnikom za zadovoljevanje različnih potreb. Vprašamo se: »Kdo nam daje pravico, da smo lastniki narave, gozda, posameznega drevesa in do kod seže pravica lastnika na delu narave (gozdu), ki ga ima v lasti?«. Raziskavo namenjamo iskanju odgovora predvsem na drugi del vprašanja.

2 OPREDELITEV PROBLEMA

Svetovna listina Združenih narodov o naravi se začne s stavkom: »Vsaka oblika življenja je edinstvena in zasluži spoštovanje ne glede na vrednost, ki jo predstavlja za človeka.« (World chapter for Nature ..., 1982). S tem stavkom je predstavljen nastajajoči neantropocentrični pogled na naravo, ki poudarja njeno intrinzično vrednost in predstavlja podlago za novo definiranje vsebine lastnine na delu narave.

Z razvojem družbe, razmejitvami in urejanjem prostora in lastniških razmerij so gozdovi olastninjeni. Lastniki gozdov v Republiki Sloveniji so lahko pravne oziroma fizične osebe. Površine gozdov v posamezni lasti so različne - od površin manjših od hektarja pa do več tisoč hektarjev. Po razpoložljivih podatkih je v Republiki Sloveniji trenutno okoli 250.000 lastnikov gozdov (Medved, 2000).

Delež zasebnih gozdov v državi se je po podatkih iz različnih virov (Medved, 2000; Poročilo o delu Zavoda za gozdove Slovenije za leto 2003, 2004) v naslednjih letih gibal takole:

1939 – 96,5 %

1949 – 70,2 %

1952 – 63,2 %

1965 – 63,3 %

1990 – 62,4 %

1998 – 64,3 %

2003 – 70,4 %

Površina gozdov se v državi povečuje že od leta 1875, ko je bila zabeležena komaj 36 % gozdnatost ozemlja današnje države (Medved, 2000). Pred začetkom denacionalizacije je bilo v državi v zasebni lasti slabi dve tretjini zasebnih gozdov. Razmerje površin državnih in zasebnih gozdov se je spremenilo od 33,9 : 66,1 leta 1996 na 28,8 : 71,2 leta 2002. Po končani denacionalizaciji pa naj bi se površina zasebnih gozdov precej povečala. Leta 2002 je bilo v državi 804.607 ha zasebnih gozdov (Poročilo o delu Zavoda za gozdove

Slovenije za leto 2002, 2003). Leta 2003 pa 815.212 ha (Poročilo o delu Zavoda za gozdove Slovenije za leto 2003, 2004). Po končani denacionalizaciji naj bi javnih (državnih) gozdov ostalo le okoli 20 % vseh gozdov (Gozd in gozdarstvo Slovenije, 2004). Gozdnatost države je 57,1 % (Poročilo o delu Zavoda za gozdove Slovenije za leto 2003, 2004).

Pomembna je tudi ugotovitev, da se delež zasebnih, predvsem kmečkih gozdov v državi povečuje od 15. stoletja naprej (Winkler, 1994).

Ocenjujemo, da lahko zmanjševanje deleža javnih gozdov (posledica denacionalizacije) vpliva tudi na zmanjšanje javnega vpliva na gozdove.

Razen v izjemnih pogojih, kjer izrazito prevladuje varovalna funkcija gozda ali pa gre za namensko iz gospodarjenja izvzet gozd (npr. gozdni rezervati), lahko lastniki v svojem gozdu zadovoljujejo svoj interes. Gospodarjenje z gozdom ureja zakonodaja, ki do določene mere upošteva specifične interese ali želje lastnika gozda - ob hkratnem zagotavljanju ekoloških, socialnih in proizvodnih funkcij gozda. Zakonski predpisi lastniku nalagajo gospodarjenje v skladu s predpisi, z načrti za gospodarjenje in upravnimi akti, izdanimi po zakonu o gozdovih. Zasebni lastniki gozdov na podlagi gozdnogojitvenega načrta in po predhodnem svetovanju in skupni izbiri dreves za možni posek, prejmejo od Zavoda za gozdove odločbo v upravnem postopku (Zakon o spremembah in dopolnitvah zakona o gozdovih, 2002). Z odločbo se določijo potrebna gojitvena in varstvena dela, čas za njihovo izvedbo, količina in struktura dreves za največji možni posek, usmeritve in pogoji za sečnjo in spravilo. Dela v gozdovih mora lastnik opraviti v ustreznem letnem času in na način, s katerim se najmanj ogroža gozdni ekosistem in zagotavlja varstvo gozdov in varnost ljudi.

Lastnik gozda je dolžan dovoliti v svojem gozdu prost dostop in gibanje drugim osebam, čebelarjenje, lov in rekreativno nabiranje plodov, zelnatih rastlin, gob in prosto živečih živali v skladu s predpisi (Zakon o spremembah in dopolnitvah zakona o gozdovih, 2002). Že v teh dolžnostih lastnika gozda se odraža, sicer iz popolnoma instrumentalnih interesov, vpliv in interes javnosti po koriščenju nekaterih dobrin gozda. Lastnik gozda ima po

Zakonu o gozdovih pravico sodelovanja v postopku sprejemanja gozdnogospodarskih, gozdnogojitvenih in lovskogojitvenih načrtov, kjer se v največji možni meri upoštevajo njihove potrebe, predlogi in zahteve.

Z Zakonom o gozdovih (Zakon o spremembah in dopolnitvah zakona o gozdovih, 2002) je prepovedano vsako dejanje, ki zmanjšuje ravnost sestoj ali rodovitnost rastišča, stabilnost ali trajnost gozda, oziroma ki ogroža njegove funkcije, njegov obstoj ali namen. Ne glede na to, pa lahko lastnik gozda v svojem gozdu pridobiva seme gozdnih dreves in druge gozdne dobrine, če s tem ne povzroči opustošenja. Gozd je opustošen (Zakon o spremembah in dopolnitvah zakona o gozdovih, 2002), če se v njem z nepravilnim gospodarjenjem onemogoči trajno in optimalno delovanje ter uresničevanje njegovih funkcij.

Smo v obdobju, v katerem narašča pomen in nedotakljivost zasebne lastnine. Hkrati družba ponovno/nenehno išče odgovor na vprašanje – do kod seže lastninska pravica v primeru gozda? O lasti določenih elementarnih delov gozda, ponavadi povezanih z lesom, ni dvoma. Ostali elementi gozda (narave) po kategorijah lastništva pa sežejo celo do kategorije »res nullius«. Smo tudi v obdobju, v katerem narašča naravovarstvena zavest posameznika in javnosti in se stopnjujejo zahteve po ohranjanju narave. Oba prisotna procesa lahko vodita v konfliktna stanja, ki izhajajo iz legalnih in legitimnih zagovarjanj lastništva kot pravice razpolaganja z vsemi deli gozdnega ekosistema v zasebnem gozdu, ali zagovarjanj opuščanja določenih dejavnosti v zasebnem gozdu v smislu uveljavljanja javnega interesa ohranjanja narave.

Živimo v svetu kompleksnih družbenih odnosov, stopnjevanja človekovega poseganja v naravo in tehničnih stvaritev. Odnos do gozda kot dela narave lahko opazujemo znotraj treh novejših okoljskih paradig (Sarkar, 1999; Light, Rolston, 2003):

1. Zmerno reformna (praktična) kapitalistična ekološka okoljska usmeritev, pri kateri se raba resursov (gozda) nadaljuje ob zmanjševanju onesnaženosti okolja, trajni ekonomski rasti in ohranjanju nedotaknjenih lastniških odnosov.
2. Radikalno reformna kapitalistična ekološka okoljska usmeritev, pri kateri se odreka paradigmi trajne rasti, ohranja pa se tržna ekonomija in privatna lastnina.

3. Eko socialistična usmeritev, katera temelji na družbeni lastnini ob upoštevanju tržne ekonomije.

Slednji dve usmeritvi sta bolj teoretični. Odnose do varstva narave in gozda v raziskovanem področju raziskujemo znotraj zmerno reformne kapitalistične ekološke okoljske paradigme, za katero menimo, da je v raziskovanem območju najbolj izrazita. Ocenjujemo, da bo bodoči odnos do gozda instrumentalen z izrazitejšim upoštevanjem varstva narave.

Naravovarstvenim prizadevanjem je skupno, da izhajajo iz nasprotja, ki ga potencialno vsebuje vsako človekovo delovanje v prostoru. Ocenjujemo, da je ohranjanje biotske pestrosti v veliki meri v rokah lastnikov površin.

Ugotavljamo, da so naravovarstveni/okoljevarstveni problemi spremenili in razširili etično koncepcijo pravic, kar se bo v prihodnosti odrazilo na širitvi antropocentrično zožene doktrine pravic (Kirn, 1992).

Gozd je življenjski prostor tudi množici redkih in ogroženih oblik življenja.

Odnos lastnika gozda do lastnega gozda, pogojen z množico med seboj prepletenih zgodovinskih in trenutnih socialnih odnosov, ekonomskih interesov lastnikov gozdov, tehnološkim možnostim, informiranostjo o dejanskem stanju in omejitvah rastišč in gozdov, determinira množico (znotraj gozdnogospodarske doktrine) možnih modelov gospodarjenja z gozdom. V tej množici iščemo možnosti ohranjanja naravne dediščine, naravnih vrednot, gozda kot elementa krajine in zagotavljanja ohranjanja biotske pestrosti. Eno od ključnih vlog pri tem ima lastnik gozda. Ocenjujemo, da je odnos/interes/odločitev lastnika lahko tista bistvena komponenta, ki usmerja in oblikuje dogajanje v krajini in lahko vpliva na ohranjanje naravne dediščine, povezane z gozdom.

Raziskave smo se lotili, ker ugotavljamo določen razkorak med predpisanim ohranjanjem biotske pestrosti in vsakdanjo prakso gospodarjenja z zasebnim gozdom. Pogrešamo predvsem osvetlitev uspešnosti zagotavljanja funkcije varovanja naravne dediščine, ki jo

gozd opravlja ob zadovoljevanju interesa lastnika. Zanimala nas je tudi stopnja razumevanja in upoštevanja gozda kot naravne vrednote, ki je kompleksne zgradbe in v prostoru pomembno prispeva k ohranjanju biotske pestrosti. Varstvo narave ne sme biti prostorsko omejeno le na zavarovana območja, ampak mora biti prisotno pri vsakdanjih praksah poseganja v naravo na celotnem območju države.

Odnos do lastnine oblikuje niz dejavnikov, ki jih ugotavljamo z raziskavo. Posebej ekonomska vrednost gozda se pogosto izpostavlja kot prevladujoča. Svoj delež k oblikovanju odnosa do lastnine prispeva tudi družba s svojim delovanjem, vrednostnim sistemom in dostopnostjo informacij.

Odnos do dela narave, ki ga ima lastnik v lasti, je specifičen in ni primerljiv v celoti z odnosom do drugih materialnih dobrin. Lastnik gozda je dolžan upoštevati zakonske predpise, ki usmerjajo gospodarjenje z gozdom in le znotraj njih lahko zasleduje lasten ekonomski interes. Obstaja pa tudi določen interes javnosti, ki si želi čim bolj ohranjeno krajino in okolje. Gospodarjenje z gozdom kot lastnino je za lastnika, pa tudi za družbo, zelo odgovorna naloga (Winkler, 1994).

Ocenjujemo, da je ustrezno razvita stopnja splošne okoljske in ekološke zavesti pomembna za varovanje naravne dediščine.

Raziskava temelji hkrati na naravovarstvenih, družboslovnih in gozdarskih osnovah.

Pričakovani rezultati in prispevek magistrske naloge k razvoju znanosti:

Z nalogo povezujemo gozdarsko, družboslovno in naravovarstveno stroko. Pričakovani rezultati naj bi osvetlili del lastniških odnosov do narave (gozda) kot lastnine in možnosti ohranjanja narave. Gre za novo in do sedaj dokaj nerazvito področje dela naravovarstvene stroke. Raziskava je podlaga za nadaljnje raziskave komunikacijskih pristopov k lastnikom delov narave.

3 CILJ RAZISKOVANJA

Namen naloge je na izbranem območju raziskati:

1. dejavnike, ki vplivajo na oblikovanje odnosa lastnika do lastnega gozda
2. dejavnike, ki vplivajo na oblikovanje naravovarstvenega odnosa do gozda
3. stopnjo poznavanja biotske pestrosti vrst v zasebnem gozdu in širše in stopnjo naravovarstvene zavesti lastnikov gozdov
4. vpliv naravovarstvene in gozdarske stroke na lastniške odločitve
5. geografsko pogojene specifičnosti v odnosu do gozda
6. predlagati ukrepe, ki bi lastnikom in celotni družbi zagotovili zadovoljivo izvajanje naravovarstvenih zahtev pri gospodarjenju z zasebnim gozdom

4 DOSEDANJA RAZISKOVANJA IN PREGLED OBJAV

Pri nas sta gospodarjenje z zasebnimi gozdovi v zadnjih treh desetletjih najbolj celovito proučevala Winkler in Medved.

V območju raziskave (Radeče) je živel in deloval tudi gozdar Mavricij Scheyer (1837-1894), ki je avtor prve gozdarske knjige v slovenščini na temo gospodarjenja z zasebnimi gozdovi. V knjigi, ki je izšla leta 1869, je opozoril na nujnost racionalnega gospodarjenja s takratnimi skupnimi gozdovi in z gozdovi, katere so kmetje dobili kot odškodnino za odkup servitutnih pravic (Winkler, 1994).

V nadaljevanju je povzetek ugotovitev nekaterih raziskav in objav v strokovnih revijah, ki se v nekaterih poglavjih smiselno dotikajo vsebine magistrske naloge.

4.1 SPREMINJANJE ODNOSA DO NARAVE (GOZDA)

Ob ugotovitvi, da množica različnih dejavnikov vpliva na oblikovanje odnosa do gozda in narave na splošno, je zanimiva analiza vrednot človeka. Cimperšek (1994) ugotavlja, da ravnanje z gozdovi ni zgolj politično, tehniško ali lastniško vprašanje, temveč globoko sociološko, saj posega v naše mišljenje, duhovnost, moralo, etiko, skratka v kulturo človeka.

Anko (1995) ugotavlja, da o naravi razmišljamo predvsem o nečem, kar je ali utegne biti koristno. Gre torej za izrazit antropocentričen in pridobitniški interes do narave. Avtor ugotavlja, da ne razmišljamo o tem, da imamo do narave tudi kakšno odgovornost. Problem vidi tudi v globokih razhajanjih o nekaterih vrednotah in prioritetah v naši družbi.

O temeljih antropocentričnosti evropske kulture (tudi v odnosu do gozda) pišeta Kirn (1992) in Pirnat (1994). Antropocentrizem izvira iz grške in judovske tradicije, ki sta temelj evropske civilizacije. Življenje in delovanje, ki je postavljalo človeka kot izhodišče za določanje vseh razmerij v odnosu do okolja, dolga stoletja sploh ni bilo sporno, saj je

nakazovalo možnost preživetja in obvladovanja narave. Pomenilo je enega najglobljih vzgibov v razvoju človeškega duha. Na drugi strani pa je takšna miselnost postopno odtujila človeka od njegovih duhovnih temeljev in narave. To trditev potrjuje prav dvajseto stoletje, saj ga zaznamujejo vojne in globalni okoljski problemi.

Lastniške pravice so se skozi zgodovino spreminjale.

Slikovito prisposodbo spreminjanja lastniških pravic rabe naravnih virov navaja Groznik (1996). Spremembe ponazarja s šopkom cvetic, kjer vsak cvet predstavlja pravico do določene rabe (npr. lov, gradnja cest, osnovanje čistih sestojev, prepoved gibanja po gozdu drugim osebam itn.). Šopek pravic lastnikov gozdov je skozi čas zaradi sprememb v družbi postal v primerjavi z začetnim skromen. Avtorica ugotavlja, da je tradicionalno pojmovanje lastnine kot neodtujljive in absolutne pravice že davno preživeto. Lastninska pravica pomeni nekaj imeti in upravljati s tem v skladu z zakoni. Zaradi nesporne večnamenskosti gozdov je potrebno usklajevati interese lastnikov gozdov s splošnim interesom. Svoboda lastnine in njena uporabna vrednost sta s slovensko ustavo zajamčeni, a ne brezpogojno. Možne so razlastitve in socialne, ekonomske in ekološke vezanosti oz. omejitve (Ustava Republike Slovenije, 1991: 67. in 69. člen). Razlastitev in omejevanje uživanja lastnine sta vezana na uveljavljanje splošnih javnih interesov.

V gozdovih s poudarjenim javnim značajem (okoli večjih in velikih mest) se tudi odraža pestra paleta odnosov lastnikov gozdov do teh gozdov, ki odstopajo od nekega povprečnega odnosa do gozda zaradi primarnega javnega interesa. Tovrstne odnose je analiziral Seidl (2000) v gozdovih s poudarjenim javnim značajem okoli Celja. V teh gozdovih je javni interes pomembnejši od zasebnega. Večina primestnih gozdov Celja je v zasebni lasti. Mestna občina Celje je z odlokom uredila gospodarjenje in zagotovila sredstva za odkup in nadomestila zaradi prilagojenega gospodarjenja. Neznani so ostali odnos lastnikov do posebnega statusa gozdov in pripravljenost za prodajo. Rezultati javnomnenjske analize (anketa) z lastniki gozdov s poudarjenim javnim značajem okoli Celja so pokazali, da lastniki večinoma podpirajo vključevanje teh gozdov v gozdove s poudarjenim javnim značajem, gozda pa kljub temu večina ni bila pripravljena prodati. Gozda so bili pripravljene prodati le tisti lastniki, ki gozda ne potrebujejo ali nanj niso posebej navezani. Tisti, ki gozda niso bili pripravljene prodati, so kot razlog proti prodaji

najpogosteje navajali možnost kasnejše boljše prodaje, šele na drugem mestu je bila navezanost na gozd.

4.2 VARSTVO NARAVE IN GOZD

Speich (1995) opozarja na globalne spremembe, ki močno vplivajo na mnenje ljudi, pričakovanja le-teh pa so najverjetneje povzročili naslednji dejavniki:

- obsežno vdajanje varljivemu materializmu
- demografska rast
- razvrednotenje etičnih pravil

Avtor ugotavlja, da so posledice tega vidne v onesnaževanju okolja, izgubi biotske raznolikosti in izgubi kakovostne pokrajine.

O pomenu kompleksnega gledanja na varstvo narave opozarjata z razpravo Krajčič in Javornik (2003). Avtorja ugotavljata, da je k varstvu narave potreben širok, kompleksen in argumentiran pristop. Čustvena plat je lahko zavajajoča, zlasti pri laični javnosti, ki o fenomenu kompleksnosti dinamike in razvoja narave ni poučena. Težko jo dojemajo celo strokovnjaki s tega področja. Avtorja opozarjata na nevarnosti enostranskih pristopov k varstvu narave.

Sistem motenj, ki posledično vplivajo na gozdni ekosistem in gospodarjenje z njim analizira Anko (1993). Analizira posledice kroničnih motenj. Kronične motnje so časovno, prostorsko, in vzročno-posledično težje opredeljive motnje nizke intenzivnosti, pogosto sinergijske narave. Za to kategorijo motenj v ožjem pomenu lahko uporabimo tudi naziv stres. Zaradi sorazmerno nizke intenzivnosti posameznih agensov, ki ne dosežajo kritičnih meja in jih pogosto dosežejo le v sinergijskem delovanju, so te motnje doslej le slabo proučene in upoštevane v upravljanju z gozdom. Njihovo konkretno obravnavanje je toliko bolj pomembno, ker so pogosto v celoti ali vsaj delno rezultat antropogenih vplivov, katerim doslej nismo posvečali zadostne pozornosti. Prav glede na to dejstvo lahko ocenjujemo to področje boja proti posledicam motenj kot dokaj obetavno. Taka perspektiva širi področje obravnavanja stresov s področja naravoslovnih zelo konkretno

tudi na področje družboslovnih ved. Tudi na tem področju so metode monitoringa praktično nerazvite.

Ferlin (1995) ugotavlja, da ima gozdarstvo po zakonu o gozdovih naravovarstveni značaj. Avtor navaja vsebino temeljnega cilja zakona, ki je v zagotovitvi sonaravnega ter večnamenskega gospodarjenja v skladu z načeli varstva okolja in naravnih vrednot, zagotavljanju trajnega in optimalnega delovanja gozdov kot ekosistema ter v zagotavljanju upoštevanja funkcij gozdov. Avtor vidi usmeritev gozdarstva v celovitem ekosistemskem konceptu sonaravnega gospodarjenja z gozdom ter sočasnega ohranjanja narave, ki ga kot princip sektorske integracije ohranjanja narave zasledimo tudi v Evropski strategiji o biotski in krajinski raznovrstnosti (PEBLDS).

Veselič (1995) opisuje, da je v skladu z Zakonom o gozdovih (1993) ustanovljeni Zavod za gozdove Slovenije kot javni zavod s številčnim strokovnim osebjem in z javnimi pooblastili. Zavod za gozdove Slovenije je zadolžen za celovito strokovno usmerjanje razvoja vseh gozdov in gozdnega prostora. To pa je tudi prostor z najbolj ohranjeno naravo. Gozd je v sodobnih industrijskih in kmetijskih okoljih zadnji ostanek sonaravnega okolja. Je ekosistem, ki z ohranjenimi odnosi vzdržuje ravnotežje vsemu, kar je urbanizirano in tehnizirano. Avtor tudi ugotavlja, da je razvoj naravovarstvene misli v zadnjih letih nedvomno pokazal, da narave ne moremo uspešno varovati oziroma ohranjati samo s strogim varovanjem določenih manjših površin.

V krajini so, po opustitvi intenzivne rabe, prisotni procesi obnavljanja krajine v prvotno stanje. Tovrstna dogajanja so posledica opuščanja določene človekove dejavnosti (prisotnosti) v nekem okolju. V skladu z zakonitostmi naravne sukcesije se krajina po opustitvi dejavnosti vrača v prvotno bolj stabilno stanje. Ciglar (1978) z analizo rezultatov raziskave opravljene na Kočevskem opozarja na neločljivo celoto narave in človeka, ki v kulturni krajini prihaja najbolj do izraza. S prekinitvijo predhodno vzpostavljenih tovrstnih odnosov ali s spreminjanjem tovrstnih razmerij bistveno vplivamo na delovanje krajine.

Podobno navaja Anko (1994), da je s krajinskoekološkega vidika gozd (v smislu teorije Formana in Godrona) prvobitna matica, iz katere je človek z vlaganjem zaplat in

koridorjev izoblikoval trenutno kulturno krajino, saj je gozd pokrival okrog 95 % našega praprostora.

4.3 GOSPODARJENJE Z ZASEBNIM GOZDOM

Medved (2000) navaja, da se je v obdobju 1970–1990 površina zasebne gozdne posesti v državi zmanjševala. Določene spremembe v velikosti zasebne gozdne posesti prinaša proces denacionalizacije. Ugotavlja, da se je povprečna gozdna posest v zasebni lasti zmanjšala s 3,01 ha na 2,37 ha. Ob siceršnjem naraščanju števila večjih zasebnih lastnikov gozdov narašča tudi splošno število lastnikov zasebnih gozdov zaradi procesov dedovanja (delitve posesti). Z analizo gozdnih fondov na primeru dveh gozdnogospodarskih enot ugotavlja, da velikost posesti in socialnoekonomska kategorija lastnikov gozdov pomembno vplivata na višino hektarske lesne zaloge in na intenziteto gospodarjenja. Ugotavlja, da na način gospodarjenja z gozdom najbolj vpliva velikost gozdne posesti. Na ekonomsko navezanost na gozd in na splošen odnos do gozda pa pomembno vpliva socialnoekonomski položaj lastnikov gozdov. Ugotavlja tudi, da se s časom spreminjajo interesi lastnikov za gospodarjenje z gozdovi in da je kompleksnost sinergijskih mehanizmov v razdrobljeni zasebni gozdni posesti težko razumljiva. Ugotavlja medsebojno odvisnost odgovornosti lastnikov gozdov za celotno gospodarjenje z gozdovi in praktično izvajanje gozdnogospodarskih ukrepov od njihovega odnosa do gozda in od ekonomske pomembnosti dohodkov iz gozda v skupnem dohodku posameznega gospodinjstva. Gospodarjenje z gozdom je odvisno tudi od tradicije, motiviranosti, usposobljenosti, opremljenosti ter od možnosti in sposobnosti za delo v gozdu.

Biotska pestrost je v razmerah razdrobljene zasebne gozdne posesti nadpovprečno visoka, velja pa splošna ugotovitev (Čater in Kutnar, 1995) o prisotnem splošnem trendu zmanjševanja biotske pestrosti. Vzroke vidita v vplivih vsestranskih človekovih dejavnosti v prostoru. Vse več habitatov se zaradi človekovega delovanja spreminja in s tem usodno vpliva na zmanjšanje številčnosti vrst ali na izgubljanje njihove genetske pestrosti. Vse več je ekosistemov, ki so spremenjeni do take mere, da ne opravljajo več svoje primarne vloge v naravnem okolju. Po razpoložljivih podatkih (Skoberne, 1995) je v Sloveniji

izumrlo 28 rastlinskih taksonov (približno 1 % celotne flore). Večina med njimi je izumrla prav zaradi spremembe življenjskega prostora. Podobno kritično sliko bi verjetno dobili tudi na področju živalskega sveta. Čater in Kutnar (1995) vidita osnovni cilj gospodarjenja z gozdom v zagotavljanju izključno naravne, izvirne biološke pestrosti, ki temelji na avtohtonih vrstah in njihovih nespremenjenih habitatih.

Spreminjanje družbe in nenehno iskanje možnosti prilagajanju uspešnemu ekonomskemu modelu razvoja predstavlja izziv tudi za gozdarsko in naravovarstveno stroko. V področjih površinsko razdrobljene gozdne posesti je delo naravovarstvenikov in gozdarjev še toliko bolj zahtevno. Pečoler (2002) ugotavlja, da je delo z lastniki gozdov zelo zahtevna oblika gozdarskega dela. S spremembami v družbenoekonomskem razvoju prihaja do velikih sprememb tudi v socialno-ekonomski strukturi gozdnih posestnikov, kar posledično spreminja tudi navezanost lastnika na gozd oz. odvisnost od gozda. Avtor izpostavlja po številu naraščajočo kategorijo lastnikov gozdov nekmetov, ki na gozd niso neposredno vezani. Gozdovi, katere imajo v lasti tovrstni lastniki, ravno tako zahtevajo primerne gozdarske ukrepe, katerih izvedba po lastnikih je pogosto nemogoča, ker ne premorejo orodja in znanja za njihovo izvedbo. Navaja dve težavi, ki pomembno vplivata na odnos do lastnega gozda - prepočasen prenos lastništva s starejše na mlajšo generacijo zaradi nejasne socialne varnosti in pomanjkljiva izobrazba, ki je vzrok mnogim napakam pri gospodarjenju. Ugotavlja tudi, da pri gospodarjenju z zasebnimi gozdovi potekata dva vzporedna procesa: število gozdnih posestnikov raste, zmanjšuje pa se površina povprečne gozdne posesti. V površinski razdrobljenosti gozdne posesti vidi temeljni problem gospodarjenja z zasebnimi gozdovi, saj drobna in prostorsko ločena individualna posest ni primerna za sodobno tehnologijo gospodarjenja, pa tudi za večnamensko gospodarjenje ne. Ob različni navezanosti lastnikov na gozd ugotavlja težave tudi pri izvedbi gozdnogospodarskih načrtov za zasebne gozdove.

Tudi Gerečnik (2000), ki analizira socialno-ekonomske značilnosti lastnikov zasebnih gozdov in njihovo opremljenost za delo v gozdu, ugotavlja pestrost velikosti površinskega lastništva gozda - od površine manjše od hektarja, pa do sto in več hektarjev. Ugotavlja, da je od velikosti gozdne površine odvisna tudi ekonomska navezanost na gozd in odnos lastnika do gozda.

Podobno navaja Foltin (1994), ki ugotavlja, da z rastjo posesti in s tem navezanosti na gozd močno raste tudi zainteresiranost za delo v gozdu. Za razliko od nekdanjih Temeljnih organizacij kooperantov (TOK), ki so bili še nedavno odgovorni za izvedbo del v zasebnih gozdovih, za delo v svojem gozdu sedaj odgovarjajo lastniki sami. Zaradi dolgoletne odsotnosti pri delu tudi sedaj ne opravljajo vseh potrebnih gozdnih opravil. Posledica tega je tudi nezainteresiranost za vlaganja v gozdove. Močno se je zmanjšal predvsem obseg opravljenih gojitvenih in varstvenih del, ki so jih do sedaj opravljal gozdna gospodarstva.

Pestrost interesov lastnikov gozdov po koristih iz gozda se da lokalno povezati s specifičnostmi okolja. Zadavec (1999) analizira množico različnih interesov lastnikov gozdov pri gospodarjenju z gozdovi v vinorodnem okolju Spodnjih Brd. Gozdarska stroka poudarja pomembnost pestrosti in mnogonamenskosti gozdov, lastniki v opazovanem področju Goriških Brd pa imajo gozd predvsem zaradi zadovoljevanja potreb po kolju. Ker lastniki močno pospešujejo robinijo, ki je že sedaj prevladujoča drevesna vrsta, postaja krajina floristično bolj monotona. Navaja dejstvo, da robinijo napadata dve bolezni, ki še nista raziskani in je zato vprašljiva trajnost robinijevih sestojev. Gozdarska stroka se zavzema za ohranjanje avtohtone vegetacije, ki pa jo je zaradi krčenja vedno manj. Pomembnost avtohtone vegetacije, ki je že stoletja prilagojena briški klimi se kaže v pestrosti živalskih in rastlinskih vrst, estetskem videzu krajine in zagotavljanju trajnosti gozdov. Ugotavlja pomembnost poznavanja razvojnih teženj lastnikov, saj lahko le tako pridemo do zadovoljive skupne rešitve.

Tudi v manjših prostorskih enotah od regije ali pokrajine je možno raziskovati posebnosti odnosa lastnika do lastnega gozda. Bončina (1997) v gozdnem revirju Dole ugotavlja, da se lastnik gozda v revirju najpogosteje odloča za sečnjo v lastnem gozdu, ko ima zagotovljenega kupca in dogovorjeno ceno, ker gozd in les v vseh socialno-ekonomskih kategorijah zasebnih lastnikov gozda v revirju pomeni predvsem rezervo. Navaja tudi zanimivo ugotovitev, da se s stopnjevanjem velikosti kmetije in stopnjevanjem odločanja za čisto kmetovanje večja tudi skrb za gozd in delo v njem.

Pomen odnosa do lastnega gozda in s tem vpliva na okolje za ohranjanje narave izpostavlja tudi Bizjak (1995), ki ugotavlja, da gre nekaterim nekdanjim zasebnim lastnikom zasluga, ker so še znali spoštovati nenapisana stara izročila in pravila in so svoj gozd čuvali kot svetinjo in kapital, v katerega so posegali le, kadar je bilo res nujno potrebno. Avtor navaja znano in večkrat ponovljeno indijansko modrost: »Ko bomo posekali zadnje drevo, ulovili zadnjo ribo in izsušili zadnjo mlako, bomo spoznali, da denarja ne moremo jesti«, ki naj bi bila tudi vodilo pri tehtanju med ekološkimi, naravovarstvenimi in ekonomsko-profitnimi argumenti pri poseganju v prostor in predlaga, da pustimo naravo pri miru vsaj tam, kjer je raba ekonomsko neutemeljena.

Problematike usposobljenosti lastnikov gozdov za delo v gozdu se je z raziskavo lotil Kotnik (2003). V svoji raziskavi, prostorsko omejeni na Gozdnogospodarsko območje Novo mesto, ugotavlja, da je kvalitetno gospodarjenje z zasebnimi gozdovi izvedljivo le s sodelovanjem lastnika gozda. Le-to pa zahteva od lastnika določena znanja in veščine s področja gozdarstva. Ugotavlja slabo izobrazbeno strukturo anketiranih lastnikov gozdov (54,4 % anketirancev je šolanje zaključilo z dokončano ali nedokončano osnovno šolo). Zanimiva je v raziskavi navedena ugotovitev, da imajo najmanj izobraženi anketiranci največ prakse pri gozdnem delu in gospodarjenju z gozdom. Lastniki po lastni oceni najbolje obvladajo pridobivanje lesa, nato varstvo gozdov in najslabše gojitvena dela. Opravljanja gozdnih del so se anketirani lastniki večinoma naučili sami ali pa so znanje pridobili od očeta. Delež lastnikov, ki so prišli do znanja pri organiziranem skupinskem izobraževanju (tečaj, gozdarska šola, izvajalsko podjetje), je zanemarljivo majhen. Obiskovanje izobraževalnih dejavnosti narašča z velikostjo gozdne posesti in s kmetijsko aktivnostjo gospodinjstva. Organizator izobraževalne dejavnosti, ki so jo obiskali anketirani lastniki, je bilo v polovici primerov Gozdno gospodarstvo pred reorganizacijo, v četrtini primerov pa Zavod za gozdove Slovenije. Kmetijsko-gozdarske sejme anketirani lastniki dobro poznajo, predvsem tiste v bližini domačega kraja. Med gozdarskimi prispevki najpogosteje spremljajo oddajo 'Ljudje in zemlja' na TV Slovenija, časopis Kmečki glas ter vsakodnevne 'Kmetijske nasvete' in oddajo 'Za naše kmetovalce' na Radiu Slovenija. Strokovno literaturo, namenjeno ravno lastnikom gozdov, poznajo slabo. Ugotavlja tudi, da na aktivnost pri vseh oblikah izobraževanja značilno vplivajo socialno-ekonomska kategorija gospodinjstva, velikost gozdne posesti in starost anketirancev.

Najbolj dejavni so člani kmetijsko aktivnih gospodinjstev, lastniki s srednje veliko gozdno posestjo (od 5 do 20 ha gozda) in lastniki stari od 30 do 50 let. V raziskavi ugotavlja tudi trend povečevanja nekmetijskih gospodinjstev. Anketirani lastniki v avtorjevi raziskavi si želijo poglobiti svoje znanje predvsem s področja ekonomike gozdarstva, v podobni meri tudi s področja gojenja in varstva gozdov, bistveno manjše potrebe za dodatno znanje pa imajo pri pridobivanju lesa. 45,2 % vseh anketiranih lastnikov ni izrazilo želje po dodatnem poglobljanju znanja prav z nobenega področja. Želja za novo znanje raste z velikostjo gozdne posesti in pada s starostjo anketirancev, največja pa je pri lastnikih z mešanih kmetij. Želje za dodatna znanja imajo torej tisti lastniki, ki imajo že sedaj največ znanja. Anketirani lastniki so glede usposobljenosti svojih potomcev za gozdna dela in gospodarjenje z gozdom prepričani, da bo zadostovalo znanje, ki ga bodo pridobili od staršev, sorodnikov ali znancev. Pogostejše sodelovanje z revirnimi gozdarji je pri članih kmetijsko aktivnih gospodinjstev in pri lastnikih z večjo gozdno posestjo. Z drugimi gozdarji imajo lastniki malo stikov. 15,8 % anketiranih lastnikov v raziskavi ve, da je za njihov gozd izdelan gozdnogojitveni načrt, pri izdelavi načrta pa je sodelovalo 2,7 % vseh anketiranih lastnikov. Javne razgrnitve ali obravnave gozdnogospodarskega načrta se je udeležilo 4,0 % lastnikov.

4.4 POVZETEK RAZISKOVANJ IN OBJAV

Raziskav odnosa lastnikov gozdov do svojega gozda v naravovarstvenem smislu nismo zasledili. Raziskave so bile večinoma usmerjene v ekonomsko analiziranje vplivov in posledic velikosti gozdne posesti v povezavi s socialno-ekonomskimi značilnostmi lastnikov gozdov na gospodarjenje z gozdom, usposobljenosti za opravljanje del v zasebnih gozdovih, potrebah po izobraževanju lastnikov gozdov za varno delo v gozdu.

Različni raziskovalci ugotavljajo, da na način gospodarjenja z gozdom najbolj vpliva velikost zasebne gozdne posesti, na odnos do gozda pa socialno-ekonomski položaj lastnika gozda. Poudarjajo, da je kompleksnost sinergijskih mehanizmov odnosa do gozda v razmerah površinsko majhne gozdne posesti težko razumeti. S tem v zvezi ugotavljajo, da je delo naravovarstvenikov in gozdarjev v razmerah površinsko razdrobljene in majhne gozdne posesti zelo zahtevno.

Lastnikom gozdov se z razvojem znanja o naravi zmanjšuje obseg lastniških pravic neposrednega odločanja o gospodarjenju z gozdom. Gospodarjenje z gozdom je odraz kulture človeka v danem prostoru in času. V raziskavah in objavah se poudarja prevladujoča antropocentričnost odnosa človeka do gozda, v naravovarstvenem smislu pa raziskovalci poudarjajo potrebo po ozaveščanju in informiranju lastnikov gozdov.

Več avtorjev poudarja naravovarstveni značaj gozdarstva, ki izhaja iz vsebine zakona o gozdovih.

Ugotavljamo, da je v strokovni literaturi in predpisih premalo pozornosti posvečeno sodelovanju z lastniki gozdov na temo varstva narave.

Navajamo nekaj citatov iz literature in objav, ki se smiselno dotikajo vsebine in namena naloge:

»Naša dežela je zaradi svoje izjemne naravne raznolikosti in naravnih vrednot nedvomno pravi biser Evrope in ena najiminenitnejših dežel sveta, kar je že v bližnji prihodnosti lahko ena naših najmočnejših deviz.« (Mršič, 1997: 19)

*»O naravi se sicer – na različnih ravneh mnogo govori, poučuje in raziskuje – v glavnem pa o njej vendarle razmišljamo kot Ustava – kot o »naravnem bogastvu«, nečem torej, kar je ali utegne biti koristno. Prav, ampak da imamo pri tem kakršnokoli odgovornost do narave kot take – ne glede na njeno (ne)koristnost – o tem ne razmišljamo dosti.«
(Anko, 1995: 370)*

»Rastoči ekološki problemi zahtevajo razširitev etične regulacije človekovih odnosov do narave, ki jo ovira antropocentrično zasnovana evropska kultura in še zlasti njena agresivna ekonomija.« (Kirn, 1992: 4)

5 DELOVNE HIPOTEZE

Raziskovalne hipoteze:

- Odnos do gozda je odraz lokalno specifičnih (družbenih in naravnih) razmer.
- Raven naravovarstvene ozaveščenosti lastnikov gozda je nizka.
- Ekonomski interes zasebnega lastnika gozda je osnova ohranjanja gozda.
- Velikost in oddaljenost gozdne posesti, kakor tudi socialna struktura lastnikov pomembno vplivajo na odnos lastnika do varstva narave in do lastnega gozda.
- Pogostost stika z gozdom krepi naravovarstveno zavest lastnika.

6 MATERIAL IN METODE

6.1 METODE RAZISKOVANJA

Za doseg ciljev raziskave smo se seznanili s historičnim pregledom spreminjanja odnosa do narave, z literaturo s področja varstva narave in gospodarjenja z zasebnimi gozdovi. Pripravili smo tudi primerno bazo osnovnih javnih podatkov o lastnikih gozdov v območju raziskave, pregled (do sedaj opredeljenih) funkcij, ki jih gozdovi v območju raziskave opravljajo in pregled naravnih vrednot.

Za zbiranje podatkov smo uporabili metodo anketiranja lastnikov gozdov.

6.2 OBMOČJE RAZISKAVE

Območje raziskovanja je Posavje znotraj mej delovanja Zavoda za gozdove Slovenije Območne enote Brežice (Gozdnogospodarsko območje Brežice). Raziskovano področje se nahaja v jugovzhodnem delu države. Znotraj tega območja, na podeželju, smo opazovali odnos lastnikov gozdov do lastnega gozda in možnosti ohranjanja narave.

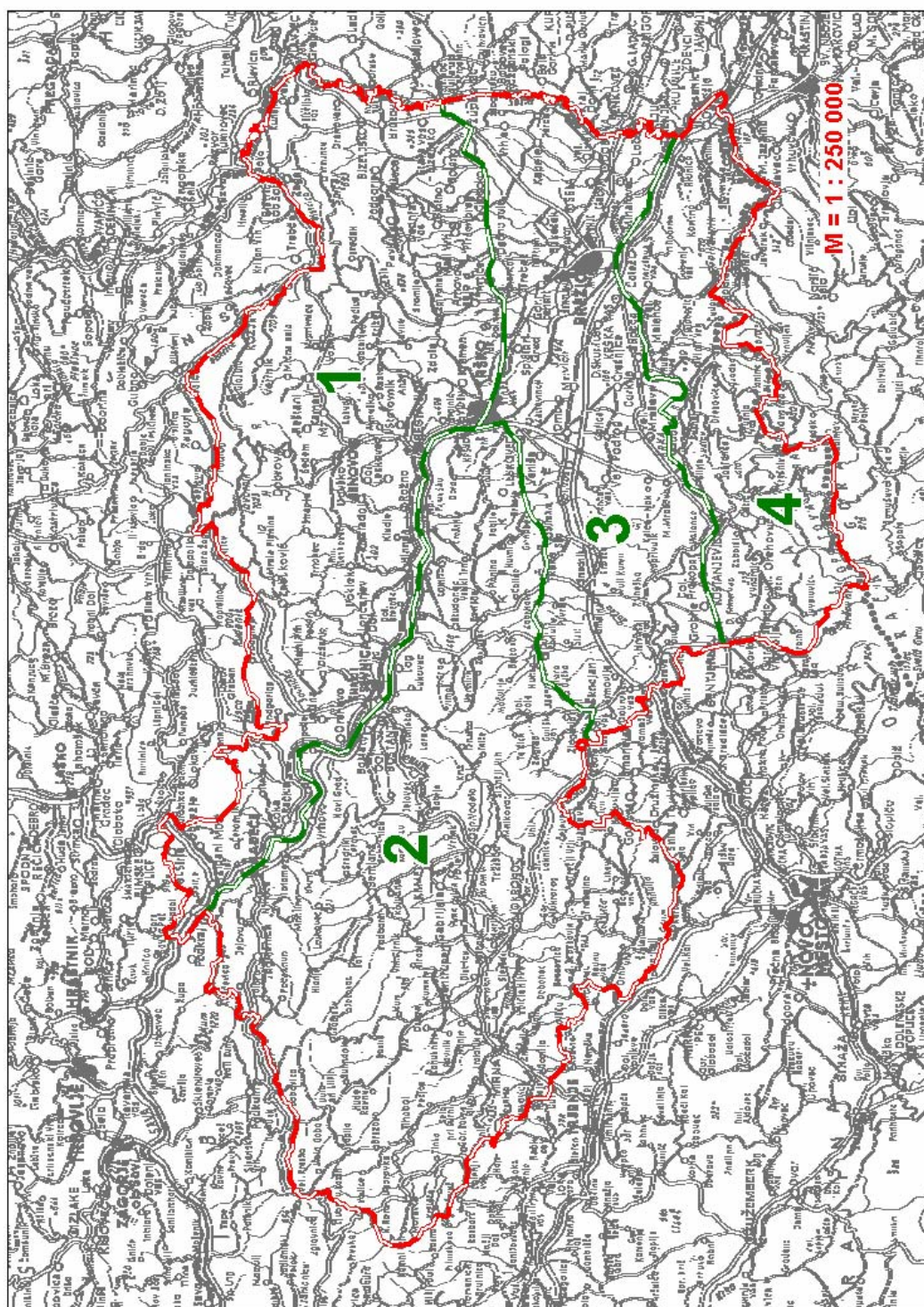
Slika 1: Področje raziskave v merilu države

V fitogeografskem pogledu je območje na stičišču preddinarskega in subpanonskega sveta (Mršič, 1997). Reliefno podobo območja najbolj zaznamujejo pogorja Gorjancev, Orlice, Bohorja, Lisce, Velikega Kozja, Jatne, Krško-Brežiška kotlina, Mirnska dolina in Krško hribovje. Najnižja nadmorska višina območja raziskave je 133 m ob sotočju Save in Bregane, najvišja pa 1023 m na Velikem Javorniku na Bohorju.

Največje reke v območju raziskave so Sava, Savinja in Krka. S stališča pospeševanja biotske pestrosti območja so pomembni življenjski prostori v okolici opuščenih gramoznic, glinokopov ali peskokopov (sekundarni habitati). V širšem področju Krške kotline so zelo pomembne zaloge podtalne vode, ki pa so zelo občutljive na različne vire onesnaževanja.

Raziskavo smo izvajali na skupno 135.996 ha velikem območju, kjer rastejo gozdovi na 70.412 ha površine. Zasebnih gozdov je 57.824 ha (82,12 % vseh gozdov v območju raziskave), državnih gozdov je 11.819 ha (16,79 % vseh gozdov v območju raziskave), gozdov drugih pravnih oseb je 769 ha (1,09 % vseh gozdov v območju raziskave) (Poročilo o delu Zavoda za gozdove Slovenije za leto 2003, 2004). Gozdnatost območja raziskave je 51,8 %. V območju je nekaj večjih gozdnatih kompleksov kot so: Gorjanci, Krakovo, Mokrice, Dobrava, Orlica, Bohor, Radovan, Sabansko bukovje in Jatna. Prevladujejo bukovi gozdovi.

Področje raziskave smo, upoštevaje krajinske specifičnosti, razdelili na štiri prostorske enote (Gorjanci, Krakovski gozd-Dobrava, hribovje med Savo in Krko, Orlica-Bohor-Veliko Kozje), znotraj katerih iščemo specifičnosti v odnosu do lastnega gozda.

Slika 2: Razporeditev prostorskih enot znotraj raziskovanega področja

6.3 PROSTORSKE ENOTE (PE)

Celotno območje raziskave smo razdelili na štiri prostorske enote (v nadaljevanju PE).

6.3.1 PE »Bohor-Orlica« (PE-1)

Prostorska enota, imenovana »Bohor-Orlica«, je prostor severno od reke Save in mesta Krško, po nadmorski višini višje od 200 m in na severu omejena z mejo brežiškega gozdnogospodarskega območja, ki poteka proti zahodu od Kunšperka, preko Orlice, Bohorja, Lisce do Velikega Kozja pri Zidanem Mostu. Na vzhodu je meja PE državna meja z Republiko Hrvaško. Prostorsko enoto opredeljuje visoko hribovje in več strnjenih gozdnih kompleksov.

6.3.2 PE »Posavsko hribovje« (PE-2)

PE »Posavsko hribovje« je prostor južno od reke Save med Zidanim Mostom in Krškim, na zahodu omejen z mejo brežiškega gozdnogospodarskega območja, ki poteka od Zidanega Mosta, Radeč, Dol pri Litiji, Gabrovke, Moravč do Mirne na Dolenjskem in naprej v loku do Škocjana, od koder po plastnici 200 m nad.m. proti vzhodu do Krškega. Prostorsko enoto opredeljuje nizko hribovje, preprejeno z vasmi, kmetijskimi površinami in manjšimi gozdnimi kompleksi.

6.3.3 PE »Krško-Brežiška kotlina« (PE-3)

PE »Krško-Brežiška kotlina« je nižinski subpanonski prostor na prevladujoči nadmorski višini okoli 160 m, na vzhodu omejen z državno mejo z Republiko Hrvaško, na jugu z reko Savo do sotočja z reko Krko, od koder zahodno po reki Krki do Kostanjevice na Krki in naprej zahodno do Šentjerneja. Od Šentjerneja severozahodno do Škocjana in nato po plastnici 200 m nadm.v. proti vzhodu do Krškega. Prostorsko enoto opredeljuje nižinski pretežno kmetijski svet, preprejen z vasmi. Znotraj prostorske enote sta dva večja gozdna kompleksa (Krakovski gozd in Dobrava pri Brežicah).

6.3.4 PE »Gorjanci« (PE-4)

PE »Gorjanci« je prostor južno od reke Krke in južno od reke Save dolvodno od sotočja z reko Krko pa do državne meje z Republiko Hrvaško. Na jugu in vzhodu je omejena z državno mejo z Republiko Hrvaško, na zahodu pa z mejo brežiškega gozdnogospodarskega območja, ki poteka od državne meje na Ravni gori severno do Šentjerneja. Prostorsko enoto opredeljuje razmeroma visoko pogorje Gorjancev, ki se na drugi strani državne meje nadaljuje v pogorje Žumberak. Prostor je nadpovprečno gozdnat, z več strnjenimi gozdnimi kompleksi in prepreden z vasmi.

6.4 ANKETNA RAZISKAVA

Za proučitev stanja (podatki o stališčih lastnikov gozdov) smo uporabili metodo anketiranja lastnikov gozdov v območju raziskave. Uporabili smo metodo osebnega pogovora (intervju) po standardiziranem vprašalniku. Anketirali smo slučajen vzorec zasebnih lastnikov gozdov živečih na podeželju po vnaprej znani prostorski razporeditvi. S prostorsko razporeditvijo smo zagotovili enakomerno pokritost opazovanega področja. Opravljeno je bilo 460 anketiranj lastnikov gozdov, kar predstavlja 2,19 % vseh gozdnih posesti v območju raziskave. Anketiranje lastnikov gozdov je bilo anonimno.

Anketiranje smo opravili na posavskem podeželju, ker smo z vzorcem želeli zajeti segment lastnikov gozdov, ki v prostoru raziskave dejansko živijo in so najbolj v stiku z gozdom in z lastnim gozdom tudi najbolj aktivno gospodarijo. Winkler (1994) ugotavlja, da je v državi med gozdnimi posestniki 60 % kmetov, ki imajo skupno 78 % vse zasebne gozdne posesti in 40 % nekmetov. Nekmečki gozdni posestniki imajo v največji meri do 5 ha gozdne posesti. Iz anketiranja so tako namenoma izpuščeni zasebni lastniki gozdov, ki živijo v mestih Brežice, Krško in Sevnica.

6.5 OBLIKOVANJE ANKETNEGA VPRAŠALNIKA

Anketni vprašalnik je obsegal 63 vprašanj (Priloga A: Anketni vprašalnik). Večina vprašanj je bila zaprtega tipa, kar pomeni, da so anketiranci izbirali odgovore izmed ponujenih možnosti, nekaj vprašanj pa je bilo odprtega tipa, kjer so anketiranci s svojimi besedami opisno odgovarjali na vprašanje (samoocejevanje). Vprašalnik je bil sestavljen iz več sklopov vprašanj. Prvi sklop so predstavljala splošna vprašanja o anketirancu in gozdni posesti, nato so sledila ocenjevanja virov informacij o gozdu/gozdarstvu in varstvu narave, vrednotenju različnih poklicev, vprašanja in ocenjevanja pomembnosti gozda v ekonomiji anketiranca, vprašanja o pregledovanju lastnega gozda in izvajanju praktičnih del v njem, vprašanja o sodelovanju z gozdarskimi in naravovarstvenimi inštitucijami in članstvu v društvih povezljivih po vsebini delovanja s področjem varstva narave, poznavanju posebnosti v lastnem gozdu, poznavanju predpisov s področja gozdarstva in varstva narave, pripravljenosti vključitve posesti v kakšno zavarovano območje, razvojnih vizijah domačij anketirancev in poznavanju osnovnih pojmov s področja varstva narave. Vprašanja so bila oblikovana tako, da smo lahko skozi odgovore analizirali lastnika gozda, njegov odnos do gozda in ohranjanja narave in razmere na domačiji (z besedo domačija označujemo tudi kmetije).

Anketni vprašalnik je bil pripravljen ob sodelovanju strokovnjakov s področja gozdarstva, sociologije, varstva narave in operativno preverjen na Centru za javnomnenjske raziskave pri IDV FDV v Ljubljani.

Testno anketiranje je bilo opravljeno pri lastnikih gozdov znotraj mej Kozjanskega parka v letu 2001 (Oršanič, 2003). Opravljeno je bilo 136 anketiranj (102 anketiranj v mejah Kozjanskega parka in 34 kontrolnih anketiranj v okolici Krakovskega gozda). Ugotovitve so bile upoštevane pri končni verziji vprašalnika.

Za obe izvedeni anketiranj je bilo pripravljeno predstavitveno pismo, ki so ga uporabljali anketarji pri navezovanju stikov z anketiranci. Pisem vnaprej na naslove potencialnih anketirancev nismo pošiljali.

6.6 IZBOR VZORCA LASTNIKOV GOZDOV

Vzorec lastnikov je bil oblikovan naključno znotraj določenega števila anketiranj po vaseh in zaselkih po posameznih prostorskih enotah (stratificirano slučajnostno vzorčenje).

Vseh gozdnih posesti znotraj območja raziskave je 20.988 (Gozdnogospodarski načrt gozdnogospodarskega območja Brežice ..., 2003). Z anketiranjem vzorca 460 lastnikov gozdov smo z raziskavo zajeli 2,19 % vseh lastnikov gozdov znotraj območja raziskave. Število anketiranj je bilo določeno proporcionalno, upošteva številno gozdnih posesti po prostorskih enotah. Analiza odgovorov je osnovna datoteka za primarno analizo.

Preglednica 1: Število gozdnih posestnikov v državi po površinskih razredih lastništva gozda (Medved, 2000), število gozdnih posesti v območju raziskave (Gozdnogospodarski načrt gozdnogospodarskega območja Brežice ..., 2003) in število opravljenih anketiranj po površinskih razredih lastništva gozda

	Skupaj	Do 0,9 ha	1 do 4,9 ha	5 do 14,9 ha	15 do 29,9 ha	30 in več ha
Slovenija	250.614	131.981	84.458	26.861	5.618	1.678
v %	100	52,7	33,7	10,7	2,2	0,7

	Skupaj	Do 0,9 ha	1 do 4,9 ha	5 do 9,9 ha	10,0 do 29,9 ha	30 in več ha
Območje raziskave	19.460	8.160	8.078	2.243	897	82
v %	100	41,9	41,5	11,5	4,6	0,5

	Skupaj	Do 0,9 ha	1 do 4,9 ha	5 do 14,9 ha	15 do 29,9 ha	30 in več ha
Opravljeni anketiranj	460	105	219	117	13	6
v %	100	23,0	47,7	25,2	2,8	1,3

Ker ne obstajajo natančni podatki o številu lastnikov gozdov v območju raziskave, ki v tem območju tudi živijo in ker tudi ni podatkov o številu lastnikov gozdov, živečih le na podeželju opazovanega območja, kamor smo se z raziskavo tudi usmerili, ne moremo

primerjati števila anketiranih lastnikov gozdov po površinskih razredih lastništva s celotnim številom lastnikov gozdov za opazovano območje.

Primerjava velikosti zasebnih gozdnih posesti v območju raziskave v primerjavi z velikostjo zasebne gozdne posesti v državi kaže, da je v območju raziskave povprečna velikost zasebne gozdne posesti manjša od povprečne zasebne gozdne posesti v državi. V vzorcu lastnikov gozdov po površinskih razredih velikosti zasebne gozdne posesti zajetih z raziskavo je zajeto manj lastnikov z gozdno posestjo do 1,0 ha, v vseh ostalih razredih velikosti zasebne gozdne posesti pa je zajeto nekoliko več lastnikov, kot izkazujejo podatki za območje.

Lastnike gozdov smo izbirali ne glede na velikost zasebne gozdne posesti. Izbiranje anketirancev znotraj določenega števila anketiranj v prostorski enoti je bilo slučajnostno. Število anketiranj po prostorskih enotah je bilo vnaprej določeno po podatkih o gozdnih posestih v opazovanem območju (Gozdnogospodarski načrt gozdnogospodarskega območja Brežice ..., 2003). Znotraj prostorske enote je bilo število predvidenih in opravljenih anketiranj prostorsko razporejeno tako, da smo s številom anketiranj enakomerno zajeli celoten prostor prostorske enote.

Tudi pri številu vseh gozdnih posesti je potrebno upoštevati, da vsi gozdni posestniki nimajo naslova bivanja znotraj mej opazovanega področja.

Preglednica 2: Razporeditev zasebnih gozdnih posesti po PE (po podatkih ZGS-OE Brežice) (v ha in %)

	PE - 1	PE - 2	PE - 3	PE - 4
Pov. zasebne gozdne posesti (v ha)	16035	27112	5450	6210
Odstotek zas. gozd. posesti do 1,00 ha	46	42	49	58
Odstotek gozdne površine	7	5	15	12
Odstotek zas. gozd. posesti 1-5,00 ha	41	37	45	33
Odstotek gozdne površine	36	27	60	45
Odstotek zas. gozd. posesti 5-10,00 ha	9	13	5	7
Odstotek gozdne površine	24	27	21	27
Odstotek zas. gozd. posesti 10-30,00 ha	4	6	0,5	2
Odstotek gozdne površine	23	27	4	14
Odstotek zas. gozd. posesti 30-100,00 ha	0,4	0,5	0,03	0,03
Odstotek gozdne površine	7	7	0,9	1,2
Odstotek zas. gozd. posesti nad 100,00 ha	0,02	0,13	0	0
Odstotek gozdne površine	2	8	0	0

Preglednica 3: Število gozdnih posesti po prostorskih enotah in načrtovano število anketiranj

	Pov. K.O.	V %	Pov. zas. gozda	V %	Št. gozd. posesti	V %	Načrtovano število anketiranj
PE-1	43096	32	16035	29	6153	29	116
PE-2	52846	39	27112	50	7876	38	152
PE-3	24467	18	5450	10	3366	16	64
PE-4	15586	11	6210	11	3593	17	68
Skupaj	135995	100	54807	100	20988	100	400
							2% na štev. gozd.posesti

Opomba: Pri analiziranju odgovorov je potrebno upoštevati, da je v celotnem območju raziskave le 37 zasebnih lastnikov gozdov z gozdno posestjo večjo od 30,1 ha. Z raziskavo smo jih zajeli 6, kar je kot vzorec glede na dejansko število takšnih lastnikov relativno veliko, za analizo odgovorov v tem površinskem razredu lastništva pa relativno malo.

Ciljno število anketiranj, ki bi zadostovalo kvalitetni analizi in interpretaciji odgovorov je bilo 400 anketiranj s posameznimi zasebnimi lastniki gozdov. Več opravljenih anketiranj od načrtovanih je posledica dogovora, da pri terenskem delu v primeru možnosti uspešne

vzpostavitev kontakta z lastnikom gozda lahko opravimo dodatno anketiranje, ne glede na to, koliko anketiranj je v prostorski enoti že opravljeno.

Preglednica 4: Število opravljenih anketiranj po prostorskih enotah in razredih lastništva gozda po površini

		0,0 do 1 ha	1,1 do 5 ha	5,1 do 15 ha	15,1 do 30 ha	30,1 in več ha	Skupaj
PE	1	29	51	41	6	4	131
	2	36	69	43	6	2	156
	3	21	48	6	0	0	75
	4	19	50	25	1	0	95
Po površinskih razredih		105	218	115	13	6	457
Ni odgovora			1	2			3
Skupaj		105	219	117	13	6	460

V PE-3 z anketo nismo zajeli lastnikov gozdov z gozdno posestjo večjo od 15,1 ha in v PE-4 lastnikov gozdov z gozdno posestjo večjo od 30,1 ha. Oboje je v skladu z javnimi podatki o površinah zasebne gozdne posesti, saj je v obeh omenjenih PE odstotek lastnikov z večjo gozdno posestjo minimalen.

6.7 ORGANIZACIJA IZVEDBE IN IZVEDBA ANKETIRANJA

Ker je šlo za obsežno javnomnenjsko raziskavo, so v izogib možnim posrednim vplivom na odgovore (anketiranje bi lahko izvajali revirni gozdarji Zavoda za gozdove Slovenije, vendar bi s tem močno vplivali na odgovore anketirancev), anketiranje na terenu izvajali študentje in en dijak (dva študenta gozdarstva, študentka sociologije, dijak srednje šole). Vsi so pred izvedbo anketiranja opravili inštruktažo, kjer so bili seznanjeni s pravili tovrstnega zbiranja podatkov, cilji raziskave, vsebino anketnega vprašalnika in organizacijo terenskega dela. O opravljenem delu je bil dnevno voden dnevnik s pregledom opravljenega dela po prostorskih enotah, opravljenimi dolžinami prevozov in zapiski opažanj anketarjev. Kvaliteto opravljenih anketiranj smo preverjali dnevno. Anketiranja so se izvajala vsak dan v tednu (tudi ob sobotah

in nedeljah) in skozi cel dan. Na tak način smo hoteli zajeti v anketo tudi segment lastnikov, ki so dopoldne v službah ali prisotni na domačiji le ob vikendih.

Zaradi racionalnosti pri terenskem delu (prevozi) je bilo izvedeno 28 dni skupnih anketiranj. Razen skupnih dni anketiranj so posamezni anketarji opravili še 7 dni individualnih anketiranj. Med terenskim delom je bilo prevoženo več kot 2000 kilometrov. Povprečno anketiranje je trajalo okoli 30 minut. Večjih težav z odzivnostjo anketirancev ali neprijetnosti pri anketiranju ni bilo. Iz podatkov o številu opravljenih anketiranj na dan izhaja, da so anketarke pri »sprejemljivosti« s strani anketirancev uspešnejše in izvedejo v povprečju več anketiranj kot anketarji. V povprečju je bilo na dan (skupni + individualni dnevi anketiranj) opravljeno 13,1 anketiranj. V povprečju je anketar na dan opravil 6,5 anketiranj. Po izkušnjah anketarjev je bil najslabši dan za anketiranje nedelja.

Anketiranje je bilo izvajano od novembra 2003 do marca 2004.

6.8 VNOS IN OBDELAVA PODATKOV

Podatki izpolnjenih anketnih vprašalnikov so bili periodično dostavljeni na Center za javnomnenjske raziskave pri IDV FDV v Ljubljani, kjer so bili vneseni v računalnik in obdelani v programu SPSS 11.0 for Windows. Po opravljeni kontroli kvalitete vnosa podatkov in odpravi vseh nejasnosti ob vnosu podatkov so bili pripravljene prvi izpisi in tabelarni pregledi rezultatov anketiranja. Po pregledu rezultatov smo izdelali preglednico medsebojno povezljivih vprašanj in izdelali preglednice križanj vprašanj. To je bila tudi osnova za vse nadaljnje izvedene analize.

7 OPIS OSNOVNIH NARAVOVARSTVENIH POSEBNOSTI RAZISKOVANEGA PROSTORA IN LASTNIŠTVA GOZDA

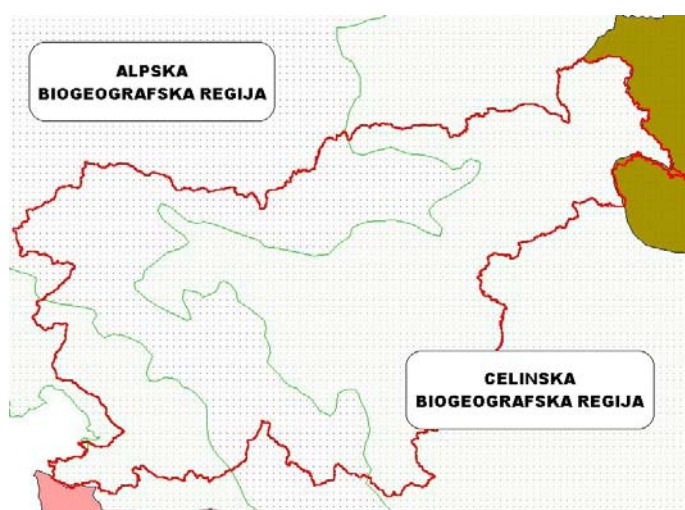
7.1 NARAVOVARSTVENE POSEBNOSTI OBMOČJA RAZISKAVE

Za pripravo pregleda naravovarstvenih specifičnosti območja raziskave smo se omejili na podatke iz:

1. Območni gozdnogospodarski načrt za Brežiško gozdnogospodarsko območje za obdobje 2001–2010 (2003),
2. Opisi območij Natura 2000 iz Uredbe o posebnih varstvenih območjih (območjih Natura 2000) (2004),
3. Pregled stanja biotske raznovrstnosti ... (Hlad, Skoberne, 2001),
4. Biotska raznovrstnost v Sloveniji – Slovenija »vroča točka« Evrope (Mršič, 1997).

Ob tem je zelo pomembno izpostaviti, da posamezna opažanja redkih in ogroženih vrst tudi izven načrtovanih območij Nature 2000 ali gozdov s poudarjeno biotopsko funkcijo kažejo na dejstvo, da je obravnavani prostor biotsko še pestrejši, kot izkazujejo do sedaj zbrani podatki.

7.1.1 Biotska pestrost območja raziskave

Slika 3: Razporeditev biogeografskih regij v Sloveniji (Pregled stanja ..., 2001)

Biotsko pestrost območja oblikujejo kamnine, tla, relief, hidrosfera in podnebne razmere (sončna energija) v območju.

Petrografsko podlago območja raziskave v hribovitem delu sestavljajo apnenci in dolomiti. V PE-1 in PE-2, ter mestoma na severnem obrobju PE-3 najdemo skrilavce in peščenjake. V PE-3 prevladujejo mlade naplavine. V območju prisoten kras spada v t.i. plitvi kras in sicer v kategorijo dinarsko-alpskega vmesnega in osamljenega krasa.

V območju raziskave je izredno pestra paleta različnih tipov tal. V hribovitem delu območja prevladujeta distrični rjavi tip tal na silikatni podlagi in rjavi tip pokarbonatnih tal. Nekoliko nižje po nadmorski višini so evtrična rjava tla na laporju in apnencu ali na bazičnih kamninah. V nižinskem predelu območja prevladujejo psevdoglejena distrična tla in oglejena tla. Ob rekah najdemo evtrična rjava tla ali obrečna tla.

Povprečne letne temperature zraka v območju raziskave so 8–10⁰C. Hribovje Bohorja, Lisce in Gorjancev spada v območje 6–8⁰C povprečnih letnih temperatur.

V povprečju pade v območju raziskave okoli 1100–1200 mm padavin. Žled in moker sneg se najpogosteje pojavljata na nadmorskih višinah med 500 in 700 m.

Prevladujoče gozdne združbe v območju raziskave so naslednje: gorski bukovi gozdovi (*Fagetum montanum*), podgorski bukovi gozdovi (*Fagetum submontanum*), zmerno kisloljubni gozdovi bukve in belkaste bekice (*Luzulo albidae-Fagetum*), kisloljubni gozdovi bukve in rebrenjače (*Blechno-Fagetum*), toploljubni gozd bukve in črnega gabra (*Ostryo-Fagetum*), nižinski gozdovi hrastov in belega gabra (*Quercu-Carpinetum*), nižinski poplavni gozdovi doba in evropske gomoljčice (*Pseudostellario-Quercetum*).

V območju raziskave prostor delimo na preddinarsko (prevladujoče) in subpanonsko fitogeografsko območje. V zoogeografskem smislu pa na prevladujoči kraško-predpanonsko in predalpsko podregijo, ter na subpanonsko regijo.

Območje raziskave je v naslednjih biomih: pretežno listopadni gozd (prevladujoč biom), pretežno listopadni gozd z elementi planinskega Sredozemlja in pretežno listopadni gozd z gozdom iglavcev borealnega tipa.

V območju raziskave se nahaja del območja Kozjanskega regijskega parka, spomenik narave Jovsi, pragozdna rezervata Krakovski gozd in Ravna gora, ter gozdni rezervati: Kunšperk, Vranske pečine, Tisovec, Pri debelih bukvah in Pri debelih vrbah. V fazi predloga je predlog širitve Kozjanskega parka, ter predlog organiziranja krajinskega parka Gorjanci-Krakovo.

7.1.2 Pregled različnih funkcij, ki jih opravljajo gozdovi v območju raziskave

Funkcije gozdov so bile določene, ovrednotene in kartirane skladno z določili Pravilnika o gozdnogospodarskih in gozdnogojitvenih načrtih (1998).

Osnove za oblikovanje funkcijskih enot so predstavljali:

- popis funkcij za GGN za VIII. GGO Brežice (1991-2000),
- popis funkcij pri obnovi gozdnogospodarskih načrtov gospodarskih enot,
- sodelovanje revirnih gozdarjev in vodij krajevnih enot pri usklajevanju, popisu in kartiranju funkcijskih enot (1999),
- podatki tedanjih Zavodov za varstvo naravne in kulturne dediščine,
- podatki drugih organizacij (Hidrometeorološki zavod, občine, DOPPS ...).

Pri prikazu funkcij gozdov ter oblikovanju usmeritev in ukrepov za njihovo krepitev smo upoštevali Naravovarstvene smernice za gozdarstvo za gozdnogospodarske načrte območij z obdobjem veljavnosti 2001-2010, ki jih je posredoval Zavod Republike Slovenije za varstvo narave.

Preglednica 5: Površine gozdnega prostora raziskovanega področja s poudarjenimi funkcijami (v ha)

Funkcija	1. stopnja		2. stopnja		3. stopnja		Skupaj ha
	ha	%	ha	%	ha	%	
Varovanje gozdnih zemljišč in sestojev	3.493	5,0	3.568	5,2	62.171	89,8	69.232
Hidrološka funkcija	1.665	2,4	15.043	21,7	52.524	75,9	69.232
Biotopska funkcija	4.613	6,4	2.489	3,5	64.811	90,1	71.913
Klimatska funkcija	1212	1,8	364	0,5	67.657	97,7	69.232
Zaščitna funkcija	1.072	59,4	733	40,6	-	-	1.805
Higiensko-zdravstvena funkcija	539	0,8	1.532	2,2	67.162	97,0	69.232
Obrambna funkcija	159	100,0	-	-	-	-	159
Rekreacijska funkcija	687	1,0	3.216	4,5	67.852	94,6	71.755
Turistična funkcija	143	0,2	327	0,5	71.286	99,3	71.755
Varovanje naravne dediščine	294	4,1	6.797	95,9	-	-	7.091
Varovanje kulturne dediščine in drugih vrednot okolja	41	29,1	100	70,9	-	-	141
Poučna funkcija	192	0,3	382	0,5	71.181	99,2	71.755
Raziskovalna funkcija	94	100,0	-	-	-	-	94
Estetska funkcija	1.731	32,7	3.556	67,3	-	-	5.287
Lesnoproizvodna funkcija	54.224	78,4	10.462	15,1	4.452	6,4	69.138
Funkcija pridobivanja drugih gozdnih dobrin	1.124	100,0	-	-	-	-	1.124
Lovnogospodarska funkcija	92	100,0	-	-	-	-	92

Funkcije gozdov so ovrednotene s tremi stopnjami poudarjenosti in so kot gozdnofunkcijske enote prikazane na sliki 4. Gozdnofunkcijske enote določajo gozdni prostor, torej zajemajo gozd in negozdna zemljišča, ki so z gozdom funkcionalno povezana (Zakon o spremembah in dopolnitvah zakona o gozdovih, 2002: čl. 3). Pri 1. stopnji poudarjenosti funkcije določajo način gospodarjenja z gozdom, pri 2. stopnji poudarjenosti pomembno vplivajo na način gospodarjenja z gozdom, pri 3. stopnji pa le deloma vplivajo na gospodarjenje z gozdom.

Med ekološkimi funkcijami se na prvi stopnji poudarjenosti največkrat pojavlja biotopska funkcija in to v nižinskem Krakovskem gozdu, na rastiščih redkih ali ogroženih vrst (tisa, bodika, lobodika, jarica, rumeni sleč ...), na košenicah v gozdni krajini ter v gozdnih otokih v kmetijski krajini. Po površini ji sledita funkcija varovanja gozdnih zemljišč in sestojev (najstrmejši sestoji v GE Radeče, strmine ob reki Mirni in Bregani, pobočje Lisce

in Orlice) ter hidrološka funkcija (območja z veliko izviri in vodna zajetja razporejena po celotnem območju).

Med socialnimi funkcijami na prvi stopnji poudarjenosti so največkrat zastopane zaščitna funkcija (na strminah nad infrastrukturnimi objekti ter nad zgradbami), estetska funkcija (ob glavnih prometnicah, turističnih objektih in vizualno motečih objektih) in rekreacijska funkcija (ob večjih naseljih in turističnih objektih).

Med ekološkimi in socialnimi funkcijami na drugi stopnji poudarjenosti je najpomembnejše zastopana hidrološka funkcija, ki se pojavlja na območjih s podtalno vodo (Krakovo in Dobrava) in na karbonatni matični podlagi s kraškimi pojavi. Sledijo ji še funkcija varovanja zemljišč in sestojev, estetska, rekreacijska, biotopska, higiensko-zdravstvena (ob mestih in večjih naseljih ter večjih emisijskih objektih) in zaščitna funkcija.

Del gozdov gozdnogospodarskega območja (približno 6860 hektarov) leži v regijskem parku Kozjanski park, ki je bil ustanovljen leta 1981, kot Spominski park Trebče. Naravne vrednote in kulturna dediščina so v območju parka še pod posebnim varstvom, ki ga je potrebno pri načrtovanju ukrepov v gozdu in gozdnem prostoru upoštevati.

V gozdnogospodarskem območju so na 13 % površine gozdnega prostora ekološke funkcije na 1. stopnji poudarjenosti, socialne pa na 5 % površine gozdnega prostora.

Prepletanje oz. prekrivanje različnih funkcij na različnih stopnjah poudarjenosti, kot jih prikazuje preglednica, lahko pomeni dopolnjevanje posameznih skupin funkcij ali pa kaže na konfliktnost rabe gozdnega prostora. Vsaka kombinacija skupin funkcij zahteva različne usmeritve za krepitev in optimalno zagotavljanje posamezne funkcije. Največje konflikte lahko pričakujemo, kjer so ekološke, okolje obremenjujoče socialne (turistična, rekreacijska, poučna, obrambna) in proizvodne funkcije skupaj ali vsaj dve od njih na 1. stopnji poudarjenosti. Funkcija, ki je poudarjena na 1. stopnji, določa način gospodarjenja in si ostale funkcije podreja.

7.1.3 Pregled območij Natura 2000

Slika 5: Pregledna karta območij Nature 2000 v območju raziskave (Uredba o posebnih varstvenih območjih ..., 2004; Priloga 3: Območja in potencialna območja Natura 2000 – publikacijski karti)

Preglednica 6: Območja Natura 2000 za ohranitev naravnih habitatov ter prostoživečih živalskih in rastlinskih vrst znotraj območja raziskave (Predlog potencialnih območij evropskega pomena ..., 2004; Uredba o posebnih varstvenih območjih ..., 2004)

SDF_ID koda	Ime območja	Površina območja v ha	Odstotek gozdov v %	Površina gozdov v ha
SI3000273	Orlica	3772,776	94,12	3550,94
SI3000085	Boštanj	6,325	91,78	5,81
SI3000134	Ajdovska peč	47,138	67,27	31,71
SI3000135	Raja peč	13,653	95,92	13,10
SI3000153	Vrhek	0,935	84,01	0,80
SI3000195	Dole pri Litiji	74,296	54,98	40,85
SI3000266	Kamenški potok	127,397	87,82	111,88
SI3000268	Dobrava - Jovsi	2902,407	47,77	1386,48
SI3000280	Veliko Kozje	652,601	77,89	508,31
SI3000059	Mirna	525,730	9,55	49,37
SI3000274	Bohor	6792,622	81,89	5562,48
SI3000234	Vrbina	189,790	13,83	26,24
SI3000054	Ajdovska jama - Brestanica	563,870	61,50	346,78
SI3000074	Kostanjeviška jama	234,090	15,30	35,82
SI3000191	Ajdovska jama	2380,100	54,85	1305,48
SI3000051	Krakovski gozd	3480,100	81,46	2834,89
SKUPAJ		21763,83	72,65	15810,94

Območja Natura 2000 za ohranitev naravnih habitatov ter prostoživečih živalskih in rastlinskih vrst v območju raziskave obsegajo 21.763,83 ha celotne površine in 15.810,94 ha gozdov (22,5 % vseh gozdov v območju raziskave).

Preglednica 7: Pregled vrst iz Priloge II in habitatnih tipov iz Priloge I na področju raziskave po Direktivi o habitatih (Predlog potencialnih območij evropskega pomena ..., 2004).

Ime območja: SI3000051 Krakovski gozd

EU koda: 1014	ozki vretenec	<i>Vertigo angustior</i>
EU koda: 1088	hrastov kozliček	<i>Cerambyx cerdo</i>
EU koda: 1098	potočni piškurji	<i>Eudontomyzon spp.</i>
EU koda: 1166	veliki pupek	<i>Triturus carnifex</i>
EU koda: 1193	hribski urh	<i>Bombina variegata</i>
EU koda: 1337	bober	<i>Castor fiber</i>
EU koda: 4014	močvirski krešič	<i>Carabus variolosus</i>
EU koda: H9110	bukovi gozdovi (Luzulo-Fagetum)	<i>Physis: 41.11</i>
EU koda: H91L0	ilirski hrastovo-belogabrovi gozdovi (Erythronio-Carpinion)	<i>Physis: 41.2A</i>

Ime območja: SI3000054 Ajdovska jama - Brestanica

EU koda: 1014	ozki vretenec	<i>Vertigo angustior</i>
EU koda: 1305	južni podkovnjak	<i>Rhinolophus euryale</i>
EU koda: 1321	vejicati netopir	<i>Myotis emarginatus</i>
EU koda: 4036	veliki frfotavček	<i>Leptidea morsei</i>

Ime območja: SI3000059 Mirna

EU koda: 1014	ozki vretenec	<i>Vertigo angustior</i>
EU koda: 1032	navadni škržek	<i>Unio crassus</i>
EU koda: 1105	sulec	<i>Hucho hucho</i>
EU koda: 1114	platnica	<i>Rutilus pigus</i>
EU koda: 1355	vidra	<i>Lutra lutra</i>
EU koda: 4045	košični škratec	<i>Coenagrion ornatum</i>
EU koda: 4046	veliki studenčar	<i>Cordulegaster heros</i>

Ime območja: SI3000074 Kostanjeviška jama

EU koda: 1304	veliki podkovnjak	<i>Rhinolophus</i>
EU koda: 1305	južni podkovnjak	<i>Rhinolophus euryale</i>
EU koda: H8310	jame, ki niso odprte za javnost	<i>Physis: 65.</i>
EU koda: H9110	bukovi gozdovi (Luzulo-Fagetum)	<i>Physis: 41.11</i>
EU koda: H91K0	ilirski bukovi gozdovi (Fagus sylvatica (Aremonio-Fagion))	<i>Physis: 41.1 C</i>
EU koda: H91L0	ilirski hrastovo-belogabrovi gozdovi (Erythronio-Carpinion)	<i>Physis: 41.2A</i>

Ime območja: SI3000085 Boštanj

EU koda: 4093 rumeni sleč *Rhododendron luteum*

Ime območja: SI3000134 Ajdovska peč

EU koda: H8310 jame, ki niso odprte za javnost *Physis: 65.*

Ime območja: SI3000135 Raja peč

EU koda: H8310 jame, ki niso odprte za javnost *Physis: 65.*

Ime območja: SI3000153 Vrhek

EU koda: 4093 rumeni sleč *Rhododendron luteum*

Ime območja: SI3000181 Kum - Veliko Kozje

EU koda: 1065 travniški postavnež *Euphydryas (Eurodryas) aurinia*

EU koda: 1087 alpski kozliček *Rosalia alpina*

EU koda: 1303 mali podkovnjak *Rhinolophus hipposideros*

EU koda: 1379 *Mannia triandra*

EU koda: 1386 *Buxbaumia viridis*

EU koda: 4014 močvirski krešič *Carabus variolosus*

EU koda: 4068 navadna obročnica *Adenophora liliifolia*

EU koda: H6110 skalna travišča na bazičnih tleh (Alyso-Sedion albi) *Physis: 34.11*

EU koda: H6210 polnaravna suha travišča in grmiščne faze na karbonatnih tleh (Festuco Brometalia) *Physis: 34.32*

EU koda: H9110 bukovi gozdovi (Luzulo-Fagetum) *Physis: 41.11*

EU koda: H9180 javorovi gozdovi (Tilio-Acerion) v grapah in na pobočnih gruščih *Physis: 41.4*

EU koda: H91K0 ilirski bukovi gozdovi (Fagus sylvatica (Aremonio-Fagion)) *Physis: 41.1 C*

EU koda: H91L0 ilirski hrastovo-belogabrovi gozdovi (Erythronio-Carpinion) *Physis: 41.2A*

EU koda: H91R0 dinarski gozdovi rdečega bora na dolomitni podlagi (Genisto januensis-Pinetum) *Physis: 42.5C*

Ime območja: SI3000191 Ajdovska jama

EU koda: 1088 hrastov kozliček *Cerambyx cerdo*

EU koda: 1305 južni podkovnjak *Rhinolophus euryale*

EU koda: 1321 vejicati netopir *Myotis emarginatus*

Ime območja: SI3000195 Dole pri Litiji

EU koda: 1303	mali podkovnjak	<i>Rhinolophus hipposideros</i>
EU koda: H91K0	ilirski bukovi gozdovi (Fagus sylvatica (Aremonio-Fagion))	<i>Physis: 41.1 C</i>
EU koda: H91R0	dinarski gozdovi rdečega bora na dolomitni podlagi (Genisto januensis-Pinetum)	<i>Physis: 42.5C</i>

Ime območja: SI3000234 Vrbina

EU koda: 1122	zvezdogled	<i>Gobio uranoscopus</i>
EU koda: 1130	bolen	<i>Aspius aspius</i>
EU koda: 1160	upiravec	<i>Zingel streber</i>
EU koda: 2533	velika nežica	<i>Cobitis elongata</i>
EU koda: H6210	polnaravna suha travišča in grmiščne faze na karbonatnih tleh (Festuco Brometalia)	<i>Physis: 34.32</i>
EU koda: H6510	nižinski ekstenzivno gojeni travniki (Alopecurus pratensis, Sanguisorba officinalis)	<i>Physis: 38.2</i>

Ime območja: SI3000266 Kamenški potok

EU koda: 1105	sulec	<i>Hucho hucho</i>
EU koda: 1114	platnica	<i>Rutilus pigus</i>
EU koda: 1355	vidra	<i>Lutra lutra</i>
EU koda: 4046	veliki studenčar	<i>Cordulegaster heros</i>

Ime območja: SI3000268 Dobrava - Jovsi

EU koda: 1032	navadni škržek	<i>Unio crassus</i>
EU koda: 1060	močvirski cekinček	<i>Lycaena dispar</i>
EU koda: 1083	rogač	<i>Lucanus cervus</i>
EU koda: 1088	hrastov kozliček	<i>Cerambyx cerdo</i>
EU koda: 1188	nižinski urh	<i>Bombina bombina</i>
EU koda: 1193	hribski urh	<i>Bombina variegata</i>
EU koda: 1355	vidra	<i>Lutra lutra</i>
EU koda: 4046	veliki studenčar	<i>Cordulegaster heros</i>
EU koda: H9110	bukovi gozdovi (Luzulo-Fagetum)	<i>Physis: 41.11</i>
EU koda: H91K0	ilirski bukovi gozdovi (Fagus sylvatica (Aremonio-Fagion))	<i>Physis: 41.1 C</i>
EU koda: H91L0	ilirski hrastovo-belogabrovi gozdovi (Erythronio-Carpinion)	<i>Physis: 41.2A</i>

Ime območja: SI3000273 Orlica

EU koda: 1032	navadni škržek	<i>Unio crassus</i>
EU koda: 1083	rogač	<i>Lucanus cervus</i>
EU koda: 1087	alpski kozliček	<i>Rosalia alpina</i>
EU koda: 1089	bukov kozliček	<i>Morimus funereus</i>
EU koda: 1303	mali podkovnjak	<i>Rhinolophus hipposideros</i>
EU koda: 1355	vidra	<i>Lutra lutra</i>
EU koda: H9110	bukovi gozdovi (Luzulo-Fagetum)	<i>Physis: 41.11</i>
EU koda: H91K0	ilirski bukovi gozdovi (Fagus sylvatica (Aremonio-Fagion))	<i>Physis: 41.1 C</i>

Ime območja: SI3000274 Bohor

EU koda: 1083	rogač	<i>Lucanus cervus</i>
EU koda: 1087	alpski kozliček	<i>Rosalia alpina</i>
EU koda: 1089	bukov kozliček	<i>Morimus funereus</i>
EU koda: 1381		<i>Dicranum viride</i>
EU koda: 1386		<i>Buxbaumia viridis</i>
EU koda: H9110	bukovi gozdovi (Luzulo-Fagetum)	<i>Physis: 41.11</i>
EU koda: H91K0	ilirski bukovi gozdovi (Fagus sylvatica (Aremonio-Fagion))	<i>Physis: 41.1 C</i>

7.2 ANALIZA ZBRANIH PODATKOV - POSEBNOSTI LASTNIŠTVA GOZDA V OBMOČJU RAZISKAVE

V prvem delu poglavja so predstavljene neodvisne (površinska razdrobljenost, oddaljenost gozdne posesti, starostna struktura lastnikov gozdov, stopnja izobrazbe lastnikov gozdov, zaposlitveni status anketiranih lastnikov gozdov), v drugem delu pa odvisne spremenljivke (viri informacij anketiranih lastnikov gozdov o gozdarstvu, varstvu narave in lastnem gozdu, osnovni interes do lastnega gozda, prisotnost razvojne vizije domačije, ocena finančnih razmer, pogostost pregledovanja in izvajanja del v lastnem gozdu, upoštevanje večnamenske vloge gozda pri gospodarjenju, ocene poznavanja določil zakona o gozdovih in zakona o ohranjanju narave, zanimanje anketiranih lastnikov gozdov za varstvo narave, poznavanje lastnega gozda v smislu varstva narave, udeleževanje anketirancev pri naravovarstvenih akcijah).

V zadnjem podpoglavju je opisan model povprečnega anketiranega lastnika gozda v raziskovanem območju, kot se je izoblikoval iz najbolj pogostih odgovorov anketirancev.

7.2.1 Neodvisne spremenljivke

7.2.1.1 Površinska razdrobljenost gozdne posesti in oddaljenost od domačije

Površina zasebne gozdne posesti v veliki meri usmerja odnos do gozda, kakor tudi izgled in delovanje krajine.

70,7 % anketiranih lastnikov gozdov ne poseduje več kot 5,00 ha gozda. Povprečna velikost zasebne gozdne posesti v območju raziskave je 2,94 ha (Gozdnogospodarski načrt gozdnogospodarskega območja Brežice ..., 2003)

Primerjava med odgovori anketirancev kaže, da je nadpovprečna površinska razdrobljenost zasebne gozdne posesti v nižinskem svetu Krško-Brežiške kotline, kar potrjujejo tudi

podatki iz Območnega načrta Brežiškega gozdnogospodarskega območja za obdobje 2001-2010.

Velikost zasebne gozdne posesti ima pomembno vlogo pri ohranjanju biotske pestrosti krajine (Oršanič, 2003), odraža pa se tudi na gozdovih v gozdnogospodarskem smislu (Medved, 2000):

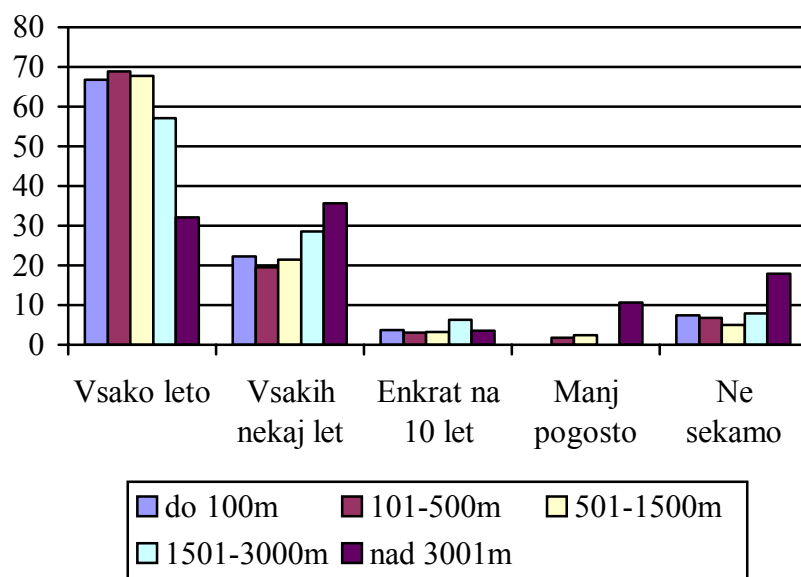
- Lesna zaloga po enoti površine narašča z velikostjo posesti.
- Realizacija etata je višja v manjših velikostnih kategorijah, predvsem na mešanih kmetijah.

Velikost povprečne gozdne parcele v Sloveniji je manjša od 1 hektarja (Medved, 2000). V območju raziskave je povprečna gozdna parcela velika 0,59 ha (Gozdnogospodarski načrt gozdnogospodarskega območja Brežice ..., 2003)

Preglednica 8: Oddaljenost v metrih do najbližje lastniške gozdne parcele anketiranih lastnikov gozdov

		Št.odg.	%
Možnosti	0 do 100	82	17,9
	101 do 500	164	35,8
	501 do 1500	121	26,4
	1501 do 3000	63	13,8
	3001 in več	28	6,1
	Skupaj	458	100,0
	Ni odgovora	2	
Skupaj		460	

Oddaljenost do najbližje zasebne gozdne parcele se z razdrobljenostjo večja. Večja gozdna posest ostaja bliže domačiji.

Slika 6: Primerjava pogostosti sečnje v gozdovih anketiranih lastnikov gozdov v odnosu do oddaljenosti zasebne gozdne posesti

Proces površinskega drobljenja zasebne gozdne posesti je bil prisoten skozi celotno preteklo stoletje. Okvirni podatki kažejo, da je bila povprečna zasebna gozdna posest v začetku stoletja 5,6 ha. Za vmesno obdobje so na voljo še nekateri okvirni podatki o povprečni velikosti gozdne posesti (Winkler, 1994):

- l. 1939 – 4,5 ha,
- l. 1951 – 3,8 ha,
- l. 1968 – 3,0 ha in
- l. 1990 – 2,7 ha

Zasebna gozdna posest se ni delila (zmanjševala) samo ob dedovanjih, ampak tudi za rešitev občasnih težkih ekonomskih razmer (odplačilo dolga, tekočih obresti ...), ob agrarni reformi, ob krčitvah zaradi izgradnje infrastrukture (Winkler, 1994).

Medved (2000) z raziskavo ugotavlja, da je bilo med anketiranimi gospodinjstvi v državi 71,5 % posameznih lastništev gozda in v 28,5 % primerov je bilo lastnikov gozda na isti parceli (posestvu) več. Naša raziskava prikazuje skoraj identično razmerje – 71,7 %

anketirancev so edini lastniki gozdne posesti in 28,3 % anketirancev uživajo lastnino gozda v obliki solastništva.

Ocenjujemo, da sta glavna vzroka zmanjševanja velikosti gozdne posesti v deljenju gozdne posesti v procesu dedovanja na več dedičev in relativno nerazvitem trgu z gozdnimi parcelami.

7.2.1.2 Starostna struktura lastnikov gozdov

Preglednica 9: Starostni razredi anketiranih lastnikov gozdov

		Št.odg.	%
Možnosti	18-30 let	9	2,0
	31-40 let	72	15,7
	41-50 let	87	19,0
	51-60 let	95	20,7
	nad 60 let	196	42,7
	Skupaj	459	100,0

Večina anketiranih lastnikov gozdov je starejša od 50 let. Lastništvo gozdnih površin prehaja iz roda v rod praviloma s smrtjo staršev. Lastniki praviloma do konca življenja zadržujejo pravico odločanja o gospodarjenju na površinah v lasti. Po izjavah anketarjev anketiranci zelo poredko izjavljajo, da so gospodarjenje z gozdom v celoti prenesli na potomstvo. Največkrat, ob prvem stiku anketarja s prebivajočim na domačiji, le-ta pokliče očeta ali mater z izjavo, da o gozdu še vedno odločajo starši.

Približno vsak peti anketiranec izjavlja, da nima naslednika, ki bo v bodoče sposoben skrbeti za gozd.

Na anketna vprašanja je odgovarjalo 68,9 % anketirancev moškega spola.

Preglednica 10: Primerjava odgovorov anketiranih lastnikov gozdov na vprašanje o zanimanju za varstvo narave v povezavi s starostnimi razredi (v %)

		Ne zanima me	Kaj dosti me ne zanima	Ne vem	Da, zanima me	Da, zelo me zanima	Skupaj
Starostni razred	18-30	0	11,1	11,1	77,8	0	100,0
	31-40	1,4	5,6	18,1	70,8	4,2	100,0
	41-50	4,6	11,5	19,5	57,5	6,9	100,0
	51-60	4,2	16,8	15,8	61,1	2,1	100,0
	nad 60	6,1	21,4	15,8	52,6	4,1	100,0
Povprečje		4,6	15,9	16,8	58,6	4,1	

Zanimanje za varstvo narave anketirancev se s starostjo zmanjšuje.

Preglednica 11: Primerjava lastništva gozda po površini po starostnih razredih anketiranih lastnikov gozdov (v %)

		do 1 ha	1,1-5,0 ha	5,1-15,0 ha	15,1-30,0 ha	nad 30,1 ha	Skupaj
Starostni razred	18-30	11,1	33,3	55,6	0	0	100,0
	31-40	11,1	36,1	43,1	8,3	1,4	100,0
	41-50	19,5	47,1	28,7	3,4	1,1	100,0
	51-60	30,5	50,5	14,7	2,1	2,1	100,0
	nad 61	25,5	51,0	21,4	1,0	1,0	100,0
Povprečje		22,9	47,5	25,5	2,8	1,3	

Pri analiziranju podatkov anketirancev o površini gozda v lasti v primerjavi s starostnimi razredi anketirancev smo ugotovili zanimivo povezavo. Z višanjem starostnih razredov narašča tudi odstotek anketirancev s površino gozda do 5,0 ha v lasti. Obratno z višanjem starostnih razredov upada odstotek anketiranih lastnikov z gozdno posestjo večjo od 5,1 ha.

7.2.1.3 Stopnja izobrazbe lastnikov gozdov

Preglednica 12: Izobrazba anketiranih lastnikov gozdov in primerjava z odgovori iz raziskave slovenskega javnega mnenja 1990-1998 (Vrednote v prehodu ..., 1999)

		Št.odg.	%	SJM 1990- 1998 (v %)
Možnosti	4 razrede OS, manj	52	11,4	3,5
	5-8 razredov OS, nižja gimnazija	187	40,7	29,1
	poklicna	118	25,8	26,9
	srednja	90	19,7	26,6
	višja, visoka	11	2,4	13,9
	Ni odgovora	2		
Skupaj		460	100,0	100,0

78 % anketiranih lastnikov gozdov (4 razrede OŠ ali manj, 5-8 razredov OŠ, nižja gimnazija, poklicna šola) ima samo najnujnejšo osnovno izobrazbo. Višjo ali univerzitetno izobrazbo je zaključilo le 2,4 % anketiranih lastnikov gozdov. Primerjava med spoloma anketirancev kaže, da je ženski spol slabše izobražen. V primerjavi z rezultati raziskave slovenskega javnega mnenja (Vrednote v prehodu ..., 1999: 31) je izobrazba anketiranih lastnikov gozdov precej nižja od povprečja za državo.

Preglednica 13: Primerjava izobrazbe (zaključeno šolanje) anketiranih lastnikov gozdov v povezavi s starostnimi razredi (v %)

		4 razrede OŠ ali manj	5-8 razredov OŠ, nižja gimnazija	Poklicna Izobrazba	Srednja Izobrazba	Višja, visoka Izobrazba	Skupaj
Starostni razred	18-30	0	0	44,4	44,4	11,1	100,0
	31-40	0	23,6	36,1	37,5	2,8	100,0
	41-50	1,1	24,1	40,2	28,7	5,7	100,0
	51-60	8,6	38,7	26,9	22,6	3,2	100,0
	nad 60	21,4	57,7	14,3	6,6	0	100,0
Povprečje		11,2	40,9	25,8	19,7	2,4	

Izobrazbena struktura lastnikov gozdov se bo v bodoče izboljševala.

7.2.1.4 Zaposlitveni status anketiranih lastnikov gozdov in ocena finančnih razmer

Preglednica 14: Zaposlitveni status anketiranih lastnikov gozdov

		Št.odg.	%
Možnosti	zaposlen	124	27,0
	kmet	44	9,6
	gospodinja	30	6,5
	upokojenec	218	47,5
	brezposeln	26	5,7
	drugo	17	3,7
	Ni odgovora	1	
Skupaj		460	

V starostni strukturi anketirancev prevladuje status upokojenca. 27 % anketirancev je zaposlenih, le 9,6 % anketirancev pa se je opredelilo v kategorijo »kmet«. Prevladujoči status upokojencev pomeni nizko, vendar zanesljivo dohodkovno raven, ki zagotavlja socialno stabilnost. V kategoriji »upokojenec« so zajeti tudi upokojenci iz naslova kmetijske dejavnosti. Ugotavljamo, da po starosti anketirani lastniki gozdov spadajo večinoma v kategorijo pasivnih starostnih kategorij.

Preglednica 15: Ocena finančnih razmer v gospodinjstvu anketiranih lastnikov gozdov

		Št.odg.	%
Možnosti	1 - popolnoma nezadovoljen	80	17,6
	2 - nezadovoljen	105	23,1
	3 – »tako, tako«	213	46,9
	4 - zadovoljen	39	8,6
	5 - popolnoma zadovoljen	17	3,7
	Ni odgovora	6	
Skupaj		460	

V odgovorih prevladuje nezadovoljstvo s finančnimi razmerami v gospodinjstvu.

7.2.2 Odvisne spremenljivke

7.2.2.1 Viri informacij anketiranih lastnikov gozdov o gozdarstvu, varstvu narave in lastnem gozdu

Na opazovanem območju je močno prisoten tradicionalen neformalen prenos znanja s staršev na potomstvo. Anketirani lastniki gozdov so se največ naučili o gospodarjenju z gozdom od staršev (enako ugotavlja Medved, 2000), nato iz sredstev javnega obveščanja in šele na tretjem mestu pri srečanjih s poklicnimi gozdarji.

O varstvu narave so se največ naučili iz sredstev javnega obveščanja, nato od staršev in v šoli.

Preglednica 16: Prisotnost podatkov/informacij o lastnem gozdu anketiranih lastnikov gozdov

		Št. primerov
Možnosti	dokazila o lastništvu	460
	meritve prirastka	12
	cenitve vrednosti	5
	gojitveni načrt	8

Anketiranci so na vprašanje lahko navedli več odgovorov. Razen dokazil o lastništvu, o svojem gozdu nimajo drugih informacij. Ocenjujemo tudi, da anketirani lastniki gozdov vsebine gozdnogospodarskih načrtov ne poznajo.

Preglednica 17: Sodelovanje anketiranih lastnikov gozdov z Zavodom za gozdove Slovenije

		Št.odg.	%
Možnosti	ustanove ne poznam	11	2,4
	ne sodelujem	180	39,1
	sodelujem občasno	140	30,4
	redno sodelujem	129	28,0
	Skupaj	460	100,0

Kljub temu da je sodelovanje z javno gozdarsko službo brezplačno, razmeroma visok odstotek anketiranih lastnikov gozdov z ustanovo ne sodeluje. Anketirani lastniki gozdov, ki z Zavodom za gozdove Slovenije sodelujejo, so s sodelovanjem večinoma zadovoljni (69,0 %).

7.2.2.2 Osnovni interes (najbolj izstopajoči) do lastnega gozda in prisotnost razvojne vizije domačije

Preglednica 18: Srednje vrednosti ocen pomembnosti lastnega gozda v ekonomiji lastnika gozda po kategorijah možnega dohodka

	n	Srednja vrednost	Rang	Standardni odklon
Kot vir dohodka od prodaje lesa	459	2,00	5	1,268
Kot vir lesa za kurjavo	459	4,38	1	1,246
Kot vir tehničnega lesa za lastno porabo	458	2,42	3	1,435
Kot vir pridobivanja gozdnih sadežev	460	2,57	2	1,282
Kot vir stelje	460	2,35	4	1,570
Drugi viri dohodka iz gozda	249	1,04	6	0,327

Razmeroma majhna površina gozda v lasti ob močno izraženem in prevladujočem interesu lastnika po lesu za kurjavo pomembno usmerja gospodarjenje z zasebnim gozdom anketirancev.

Anketirani lastniki gozdov ocenjujejo lasten gozd kot zelo pomemben vir lesa za kurjavo v 74,9 % anketiranj.

70,5 % anketirancev ugotavlja, da je dohodek od prodaje lesa iz lastnega gozda nepomemben v ekonomiji domačije.

Medved (2000) ugotavlja, da so v državi razlike v pomembnosti gospodarskih ciljev pri gospodarjenju z zasebnim gozdom največje pri pomenu gozda kot rezerve za naložbe in pri

pomenu rednih letnih donosov lesa za prodajo. Slednji je nepomemben za lastnike do 5 ha velike gozdne posesti.

Preglednica 19: Prisotnost predstave razvoja domačije pri anketiranih lastnikih gozdov

		Št.odg.	%
Možnosti	nimam predstave	176	38,4
	se še odločam	152	33,2
	imam jasno predstavo	130	28,4
	Ni odgovora	2	
Skupaj		460	

Približno vsak četrti anketiranec ima jasno predstavo razvoja kmetije, medtem ko približno vsak tretji anketiranec nima predstave nadaljnjega razvoja kmetije.

O možnostih nakupa gozda razmišlja 13 % anketirancev, o možnostih prodaje pa le 2,8 % anketirancev.

7.2.2.3 Pogostost pregledovanja in izvajanja del v lastnem gozdu

Preglednica 20: Pogostost pregledovanja lastnega gozda anketiranih lastnikov gozdov

		Št.odg.	%
Možnosti	vsak dan	9	2,0
	tedensko	18	3,9
	večkrat mesečno	43	9,4
	enkrat mesečno	77	16,8
	nekajkrat letno	194	42,5
	enkrat letno	84	18,4
	manj	32	7,0
	Ni odgovora	3	
Skupaj		460	

Primerjava odgovorov o pogostosti stika z lastnim gozdom po spolu lastnika kaže, da so lastniki moškega spola pogosteje v stiku z lastnim gozdom. Gozdarstvo, v smislu izvajanja del v gozdu, je po nekakšnem splošno prisotnem stereotipnem mnenju domena moškega spola, kar do neke mere potrjujejo tudi zbrani odgovori. Pri odločanju o gospodarjenju z gozdom pa se ženske kot lastnice enakopravno vključujejo.

Preglednica 21: Pogostost izvajanja sečnje v lastnem gozdu anketiranih lastnikov gozdov

		Št.odg.	%
Možnosti	vsako leto	295	64,3
	vsakih nekaj let	104	22,7
	enkrat na 10 let	17	3,7
	manj pogosto	9	2,0
	ne sekamo	34	7,4
	Ni odgovora	1	
Skupaj		460	

Sečnja v lastnem gozdu je večinoma vsakoletno opravilo. To hkrati tudi pomeni, da lastniki, ki živijo na podeželju nedaleč od svojega gozda, svoj gozd intenzivno izkoriščajo. Pri odgovorih je potrebno upoštevati, da so anketiranci (večinoma) vprašanje razumeli kot vprašanje o pogostosti odhajanja v svoj gozd po les. Pod sečnjo pogosto upoštevajo samo pobiranje suhljadi (suhih odpadlih vej) in posek nekaj dreves za drva.

Gozd pregledujejo večkrat letno.

7,4 % anketiranih lastnikov gozdov v lastnem gozdu iz različnih vzrokov ne sekajo. Upoštevaje, da je raziskava zajela za gospodarjenje z gozdom najbolj aktiven del prebivalstva (slučajnosten izbor lastnikov gozdov na podeželju), ocenjujemo, da je odstotek vseh lastnikov gozdov v območju raziskave, ki v svojem gozdu ne sekajo, veliko višji. Ocenjujemo, da sta vzroka predvsem v mestnem načinu življenja (drugi viri energije) in oddaljenosti do zasebnega gozda.

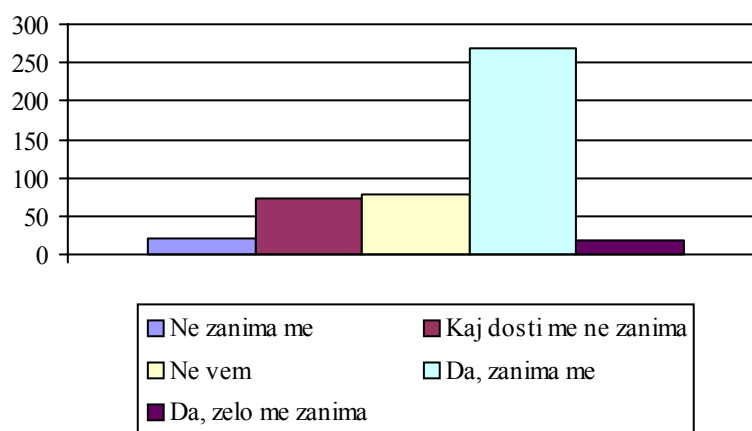
Preglednica 22: Opravljena gojitvena dela v gozdovih anketiranih lastnikov gozdov v obdobju zadnjih dveh let (2002, 2003)

		Št. primerov	%
Možnosti:	sadnja gozdnih dreves	54	21,9
	nega mladega gozda	130	52,6
	zaščita-podlubniki	22	8,9
	zaščita-divjad	9	3,6
	pomladitev gozda	32	13,0
Gojitvena dela opravljalo		247 anket.	100,0

Na vprašanje je odgovorilo 458 anketirancev. Anketiranci so imeli možnost navesti tudi več gozdnogojitvenih opravil, ki so jih izvajali v zadnjih dveh letih. 279 anketirancev (60,6 %) v svojem gozdu v obdobju zadnjih dveh let ni izvajalo nikakršnih gozdnogojitvenih del. 68 anketirancev (27,5 % anketirancev, ki so v svojem gozdu v obdobju zadnjih dveh let izvajali gojitvena dela) je v svojem gozdu izvajalo več kot eno gojitveno delo.

7.2.2.4 Zanimanje anketiranih lastnikov gozdov za varstvo narave

Več kot polovica anketirancev (59,5 %) je odgovorilo, da pozna in upošteva večnamensko vlogo gozda. V ostalih primerih izjavljajo, da so o večnamenskosti gozda le nekaj slišali, ne vedo pa kaj to pomeni (20,9 %), ali pa o tem niso ničesar slišali (19,6 %).

Slika 7: Zanimanje za področje varstva narave pri anketiranih lastnikih gozdov (število odgovorov)

Več kot polovico anketirancev varstvo narave zanima. Poudarjeno zanimanje ali poudarjeno nezanimanje za varstvo narave je v odgovorih zastopano s približno enakim odstotkom. Ocenjujemo, da rezultati potrjujejo le visoko deklarativno naravovarstveno zavest. Dejansko naravovarstveno zavest ocenjujemo kot veliko nižjo (Kos, 1995 a).

Preglednica 23: Seznanjenost anketiranih lastnikov gozdov s pojmom »biotska pestrost«

		Št.odg.	%
Možnosti	nisem še slišal	398	86,7
	sem že slišal, ne vem pa kaj to pomeni	36	7,8
	da, sem že slišal in vem kaj pomeni	25	5,4
	Skupaj	459	100,0
Ni odgovora		1	
Skupaj		460	

Skoraj 90 % anketirancev ne pozna pomena pojma »biotska pestrost« in ni še nikoli slišalo za omrežje naravovarstveno pomembnih območij »Natura 2000«.

Preglednica 24: Udeleževanje anketiranih lastnikov gozdov pri naravovarstvenih akcijah

		Št.odg.	%
Možnosti	da	113	24,7
	ne	344	75,3
Ni odgovora		3	
Skupaj		460	

Vsak četrti anketiranec izjavlja, da se je že udeležil kakšne naravovarstvene akcije. Anketiranci pri tem vprašanju večinoma navajajo udeležbo pri čistilnih akcijah okolja.

Preglednica 25: Izvajanje del povezanih z varstvom narave/okolja v gozdovih anketiranih lastnikov gozdov

		Št.odg.	%
Možnosti	da	86	18,9
	ne	369	81,1
	Ni odgovora	5	
Skupaj		460	

Tudi pri tem vprašanju anketiranci izpostavljajo predvsem čistilne akcije. Anketiranci navajajo kot naravovarstvena dela tudi dela pri varstvu gozdov ali pogozdovanje.

Preglednica 26: Pregled vsebin izvedenih del povezanih z varstvom narave/okolja v gozdovih anketiranih lastnikov gozdov

		Št. odg.
Možnosti	Čiščenje smeti	72
	Zimsko krmljenje divjadi	2
	Postavljanje gnezdnic	1
	Zatiranje podlubnikov	3
	Pogozdovanje	2
	Puščanje biomase	1
	Drugo-neveljavno	5
	Skupaj	86

Namenskih naravovarstvenih del je bilo izvedenih zelo malo – le v dveh primerih (puščanje biomase in postavljanje gnezdnic).

7.2.2.5 Poznavanje lastnega gozda v smislu varstva narave

- 8,9 % anketirancev izjavlja, da v njihovem gozdu raste kakšna floristična posebnost

Preglednica 27: Opis florističnih posebnosti po anketiranih lastnikih gozdov

		Št.odg.
Možnosti	Skorš	7
	200 let star gaber	1
	Bela smreka (?)	1
	Navadna bodika	7
	Brek, lesnika	1
	Brenkula (?)	1
	Brest	2
	Brkula (?), skorš	1
	Bukev v Krakovskem gozdu	1
	Bukev, ki tri tedne prej odžene listje	1
	Črni javor (?)	1
	Divja češnja	1
	Divja hruška	1
	Gaber z dvema zraščenima spletenima vejama	1
	Hermelika (?)	1
	Hrast dob	2
	Javor (?)	1
	Lipa (?)	1
	Kostanj, rdeči bor (?)	1
	Tisa	5
	Velika jelka (?)	1
Izjemno debeli hrasti	1	
Drevo 'janiks' 'rumenka' (?)	1	
Skupaj	41	

Od 41 navedb florističnih posebnosti, jih 30 lahko upoštevamo kot potencialno pravilne navedbe. V odgovorih zasledimo, da lastniki kot posebnost izpostavljajo redke drevesne

vrste (npr. skorš, brest), izpostavljajo izjemne dimenzije ali nenavadno obliko rasti (npr. 200 let star gaber, gaber z dvema zraščanima spletenima vejama, izjemno debeli hrasti dobi), ugotavljajo pa tudi nenavadnosti (npr. zgodnje odganjanje listov pri eni bukvi, rast bukve v gozdu hrasta doba). Ob izginjanju bresta iz gozdov je razveseljivo, da sta dva lastnika prepoznala to drevesno vrsto in jo uvrstila med posebnosti. Na območju Bohorja je prisotna tradicija sadnje navadne bodike (*Ilex aquifolium*) ob domačiji. Navadna bodika raste tudi po okoliških gozdovih, na kar so lastniki posebej ponosni in to tudi izpostavljajo kot posebnost.

Pri anketirancih, ki so navajali neznana imena florističnih posebnosti smo s podvprašanji poskušali izvedeti, za katero vrsto gre, vendar iz opisov vrst, kot so jih dali anketiranci, tega žal nismo mogli natančno ugotoviti.

- 4,8 % anketirancev izjavlja, da v njihovem gozdu opažajo kakšno favnistično posebnost

Preglednica 28: Opis favnističnih posebnosti po anketiranih lastnikih gozdov

		Št.odg.
Možnosti	Bober	1
	Brglez, detel	1
	Golobi, kosi	1
	Kača belouška	1
	Kosec	1
	Kragulj	1
	Medved, divji prašič	1
	Močeradi	1
	Mravljišča	1
	Navadni jelen	1
	Podlasica	1
	Poljski zajec	3
	Raki	1
	Različne vrste ptic	1
Rjavi medved	1	

	Skobec	1
	Veliki kragulj	1
	Veverice	1
	Fazani	1
	Žolna, detel, kljunač	1
	Skupaj	22

Od 22 navedb favnističnih posebnosti prisotnih v gozdovih anketirancev, jih 11 lahko upoštevamo kot pravilne. Ocene »posebnosti/izjemnosti« pri anketirancih so tudi tu zelo subjektivne in pogosto lokalno pogojene (npr. fazan ne predstavlja posebnosti ali izjemnosti kot vrsta, ki je že nekaj stoletij prisotna v Posavju, lahko pa ga lastnik opredeli kot posebnost v svojem gozdu ali v bližini, kjer ga je nekoč (izjemoma?) opazil.

- 11,4 % anketirancev izjavlja, da se v njihovem gozdu nahaja kakšna neživa posebnost

Preglednica 29: Opis nežive posebnosti po anketiranih lastnikih gozdov

		Št. odg.
Možnosti	Brezno, jama	22
	Izvir, potok, slap, jezero	15
	Pečine, skalni osamelci	15
	Rudnik premoga	1
	Skupaj	53

Splošno opisovanje neživih posebnosti v gozdovih anketirancev je relativno enostavnejše, zato ne preseneča, da je število navedb neživih posebnosti v gozdovih anketirancev najvišje.

Preglednica 30: Število navedb posebnosti/izjemnosti po anketirancih in ocena pravilnosti

	Število navedb	Ocena števila pravilnih navedb v %
Rastlinske posebnosti	41	73
Živalske posebnosti	22	50
Nežive posebnosti	53	90

Iz zgornjih preglednic, kjer so predstavljene rastlinske, živalske ali nežive posebnosti, kot so jih navajali anketirani lastniki gozdov, je razvidno, da so ocene posebnosti ali redkosti precej subjektivne in niso v skladu z uradnimi sezname redkih ali ogroženih vrst v državi ali širše (kriterialne vrste za določevanje območij Natura 2000). Lažje opazljive posebnosti (rastlinske in nežive) navajajo anketiranci pogosteje. Upoštevanje estetsko doživljajsko funkcijo gozda je subjektivno doživljanje posebnosti v gozdu do neke mere tudi razumljivo.

7.2.3 Model povprečnega lastnika gozda v raziskovanem območju

Iz zbranih odgovorov na nekatera anketna vprašanja je možno izdelati imaginarno podobo povprečnega anketiranega lastnika gozda. Tovrstna podoba je lahko dobra osnova za nadaljnjo razpravo. Za izdelavo modela smo uporabili najbolj pogoste odgovore anketirancev.

Preglednica 31: Model povprečnega anketiranega lastnika gozda

Kriterij	Srednja vrednost	% odgovorov
Spol	Moški	68,9
Oblika lastnine	Lastnik	71,9
Starost	Nad 50 let	63,4
Površina gozda v lasti	Do 5 ha	70,7
Oddaljenost do najbližje gozdne parcele	Do 500 m	53,7
Izobrazba	Osnovna šola ali manj	52,2
Zaposlitveni status	Upokojenec	47,5
Število članov gospodinjstva	2-4 člani	53,3
Finančne razmere v gospodinjstvu	Nezadovoljive	40,7
Opredelitev do varstva narave	Naložba za bodočnost	63,1
Vir informacij (šolanja) o gozdu	Starši	Najvišja ocena
Vir informacij o varstvu narave	Sredstva javnega obveščanja	Najvišja ocena
Pomembnost gozda v ekonomiji gospodinjstva	Les za kurjavo	Najvišja ocena
Stik s svojim gozdom	Nekajkrat letno	42,5
Pogostost izvajanja sečnje	Vsako leto	64,3
Sodelovanje pri sečnji	Družinski člani	75,4

Ocena intenzivnosti poseganja v svoj gozd	Dovolj	69,5
Podatki o zasebnem gozdu	Dokazilo o lastništvu	100,0
Vzrok večjega posega v zasebni gozd	Obnova/novogradnja hiše ali gospodarskega poslopja	72,5
Ocena gozdnatosti okolice	Ravno prav	83,9
Ocena primerjave vrednosti gozda z vrednostjo izraženo v denarju	Gozd ima večjo vrednost	70,0
Seznanjenost z večnamensko vlogo gozda v prostoru	Da. Upošteva pri gospodarjenju z gozdom	59,6
Zanimanje za varstvo narave	Da. Ga zanima	58,5
Poznavanje določil Zakona o gozdovih	Ne pozna	52,4
Poznavanje določil Zakona o ohranjanju narave	Ne pozna	60,4
Sodelovanje z Zavodom za gozdove Slovenije	Sodeluje	58,4
Udeleževanje pri naravovarstvenih akcijah	Ne	75,3
Članstvo v društvih/organizacijah povezljivih z varstvom narave	Ne	89,5
Izvajanje naravovarstvenih del v zasebnem gozdu	Ne	81,1
Udeleževanje sestankov v lokalni skupnosti z naravovarstveno vsebino	Ne	81,3
Vključevanje posesti v zavarovano območje	Ne. Neopredeljen	69,0
Prisotnost naslednika gospodarjenja z gozdom	Da	78,0
Prisotnost razvojne vizije domačije	Ne. Neopredeljen	71,6
Stik s poklicnim naravovarstvenikom	Ne	92,5
Prisotnost naravovarstvenega problema	Ne	89,1
Razmišlja o nakupu gozda	Ne	87,0
Razmišlja o prodaji gozda	Ne	97,2
Prisotnost priljubljenega predela gozda znotraj zasebne gozdne posesti	Ne	54,4
Prisotnost rastlinske, živalske ali nežive posebnosti v zasebnem gozdu	Ne	88,6

Strinjanje z možnostjo prostega prehajanja skozi zasebni gozd	Da	75,2
Strinjanje z možnostjo prostega nabiranja gozdnih sadežev v zasebnem gozdu	Da	81,3
Poznavanje pojma »biotska pestrost«	Ne	86,7
Poznavanje projekta »Natura 2000«	Ne	90,0

8 REZULTATI

8.1 HIPOTEZA: ODNOS DO GOZDA JE ODRAZ LOKALNO SPECIFIČNIH (DRUŽBENIH IN NARAVNIH) RAZMER

8.1.1 Osnovne ugotovitve

Preglednica 32: Površina zasebnega gozda anketiranih lastnikov gozdov (v %) in ocene pomembnosti gozda (od 1 do 5) razporejeno po prostorskih enotah

		0,0 do 1 ha	1,1 do 5 ha	5,1 do 15 ha	15,1 do 30 ha	30,1 in več ha	
PE	1	22,1	38,9	31,3	4,6	3,1	100,0
	2	23,1	44,2	27,6	3,8	1,3	100,0
	3	28,0	64,0	8,0	0	0	100,0
	4	20,0	52,6	26,3	1,1	0	100,0
Povprečje		23,0	47,7	25,2	2,8	1,3	

PE	Vir dohodka od prodaje lesa	Vir lesa za kurjavo	Vir tehničnega lesa	Vir gozdnih sadežev	Vir stelje	Drugi viri dohodka
1	2,17	4,33	2,48	2,52	2,49	1,09
2	1,93	4,48	2,48	2,78	2,72	1,00
3	1,39	4,03	2,21	2,00	1,83	1,06
4	2,33	4,57	2,38	2,73	1,93	1,02
Povprečje	1,99	4,38	2,42	2,57	2,34	1,04

Po površinski majhnosti povprečne gozdne posesti izstopa PE-3 (Krško-Brežiška kotlina). Površinska majhnost zasebne gozdne posesti se odraža tudi na nizkih ocenah anketirancev iz PE-3 o pomembnosti gozda v ekonomiji gospodinjstva.

Preglednica 33: Zanimanje za varstvo narave pri anketiranih lastnikih gozdov razporejenih po prostorskih enotah (v %)

		Ne zanima me	Kaj dosti me ne zanima	Tako-tako	Da, zanima me	Da, zelo me zanima	Skupaj
PE	1	6,1	15,3	22,9	50,4	5,3	100,0
	2	3,2	22,4	14,1	56,4	3,8	100,0
	3	8,0	16,0	12,0	61,3	2,7	100,0
	4	2,1	7,4	15,8	70,5	4,2	100,0
Povprečje		4,6	16,2	16,6	58,4	4,2	

Po izraženem zanimanju za varstvo narave izstopajo anketiranci v PE-4 (Gorjanci).

Preglednica 34: Ocene anketirancev po prostorskih enotah o jakosti poseganja s sečnjo v zaseben gozd (v %)

		Sekam dovolj	Lahko bi sekal več	Skupaj
PE	1	64,3	35,7	100,0
	2	70,5	29,5	100,0
	3	73,3	26,7	100,0
	4	72,0	28,0	100,0
Povprečje		69,5	30,5	

Med anketiranci razporejenimi po prostorskih enotah ni bistvenejših razlik v ocenah možnosti večjega poseganja v zasebni gozd. Najvišji odstotek ocen »sekam dovolj« je v PE-3 (Krško-Brežiška kotlina), kjer je tudi površinsko najmanjša povprečna gozdna posest.

Preglednica 35: Pogostost izvajanja sečnje po prostorskih enotah (v %)

		Vsako leto	Vsaki nekaj let	Enkrat na 10 let	Manj pogosto	Ne sekamo	Skupaj
PE	1	59,2	26,9	5,4	2,3	6,2	100,0
	2	67,3	22,4	3,2	1,3	5,8	100,0
	3	52,0	24,0	1,3	4,0	18,7	100,0
	4	75,8	15,8	4,2	1,1	3,2	100,0
Povprečje		64,3	22,6	3,7	2,0	7,5	

V PE-3 (Krško-Brežiška kotlina) z vzorcem lastnikov gozdov nismo zajeli lastnikov gozdov z gozdno posestjo po površini večjo od 15 ha. Podatki o površinah zasebne gozdne posesti v območju raziskave izkazujejo podpovprečno število površinsko relativno večjih zasebnih lastnikov gozdov v PE-3 (Preglednica 2: Razporeditev zasebnih gozdnih posesti po PE).

V PE-3 (Krško-Brežiška kotlina) je najvišji odstotek anketiranih lastnikov, ki v svojem gozdu ne izvajajo sečnje. Ocenjujemo, da je vzrok ne izvajanja sečnje v nadpovprečni površinski majhnosti gozdne posesti in nadpovprečni razvitosti okolja (bližina večjih mest, višji dohodki, večja prisotnost drugih virov energije).

Preglednica 36: Samoocene anketirancev razporejenih po prostorskih enotah o poznavanju določil Zakona o ohranjanju narave (v %)

		Sploh ne poznam	2	3	4	Zelo dobro poznam	Skupaj
PE	1	27,5	24,4	35,1	10,7	2,3	100,0
	2	39,7	21,8	28,8	7,1	2,6	100,0
	3	21,3	34,7	34,7	8,0	1,3	100,0
	4	35,8	38,9	22,1	3,2	0	100,0
Povprečje		32,4	28,2	30,2	7,4	1,8	

V PE-4 (Gorjanci) anketiranci s samoocenjevanjem izkazujejo najnižjo stopnjo poznavanja zakona o ohranjanju narave.

Preglednica 37: Poti anketirancev, razporejenih po prostorskih enotah, pri iskanju pomoči ob ugotovljenem naravovarstvenem problemu (v %)

		Krajevna skupnost	Zavod za gozdove RS	Zavod RS za varstvo narave	Občina	Drugo	Skupaj
PE	1	12,6	60,6	9,4	14,2	3,1	100,0
	2	17,2	53,6	5,3	17,2	6,6	100,0
	3	21,6	48,6	6,8	23,0	0	100,0
	4	13,0	56,5	17,4	4,3	8,7	100,0
Povprečje		15,8	55,4	9,2	14,6	5,0	

V PE-3 (Krško-Brežiška kotlina) se čuti vpliv prisotnosti dveh večjih upravnih središč (Brežice in Krško), zato ne preseneča nekoliko višji odstotek iskanja pomoči ob naravovarstveni težavi v krajevni skupnosti in na občini. Zavod za gozdove Slovenije je v vseh PE prepoznan kot primeren naslov za iskanje pomoči/nasveta ob ugotovljenem naravovarstvenem problemu.

Preglednica 38: Izvajanje naravovarstvenih del v gozdovih anketirancev, razporejenih po prostorskih enotah (v %)

		Da	Ne	Skupaj
PE	1	23,8	76,2	100,0
	2	18,4	81,6	100,0
	3	26,7	73,3	100,0
	4	7,4	92,6	100,0
Povprečje		19,0	81,0	

Najnižji odstotek opravljanja naravovarstvenih/okoljevarstvenih del je v PE-4 (Gorjanci).

Preglednica 39: Strinjanje anketirancev, razporejenih po prostorskih enotah, z vključitvijo posestva v kakšno zavarovano območje (v %)

		Da	Ne	Ne vem	Skupaj
PE	1	39,2	33,8	26,9	100,0
	2	29,5	42,9	27,6	100,0
	3	32,0	45,3	22,7	100,0
	4	20,0	31,6	48,4	100,0
Povprečje		30,7	38,4	30,9	

Najvišji odstotek strinjanja z vključitvijo posesti v kakšno zavarovano območje je v PE-1 (Bohor-Orlica), kjer je že prisoten Kozjanski (regijski) park.

Preglednica 40: Prisotnost vizije razvoja domačije pri anketirancih, razporejenih po prostorskih enotah (v %)

		Nimam predstave	Se še odločam	Imam jasno predstavo	Skupaj
PE	1	26,0	40,5	33,6	100,0
	2	53,5	18,1	28,4	100,0
	3	46,7	29,3	24,0	100,0
	4	24,5	52,1	23,4	100,0
Povprečje		38,5	33,4	28,1	

Anketiranci živeči znotraj PE-1 (Bohor-Orlica) izkazujejo najvišji odstotek prisotnosti vizije razvoja domačije. V PE-3 (Krško-Brežiška kotlina) je najvišji odstotek odgovorov »nimam predstave«.

8.1.2 Analiza osnovnih ugotovitev in interpretacija

Povezava med pogostimi ocenami anketirancev, ki imajo v lasti podpovprečno majhno gozdno posest, da v svojem gozdu sekajo dovolj je vidna tudi v PE-3 (Krško-Brežiška kotlina), kjer je velikost zasebne gozdne posesti anketirancev podpovprečno majhna. Ugotavljamo, da anketirani lastniki gozdov s samoocenjevanjem ugotavljajo, da v površinsko majhni gozdni posesti posekajo dovolj. V površinsko večji gozdni posesti je po samoocenah anketiranih lastnikov možen višji posek lesa, kot ga izvajajo (potrebujejo).

Ugotovili smo tudi, da je v površinsko podpovprečno majhni gozdni posesti anketirancev višji odstotek gozdnih posesti, kjer poseka ne izvajajo.

Zanimanje za varstvo narave med anketiranci po PE ne kaže bistvenjših razlik od povprečnih vrednosti za celotno območje raziskave. Izstopa PE-4 (Gorjanci) v smislu večjega izraženege zanimanja za varstvo narave.

Specifična je tudi povezava med ocenami anketirancev v PE-4 (Gorjanci) na vprašanje o stopnji zanimanja za varstvo narave v povezavi z ocenjeno stopnjo poznavanja zakona o

ohranjanju narave, iskanju pomoči ob ugotovljenem naravovarstvenem problemu in izvajanju naravovarstvenih/okoljevarstvenih del v lastnem gozdu. Ob najvišje izraženem zanimanju za varstvo narave je stopnja poznavanja zakona o ohranjanju narave najnižja, ob ugotovljenem naravovarstvenem problemu pa bi se v najvišjem odstotku odločili iskati pomoč na Zavodu RS za varstvo narave, v najnižjem odstotku pa so v lastnem gozdu izvajali kakšno delo povezano z varstvom narave ali okolja.

Ob dejstvu, da se v območju PE-1 (Bohor-Orlica) nahaja tudi del Kozjanskega regijskega parka je zanimivo nadpovprečno strinjanje z vključitvijo posesti anketirancev iz te PE v kakšno zavarovano območje. Gre najverjetneje za rezultat pozitivne izkušnje s prisotnostjo Kozjanskega parka. V tem smislu gre tudi razumeti odgovore anketirancev na vprašanje o prisotnosti razvojne vizije domačije. V PE-1 (Bohor-Orlica) odgovori izkazujejo najvišji odstotek prisotnosti »jasne predstave« o razvoju domačije.

V PE-4 (Gorjanci) in PE-3 (Krško-Brežiška kotlina) se odgovori nekoliko drugače porazdeljujejo, kot v ostalih dveh PE. To pomeni, da obstajajo določene razlike v dojemanju gozdnega prostora in varstva narave po PE, vendar te razlike bistveno ne odstopajo od trendov, ki jih izkazujejo povprečja zbranih odgovorov za celotno raziskovano območje.

Ugotavljamo, da so med posameznimi PE razlike v odnosih do gozda in varstva narave, vendar ostajajo znotraj nakazanih splošnih trendov v območju raziskave.

K oblikovanju lastniškega odnosa do gozda in varstva narave med posameznimi prostorskimi enotami zelo prispeva velikost zasebne gozdne posesti.

8.2 HIPOTEZA: RAVEN NARAVOVARSTVENE OZAVEŠČENOSTI LASTNIKOV GOZDA JE NIZKA

8.2.1 Osnovne ugotovitve

Večino anketirancev varstvo narave zanima (Slika 7).

Preglednica 41: Uvrstitev pomena varstva narave pri anketiranih lastnikih gozdov po izbranih možnostih

		Št.odg.	%
Možnosti	usmeritve	56	12,2
	omejitve	64	14,0
	naložba za bodočnost	289	63,1
	ne vem	49	10,7
Ni odgovora		2	
Skupaj		460	

Večina anketirancev prepoznava pomen varstva narave kot naložbo za bodočnost.

Preglednica 42: Ocene anketiranih lastnikov gozdov o primerjavi vrednosti gozda z vrednostjo gozda izraženo z denarjem

		Št.odg.	%
Možnosti	ne, gozd nima večje vrednosti od denarja	57	12,4
	ne vem	81	17,6
	da, gozd ima večjo vrednost	322	70,0
	Skupaj	460	100,0

Anketiranci večinoma priznavajo gozdu večjo vrednost, kot se jo da izraziti z denarjem.

Preglednica 43: Seznanjenost anketiranih lastnikov gozdov o večnamenski vlogi gozdov v prostoru (funkcije gozdov) in upoštevanju večnamenske vloge gozda

		Št.odg.	%
Možnosti	da, sem že slišal in jih nekaj upoštevam	274	59,6
	da, sem že slišal, ne vem pa kaj dosti o tem	96	20,9
	ne, nisem še slišal	90	19,6
	Skupaj	460	100,0

Kljub temu da je več kot polovica anketirancev odgovorila, da pozna in upošteva večnamensko vlogo gozdov v prostoru, je še vedno visok odstotek anketirancev, ki večnamenske vloge gozdov ne pozna in tudi ne upošteva pri gospodarjenju z gozdom.

Preglednica 44: Odločanje anketiranih lastnikov gozdov o predlogu vključitve posesti v kakšno zavarovano območje

		Št.odg.	%
Možnosti	da	142	30,9
	ne	176	38,3
	ne vem	141	30,7
	Ni odgovora	1	
Skupaj		460	

Anketiranci so v odgovorih na to vprašanje zelo neopredeljeni.

Preglednica 45: Samoocene anketirancev o poznavanju določil zakona o gozdovih z ocenami od 1 do 5

		Št.odg.	%
Možnosti	1 - sploh ne poznam	119	25,9
	2 - ne poznam	122	26,5
	3 - tako, tako	164	35,7
	4 - poznam	41	8,9
	5 - zelo dobro poznam	14	3,0
	Skupaj	460	100,0

Anketiranci slabo poznajo določila zakona o gozdovih.

Preglednica 46: Samoocene anketirancev o poznavanju določil zakona o ohranjanju narave z ocenami od 1 do 5

		Št.odg.	%
Možnosti	1 - sploh ne poznam	149	32,4
	2 – ne poznam	129	28,0
	3 – tako, tako	140	30,4
	4 - poznam	34	7,4
	5 - zelo dobro poznam	8	1,7
	Skupaj	460	100,0

Anketiranci slabo poznajo določila zakona o ohranjanju narave.

Preglednica 47: Srednje vrednosti ocen količine informacij o gozdu pri anketiranih lastnikih gozdov po različnih virih

	n	Srednja vrednost	Rang	Standardni odklon
V šoli	457	2,21	5	1,170
Pri starših	458	3,09	1	1,213
Pri znancih	457	2,29	4	1,167
Na tečaju	459	1,36	7	1,032
Pri gozdarjih	458	2,42	3	1,329
Iz sredstev javnega obveščanja	456	2,68	2	0,951
Na internetu	458	1,10	8	0,481
Samoizobraževanje	456	1,57	6	1,077
Kje drugje	247	1,08	9	0,479

Največ informacij o gozdu in gospodarjenju z gozdom so anketiranci dobili pri starših.

Preglednica 48: Srednje vrednosti ocen količine informacij o varstvu narave pri anketiranih lastnikih gozdov po različnih virih

	n	Srednja vrednost	Rang	Standardni odklon
V šoli	455	2,44	3	1,168
Pri starših	454	2,78	2	1,123
Pri znancih	452	2,21	5	1,064
Pri naravovarstvenikih	453	1,51	6	0,933
Pri gozdarjih	454	2,39	4	1,214
Iz sredstev javnega obveščanja	453	2,89	1	1,010
Na internetu	448	1,08	9	0,431
Samoizobraževanje	446	1,46	7	0,961
Kje drugje	244	1,11	8	0,577

Največ informacij o varstvu narave so anketiranci dobili iz sredstev javnega obveščanja.

Preglednica 49: Pregled vsebin sestankov sklicanih na naravovarstveno temo in katerih so se udeležili anketirani lastniki gozdov

		Št.odg.
Možnosti	Čistilna akcija	22
	Varstvo rastlin	3
	Varstvo voda	2
	Zaščita lesa	1
	Divja odlagališča smeti	2
	Gospodarjenje z gozdom	16
	Izobraževanje s področja varstva narave/okolja	11
	Izobraževanje o programu SKOP	5
	Gospodarjenje z divjadjo	1
	Protestni shod – deponija komunalnih odpadkov	2
	Melioracije kmetijskih površin	1
	Skupaj	69

Skoraj vsak peti anketiranec se je v lokalni skupnosti udeležil sestanka z naravovarstveno vsebino. Anketiranci ne ločijo varstva narave in varstva okolja.

Preglednica 50: Kam bi se najprej obrnili, če bi naleteli na naravovarstven problem?

		Št.odg.	%
Možnosti	na Krajevno skupnost	71	15,9
	na Zavod za gozdove	247	55,3
	na Zavod za varstvo narave	41	9,2
	na občino	66	14,8
	kam drugam	22	4,9
Ni odgovora		13	
Skupaj		460	

Izstopa prepoznavnost Zavoda za gozdove Slovenije kot mesta za reševanje problemov varstva narave.

8.2.2 Analiza osnovnih ugotovitev

Anketiranci izjavljajo, da jih varstvo narave zanima. Ob upoštevanju vpliva namena raziskave ocenjujemo, da je izkazano zanimanje anketirancev za varstvo narave bolj deklarativno, oziroma nekoliko pretirano izraženo (Kos, 1995 a). Enako velja tudi pri analiziranju odgovorov anketirancev na vprašanje o uvrščanju varstva narave in primerjanju vrednosti gozda z vrednostjo izkazano z denarjem. Odstotka prevladujoča odgovora »naložba za bodočnost« in »gozd ima večjo vrednost« ocenjujemo kot zelo deklarativna in nekoliko pretirana.

Anketiranci slabo poznajo dejanske funkcije gozdov opredeljene v gozdnogospodarskih načrtih. Tudi pri tem vprašanju ocenjujemo, da so odgovori dokaj deklarativni, ker so realne možnosti, da bi se s funkcijami gozdov v okolici bolje seznanili, kljub javnim razgrnitvam gozdnogospodarskih načrtov, zelo majhne.

Neopredeljenost anketirancev pri vprašanju o pripravljenosti vključitve posesti v kakšno zavarovano območje je posledica pogosto izraženega pomisleka anketirancev, da za takšno odločitev potrebujejo več informacij. Kljub temu ocenjujemo, da je 30,9 % pritrdilnih

odgovorov razmeroma visok odstotek pripravljenosti vključitve posestva v kakšno zavarovano območje. Upoštevati je potrebno tudi dejstvo, da gre za hipotetično vprašanje, ker v prostoru, razen obstoječih in načrtovanih širitev mej Kozjanskega parka, ni zavarovanih območij v ustanavljanju.

Pri analizi odgovorov, ki temeljijo na samoocenah anketirancev, je potrebno upoštevati določeno neizogibno stopnjo precenjevanja anketirancev in samoocene upoštevati kot zelo grobe ocene. Anketarji so pogosto, po izvedeni samooceni anketiranca na vprašanje o poznavanju predpisov s področja gozdarstva in varstva narave, spraševali tudi, če so kdaj brali katerega od omenjenih predpisov. Odgovori so bili v veliki večini nikalni. Ocenjujemo, da poznajo anketiranci le nekaj splošnih določil zakona o gozdovih, za katere so izvedeli posredno preko sredstev javnega obveščanja ali stikov z gozdarji.

Izredno pomemben vir informacij o gozdarstvu in še posebej o varstvu narave so anketirancem sredstva javnega obveščanja. O gospodarjenju z gozdom pa so se največ naučili od staršev.

Med anketiranjem so anketiranci pogosto izpostavljali, da ne poznajo nikogar, ki se z naravovarstvom poklicno ukvarja.

Z zelo visokim odstotkom se anketiranci opredeljujejo, da v njihovem gozdu ni rastlinskih, živalskih ali neživih posebnosti, redkosti ali zavarovanih vrst. Iz odgovorov tudi zaključujemo, da anketiranci v povprečju zelo slabo poznajo redke ali ogrožene vrste. Iz odgovorov anketirancev o prisotnosti florističnih posebnosti v njihovem gozdu se da razbrati, da nekatere navedene posebnosti ne rastejo nujno v gozdu (skorš, božje drevce). Ravno tako iz preglednice navedenih posebnosti izhaja, da anketiranci slabo poznajo zeliščni in grmovni sloj v svojem gozdu. Kot posebnost v svojem gozdu opisujejo tudi rastline, za katere ne moremo ugotoviti katere vrste so (brenkula, brkula, črni javor, bela smreka, janiks, rumenka).

Pri navajanju favnističnih posebnosti ni imen živali, za katere ne bi mogli določiti vrsto. Na seznamu navedenih vrst je zraven pravilno navedenih tudi precej vrst, ki v prostoru

niso opredeljene kot posebnosti (golob, kos, divji prašič, navadni jelen, poljski zajec, fazan). Najverjetneje gre za subjektivno oceno anketiranca o lokalni posebnosti. Seznam navedenih posebnosti iz vrst ptic je v primerjavi s seznamami različnih opravljenih opazovanj v opazovanem prostoru silno pomanjkljiv in kaže na dejstvo, da anketiranci zelo slabo poznajo vrste ptic.

Bolj podrobnega opisa posebnosti nežive narave ne navaja nihče od anketirancev, kar vodi k zaključku, da lastniki nimajo podrobnejših informacij o neživih posebnostih.

Ocena »posebnosti« je pri anketirancih precej subjektivna in pri veliki večini odraža nepoznavanje seznamov redkih in ogroženih rastlinskih ali živalskih vrst. Tudi če iz procesa izobraževanja ali iz sredstev javnega obveščanja poznajo kakšno redko ali ogroženo naravno vrednoto, jo v svojem gozdu zelo težko prepoznajo. Podrobnejših informacij o naravnih vrednotah v lastnem gozdu nimajo.

S stopnjevanjem izobrazbe se izboljšuje poznavanje naravnih vrednot, vendar le-to kljub temu ostaja izredno slabo.

Vsak peti anketiranec odgovarja, da se udeležuje sestankov v lokalni skupnosti na temo varstva narave, vendar iz vsebine sestankov zaključujemo, da gre predvsem za udeleževanje na sestankih z okoljevarstveno vsebino. Po vsebini sklicanih sestankov v lokalni skupnosti prevladujejo sestanki na temo organiziranja čistilnih akcij. V odgovorih anketirancev je opazno novejšo delo Zavoda za gozdove Slovenije na področju izobraževanja lastnikov gozdov in delo Kmetijsko gozdarske zbornice pri izvajanju programa SKOP.

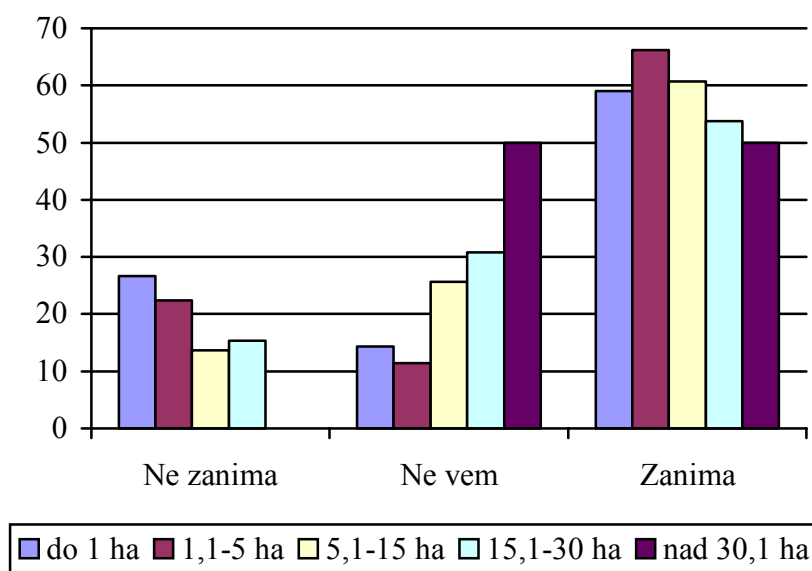
Vsak deseti anketiranec izjavlja, da je že naletel na problem varstva narave, kjer je, ali bi potreboval strokovno pomoč. Visoka prepoznavnost Zavoda za gozdove Slovenije kot mesta za reševanje problemov varstva narave je rezultat prisotnosti terenske gozdarske službe v prostoru. Neprepoznavnost OE ZRSVN je odraz številčno šibke organiziranosti službe za terensko delo in redke prisotnosti pri lastnikih gozdov. To potrjuje tudi nizek odstotek stikov anketirancev s poklicnim naravovarstvenikom.

Analiza osnovnih ugotovitev kaže, da anketiranci prepoznavajo varstvo narave kot naložbo za bodočnost in večinoma priznavajo, da ima gozd večjo vrednost, kot se jo da izraziti z denarjem in opravlja v prostoru večnamensko vlogo. Večinoma izjavljajo, da jih varstvo narave zanima.

Na oblikovanje odnosa do gozda in varstva narave imajo izredno močan vpliv različna sredstva javnega obveščanja. Iz odgovorov anketiranih lastnikov gozdov ugotavljamo, da so sredstva javnega obveščanja drugi najpomembnejši vir informacij o gozdarstvu (najpomembnejši vir so starši) in najpomembnejši vir informacij o varstvu narave.

8.2.3 Analiza vprašanj

V tem poglavju raziskujemo, iz odgovorov anketirancev izhajajoče, medsebojne povezave med neodvisnimi spremenljivkami (velikost in oddaljenost zasebne gozdne posesti) in odvisnimi spremenljivkami (socialna struktura anketirancev), ki vplivajo, oziroma oblikujejo raven naravovarstvene ozaveščenosti anketiranih lastnikov gozdov.

Slika 8: Primerjava odgovorov anketiranih lastnikov gozdov o zanimanju za področje varstva narave v povezavi z velikostjo gozdne posesti (v %)

Z večanjem površine gozdne posesti anketirancev se zmanjšuje odstotek lastnikov, ki jih varstvo narave ne zanima, izrazito naraščajo odstotki neopredeljenih lastnikov. V kategoriji anketirancev, ki jih varstvo narave zanima z naraščanjem površine zasebnega gozda, zanimanje za varstvo narave nakazuje trend upadanja.

Preglednica 51: Primerjava samoocen (od 1 do 5) anketiranih lastnikov gozdov o poznavanju Zakona o gozdovih v povezavi z velikostjo zasebne gozdne posesti (v %)

		1 sploh ne poznam	2 ne poznam	3 tako, tako	4 poznam	5 zelo dobro poznam	Skupaj
Površina zasebnega gozda	do 1 ha	30,5%	33,3%	28,6%	5,7%	1,9%	100,0%
	1,1-5,0 ha	30,1%	23,7%	36,5%	6,8%	2,7%	100,0%
	5,1-15,0 ha	14,5%	27,4%	39,3%	16,2%	2,6%	100,0%
	15,1-30,0 ha	30,8%	15,4%	38,5%	7,7%	7,7%	100,0%
	nad 30,1 ha	0	16,7%	50,0%	0	33,3%	100,0%
Povprečje		25,9%	26,5%	35,7%	8,9%	3,0%	100,0%

Z večanjem površine gozdne posesti je opazen tudi trend višanja samoocen o poznavanju vsebine Zakona o gozdovih.

Preglednica 52: Primerjava samoocen (od 1 do 5) anketiranih lastnikov gozdov o poznavanju Zakona o ohranjanju narave v povezavi z velikostjo zasebne gozdne posesti (v %)

		1 sploh ne poznam	2 ne poznam	3 tako, tako	4 poznam	5 zelo dobro poznam	Skupaj
Površina zasebnega gozda	do 1 ha	32,4%	35,2%	26,7%	5,7%	0	100,0%
	1,1-5,0 ha	36,1%	24,7%	29,7%	7,3%	2,3%	100,0%
	5,1-15,0 ha	26,5%	29,9%	34,2%	7,7%	1,7%	100,0%
	15,1-30,0 ha	23,1%	15,4%	38,5%	15,4%	7,7%	100,0%
	nad 30,1 ha	33,3%	16,7%	33,3%	16,7%	0	100,0%
Povprečje		32,4%	28,0%	30,4%	7,4%	1,7%	100,0%

Približno podoben, vendar manj izrazit, odnos ugotavljamo tudi pri ocenah poznavanja zakona o ohranjanju narave.

Preglednica 53: Primerjava mnenj anketiranih lastnikov gozdov o vključevanju lastne posesti v naravovarstveno zavarovano območje v povezavi s starostnimi razredi (v % in št.)

		Da (v %)	Ne (v %)	Ne vem (v %)	Skupaj (%)	Da (št.)	Ne (št.)	Ne vem (št.)	Skupaj (št.)
Starostni razred	18-30	22,2	55,6	22,2	100,0	2	5	2	9
	31-40	34,7	41,7	23,6	100,0	25	30	17	72
	41-50	34,5	35,6	29,9	100,0	30	31	26	87
	51-60	37,2	38,3	24,5	100,0	35	36	23	94
	nad 60	25,5	37,2	37,2	100,0	50	73	73	196
Povprečje		31,0	38,2	30,8					
Število odgovorov						142	175	141	458

Izstopa nadpovprečno nasprotovanje vključitvi posesti v starostnem razredu 18–40 let.

Preglednica 54: Primerjava ocen anketiranih lastnikov gozdov o gozdnatosti okolice v povezavi s starostnimi razredi (v %)

		Premalo gozda	Ravno prav	Preveč gozda	Skupaj
Starostni razred	18-30	0	88,9	11,1	100,0
	31-40	2,8	87,5	9,7	100,0
	41-50	11,5	82,8	5,7	100,0
	51-60	9,5	84,2	6,3	100,0
	nad 60	9,2	82,7	8,2	100,0
Povprečje		8,5	83,9	7,6	

Približno vsak deseti anketiranec v starosti od 18–40 let ocenjuje, da je v krajini preveč gozda.

Preglednica 55: Primerjava ocen anketiranih lastnikov gozdov o upoštevanju funkcij gozda v povezavi s starostnimi razredi (v %)

		Da, sem že slišal in jih nekaj poznam in upoštevam	Da, sem že slišal, ne vem pa kaj dosti o tem	Ne, nisem še slišal	Skupaj
Starostni razred	18-30	77,8	22,2	0	100,0
	31-40	87,5	8,3	4,2	100,0
	41-50	66,7	21,8	11,5	100,0
	51-60	68,4	15,8	15,8	100,0
	nad 60	41,3	27,6	31,1	100,0
Povprečje		59,7	20,9	19,4	

Anketiranci v starosti od 18-40 let v zelo visokem odstotku ocenjujejo, da poznajo različne funkcije gozda in jih nekaj tudi pri gospodarjenju upoštevajo. Z višanjem starostnih razredov pa obratno narašča odstotek nepoznavanja različnih funkcij gozda v prostoru.

Preglednica 56: Primerjava ocen anketiranih lastnikov gozdov o vrednosti gozda v povezavi s starostnimi razredi (v %)

		Ne, gozd nima večje vrednosti, kot se jo da izraziti z denarjem	Ne vem	Da, gozd ima večjo vrednost, kot se jo da izraziti z denarjem	Skupaj
Starostni razred	18-30	0	0	100,0	100,0
	31-40	4,2	11,1	84,7	100,0
	41-50	8,0	11,5	80,5	100,0
	51-60	13,7	15,8	70,5	100,0
	nad 60	16,8	24,5	58,7	100,0
Povprečje		12,2	17,6	70,2	

Anketiranci v starosti od 18-30 let ocenjujejo, da ima gozd višjo vrednost od finančno opredeljive. Z višanjem starostnih razredov pa obratno narašča odstotek neopredeljenosti in nestrinjanja, da ima gozd višjo vrednost od finančno opredeljive. Ocenjujemo, da na izražene ocene anketirancev močno vpliva izobrazba.

Preglednica 57: Primerjava strinjanja anketiranih lastnikov gozdov z vključitvijo posesti v zavarovano območje v odvisnosti od izobrazbe (v %)

		Da	Ne	Ne vem	Skupaj
Izobrazba	4 razr. OŠ ali manj	25,0	42,3	32,7	100,0
	nad 4-8 razr. OŠ oz. 1-4 razr. nižje gimn.	23,0	39,6	37,4	100,0
	nižja strok. ali pokl. šola	35,6	36,4	28,0	100,0
	srednja šola	41,6	38,2	20,2	100,0
	višja ali visoka šola	54,5	27,3	18,2	100,0
Povprečje		30,9	38,5	30,6	

Z višanjem stopnje izobrazbe anketirancev narašča tudi stopnja soglašanja z vključitvijo posesti v kakšno zavarovano območje.

Preglednica 58: Primerjava ocen anketiranih lastnikov gozdov o vrednotenju gozda (več kot se da izraziti z denarjem) v odvisnosti od izobrazbe (v %)

		Ne, gozd nima večje vrednosti (v %)	Ne vem (v %)	Da, gozd ima večjo vrednost (v %)	Skupaj (%)	Skupaj (št.)
Izobrazba	4 razr. OŠ ali manj	23,1	28,8	48,1	100,0	52
	nad 4-8 razr. OŠ oz. 1-4 razr. nižje gimn.	15,0	21,4	63,6	100,0	187
	nižja strok. ali pokl. šola	9,3	15,3	75,4	100,0	118
	srednja šola	6,7	7,8	85,6	100,0	90
	višja ali visoka šola	0	0	100,0	100,0	11
Povprečje (v %)		12,4	17,5	70,1		
Skupaj odgovorov		57	80	321		458

Z višanjem stopnje izobrazbe narašča tudi spoznanje, da je gozd vreden več, kot se da izraziti z denarjem.

Preglednica 59: Primerjava poznavanja in upoštevanja različnih vlog gozda v prostoru v odvisnosti od izobrazbe anketiranih lastnikov gozdov (v %)

		Da, sem že slišal in jih nekaj poznam in upoštevam	Da, sem že slišal, ne vem pa kaj dosti o tem	Ne, nisem še slišal	Skupaj
Izobrazba	4 razr. OŠ ali manj	32,7	23,1	44,2	100,0
	nad 4-8 razr. OŠ oz. 1-4 razr. nižje gimn.	46,0	27,3	26,7	100,0
	nižja strok. ali pokl. šola	68,6	20,3	11,0	100,0
	srednja šola	86,7	10,0	3,3	100,0
	višja ali visoka šola	100,0	0	0	100,0
Povprečje		59,6	21,0	19,4	

Z višanjem stopnje izobrazbe narašča tudi poznavanje in upoštevanje polifunkcionalnosti gozda.

Preglednica 60: Primerjava informiranosti anketiranih lastnikov gozdov o pojmu »biotska pestrost« v povezavi z izobrazbo (v %)

		Nisem še slišal	Sem že slišal, ne vem pa kaj to pomeni	Da, sem že slišal in vem kaj to pomeni	Skupaj
Izobrazba	4 razr. OŠ ali manj	96,2	1,9	1,9	100,0
	nad 4-8 razr. OŠ oz. 1-4 razr. nižje gimn.	95,2	3,8	1,1	100,0
	nižja strok. ali pokl. šola	83,1	12,7	4,2	100,0
	srednja šola	73,3	12,2	14,4	100,0
	višja ali visoka šola	45,5	18,2	36,4	100,0
Povprečje		86,7	7,9	5,5	

Poznavanje in razumevanje pojma »biotska pestrost« se s stopnjevanjem izobrazbe anketirancev izboljšuje, v povprečju pa je poznavanje pojma zelo slabo.

Preglednica 61: Primerjava samoocen anketiranih lastnikov gozdov o poznavanju Zakona o gozdovih v odvisnosti od izobrazbe (v %)

		1 sploh ne poznam	2	3	4	5 zelo dobro poznam	Skupaj
Izobrazba	4 razr. OŠ ali manj	46,2	17,3	28,8	5,8	1,9	100,0
	nad 4-8 razr. OŠ oz. 1-4 razr. nižje gimn.	29,9	33,2	24,6	8,6	3,7	100,0
	nižja strok. ali pokl. šola	18,6	23,7	40,7	14,4	2,5	100,0
	srednja šola	14,4	24,4	52,2	5,6	3,3	100,0
	višja ali visoka šola	27,3	9,1	63,6	0	0	100,0
Povprečje		25,8	26,6	35,6	9,0	3,1	

Anketiranci s samoocenjevanjem izkazujejo zelo slabo poznavanje vsebine Zakona o gozdovih.

Preglednica 62: Primerjava samoocen anketiranih lastnikov gozdov o poznavanju Zakona o ohranjanju narave v odvisnosti od izobrazbe (v %)

		1 sploh ne poznam	2	3	4	5 zelo dobro poznam	Skupaj
Izobrazba	4 razr. OŠ ali manj	50,0	23,1	23,1	1,9	1,9	100,0
	nad 4-8 razr. OŠ oz. 1-4 razr. nižje gimn.	34,8	33,2	25,1	4,8	2,1	100,0
	nižja strok. ali pokl. šola	31,4	21,2	32,2	14,4	0,8	100,0
	srednja šola	17,8	31,1	42,2	6,7	2,2	100,0
	višja ali visoka šola	36,4	9,1	45,5	9,1	0	100,0
Povprečje		32,3	27,9	30,6	7,4	1,7	

Samoocene anketirancev izkazujejo še slabše poznavanje vsebine Zakona o ohranjanju narave, kot vsebine Zakona o gozdovih.

Višje in visokošolsko izobraženi anketiranci niti v enem primeru ne ocenjujejo, da vsebini obeh zakonov »zelo dobro« poznajo.

Preglednica 63: Pogostost stikov s poklicnim naravovarstvenikom v odvisnosti od izraženega zanimanja za varstvo narave (v %)

		Da	Ne	Skupaj
Zanimanje za varstvo narave	ne zanima me	0	100,0	100,0
	kaj dosti me ne zanima	1,4	98,6	100,0
	ne vem	5,3	94,7	100,0
	zanima me	8,6	91,4	100,0
	zelo me zanima	31,6	68,4	100,0
Povprečje		7,5	92,5	

S stopnjevanjem zanimanja za varstvo narave narašča tudi pogostost stikov s poklicnim naravovarstvenikom.

Preglednica 64: Primerjava zanimanja anketiranih lastnikov gozdov za področje varstva narave v povezavi s pripravljenostjo vključitve svoje posesti v zavarovano območje (v % in št.)

		Da (v %)	Ne (v %)	Ne vem (v %)	Skupaj (%)	Skupaj (št.)
Ocena zanimanja za varstvo narave	ne zanima me	28,6	52,4	19,0	100,0	21
	kaj dosti me ne zanima	20,3	52,7	27,0	100,0	74
	ne vem	31,2	32,5	36,4	100,0	77
	zanima me	31,7	37,3	31,0	100,0	286
	zelo me zanima	63,2	5,3	31,6	100,0	19
Povprečje (v %)		30,9	38,3	30,7		
Število		142	176	141		459

S stopnjevanjem zanimanja anketirancev za varstvo narave se stopnjuje tudi pripravljenost vključitve posesti v kakšno zavarovano območje.

Preglednica 65: Primerjava zanimanja anketiranih lastnikov gozdov za varstvo narave v povezavi z izbranimi možnostmi iskanja pomoči ob možnem naravovarstvenem problemu (v %)

		Krajevna skupnost	Zavod za gozdove	Zavod za varstvo narave	Občina	Drugo	Skupaj
Ocena zanimanja za varstvo narave	ne zanima me	15,0	70,0	0	10,0	5,0	100,0
	kaj dosti me ne zanima	21,4	47,1	2,9	20,0	8,6	100,0
	ne vem	12,2	50,0	17,6	14,9	5,4	100,0
	zanima me	15,8	57,7	7,9	14,7	3,8	100,0
	zelo me zanima	11,1	55,6	27,8	0	5,6	100,0
Povprečje		15,9	55,3	9,2	14,8	4,9	

Izstopa visoka prepoznavnost Zavoda za gozdove Slovenije. S stopnjevanjem zanimanja za varstvo narave narašča tudi prepoznavnost Zavoda RS za varstvo narave.

Preglednica 66: Primerjava zanimanja anketiranih lastnikov gozdov za varstvo narave v povezavi z udeležbo na naravovarstveni akciji (v % in št.)

		Da (v %)	Ne (v %)	Skupaj (%)	Da (št.)	Ne (št.)	Skupaj (št.)
Ocena zanimanja za varstvo narave	ne zanima me	14,3	85,7	100,0	3	18	21
	kaj dosti me ne zanima	9,5	90,5	100,0	14	58	72
	ne vem	22,1	77,9	100,0	14	62	76
	zanima me	29,3	70,7	100,0	50	218	268
	zelo me zanima	42,1	57,9	100,0	5	13	18
Povprečje		24,7	75,3				
Število odgovorov					86	369	455

S stopnjevanjem zanimanja anketirancev za varstvo narave narašča tudi odstotek udeleževanja pri naravovarstvenih akcijah.

Preglednica 67: Primerjava zanimanja anketiranih lastnikov gozdov za varstvo narave v povezavi z ugotovljenim problemom varstva narave (v % in št.)

		Da (v %)	Ne (v %)	Skupaj (%)	Da (št.)	Ne (št.)	Skupaj (št.)
Ocena zanimanja za varstvo narave	ne zanima me	9,5	90,5	100,0	2	19	21
	kaj dosti me ne zanima	4,1	95,9	100,0	3	71	74
	ne vem	9,1	90,9	100,0	7	70	77
	zanima me	13,1	86,9	100,0	35	232	267
	zelo me zanima	15,8	84,2	100,0	3	16	19
Povprečje		10,9	89,1				
Število odgovorov					50	408	458

S stopnjevanjem zanimanja anketirancev za varstvo narave narašča tudi pogostost ugotavljanja problema varstva narave.

Preglednica 68: Primerjava zanimanja anketiranih lastnikov gozdov za varstvo narave v povezavi s prisotnostjo priljubljenega gozdnega predela znotraj svoje gozdne posesti (v %)

		Da (v %)	Ne (v %)	Skupaj (%)	Da (št.)	Ne (št.)	Skupaj (št.)
Ocena zanimanja za varstvo narave	ne zanima me	33,3	66,7	100,0	7	14	21
	kaj dosti me ne zanima	24,3	75,7	100,0	18	56	74
	ne vem	42,9	57,1	100,0	33	44	77
	zanima me	50,6	49,4	100,0	135	132	267
	zelo me zanima	84,2	15,8	100,0	16	3	19
Povprečje		45,6	54,4				
Število odgovorov					209	249	458

S stopnjevanjem zanimanja anketirancev za varstvo narave narašča tudi odstotek prisotnosti priljubljenega predela znotraj svoje gozdne posesti.

Preglednica 69: Članstvo anketiranih lastnikov gozdov v društvih, povezanih z varstvom narave

		Št.odg.	%
Možnosti	da	48	10,5
	ne	407	89,5
	Ni odgovora	5	
Skupaj		460	

Vsak deseti anketiranec je član kakšnega društva, ki je po vsebini delovanja povezljivo tudi z varstvom narave.

Preglednica 70: Pregled društev, v katera so včlanjeni anketirani lastniki gozdov

		Št.odg.
Možnosti	Lovska družina	29
	Društvo čebelarjev	3
	Turistično društvo	6
	Društvo vinogradnikov	1
	Gasilsko društvo	3
	Konjeniško društvo	1
	Planinsko društvo	5
	Ribiška družina	3
	Skupaj	51

Anketiranci so člani tematsko specializiranih interesnih društev, kjer varstvo narave ni osnovna dejavnost društva.

Preglednica 71: Primerjava strinjanja z vključitvijo posesti anketiranih lastnikov gozdov v zavarovano območje v povezavi s finančnim stanjem lastnikov gozdov (v % in št.)

		Da (v %)	Ne (v %)	Ne vem (v %)	Skupaj (%)	Da (št.)	Ne (št.)	Ne vem (št.)	Skupaj (št.)
Finančna situacija	popolnoma nezadovoljen	20,0	43,8	36,3	100,0	16	35	29	80
	nezadovoljen	28,6	45,7	25,7	100,0	30	48	27	105
	niti-niti	34,4	32,5	33,0	100,0	73	69	70	212
	zadovoljen	41,0	35,9	23,1	100,0	16	14	9	39
	popolnoma zadovoljen	35,3	35,3	29,4	100,0	6	6	5	17
Povprečje		31,1	38,0	30,9					
Število odgovorov						141	172	140	453

S stopnjevanjem ocenjenega zadovoljstva s finančnimi razmerami na domačiji se stopnjuje tudi sprejemljivost vključitve posesti v kakšno zavarovano območje.

Preglednica 72: Pričakovane koristi anketiranih lastnikov gozdov od hipotetične vključitve posesti v kakšno zavarovano območje

		Št. odg.	%
Možnosti	Bodočnost je v ohranjanju krajine	2	1,8
	Boljše varovanje narave - manj onesnaženja	36	33,8
	Bolj urejena okolica	10	9,4
	Bolj zdravo življenje	2	1,8
	Varstvo voda	1	0,9
	Bolj urejene ceste in poti	5	4,7
	Več razvojnih možnosti	5	4,7
	Več divjadi	1	0,9
	Več miru	1	0,9
	Več denarnih sredstev	17	15,9
	Dobra ideja - nič ne pričakuje	22	20,6
	Pomoč pri gospodarjenju	3	2,8
	Oživljanje podeželja	1	0,9
	Več nadzora	1	0,9
	Skupaj	107	100,0

Prednosti vključitve posesti v kakšno zavarovano območje vidijo anketiranci predvsem v boljšem ohranjanju narave in okolja ter v višjem prilivu sredstev.

Preglednica 73: Pomisleki anketiranih lastnikov gozdov ob predlogu vključitve posesti v kakšno zavarovano območje

		Št. odg.	%
Možnosti	Bojazen pred omejitvami	82	61,3
	Bojazen pred izgubo lastništva	29	21,6
	Ne vidi koristi	8	6,0
	Nasprotuje - ne argumentira	14	10,4
	Nezaupanje	1	0,7
	Skupaj	134	100,0

Anketiranci izražajo predvsem bojazen pred omejitvami pri načinu gospodarjenja z gozdom.

8.2.4 Interpretacija

Z naraščanjem velikosti gozdne posesti naraščajo tudi samoocene poznavanja vsebine zakona o gozdovih in zakona o ohranjanju narave (poznavanje določil zakona o ohranjanju narave z večanjem površine gozdne posesti narašča manj izrazito).

Z naraščanjem velikosti gozdne posesti in s stopnjevanjem izobraženosti anketirancev narašča tudi pogostost stika s poklicnim naravovarstvom.

Kljub izraženemu zanimanju anketirancev za varstvo narave se dobra tretjina anketirancev ne bi strinjala z vključitvijo lastne posesti v kakšno zavarovano območje. Približno tretjina pa bi se z vključitvijo strinjala. Ocenjujemo, da gre deloma za »NIMBY« sindrom, deloma pa se lastniki bojijo omejitev pri gospodarjenju z gozdom. »NIMBY« sindrom (kratice pomenijo: Not In My BackYard; v prevodu: ne na mojem dvorišču) je pogost efekt, ki pride do izraza pri socioloških analizah. Gre za deklarativno pripadnost neki ideji vse do takrat, ko je potrebno za idejo tudi kaj žrtvovati.

Analiza mnenj o sprejemljivosti vključitve posestva v kakšno zavarovano območje kaže na razmeroma visoko neopredeljenost anketirancev (30,8 % anketirancev). Iz odgovorov je razviden trend zmanjševanja nasprotovanja vključitvi posesti v zavarovano območje z naraščanjem starosti anketirancev vse do starostne kategorije »nad 60 let«, v kateri je najvišji odstotek neopredeljenih odgovorov. Zanimivo je, da je predvsem v starostnih kategorijah od 18 do 40 let razmeroma visok odstotek nasprotovanja vključitvi posesti v zavarovano območje. Ker gre za starostne razrede, ki si najbolj pospešeno ustvarjajo materialne pogoje za življenje, ocenjujemo, da v teh starostnih kategorijah izpostavljajo materialni interes pred interesom varstva narave in se v tem smislu bojijo možnih omejitev gospodarjenja zaradi naravovarstvenih zahtev.

Ugotavljamo, da so anketirani lastniki gozdov le do določene mere seznanjeni z različnimi funkcijami, ki jih gozd v prostoru opravlja. Ugotavljamo bolj splošno (deklarativno) poznavanje različnih funkcij gozda v prostoru. Boljše poznavanje različnih funkcij gozda ugotavljamo pri mlajših starostnih kategorijah anketirancev (18-40 let).

S poklicnim naravovarstvenikom (zaposlenim na OE ZRSVN) se je pogovarjalo le 7,5 % anketiranih lastnikov gozdov, kar je zelo malo. Primerjava s starostnimi razredi anketirancev pokaže, da imajo večino stikov z naravovarstveniki anketiranci v starostnem razredu od 18-40 let.

Le približno vsak deseti anketiranec je kdaj naletel na problem, kjer bi potreboval nasvet ali pomoč naravovarstvene službe. Anketiranci v starostni kategoriji od 18 do 30 let najpogosteje naletijo na naravovarstveni problem. Tudi s stopnjevanjem izobrazbe anketirancev narašča odstotek ugotovljenih problemov, pri katerih reševanju bi potrebovali nasvet ali pomoč naravovarstvene službe.

V odgovorih se zrcali dejstvo, da sta tako Zavod za gozdove Slovenije, kakor tudi Zavod RS za varstvo narave v sedanji organizacijski obliki novejši instituciji, ki počasi napredujeta s prepoznavnostjo v prostoru. V prostoru so še vedno najbolj prisotni izrazi za gozdarsko službo »gozdna« ali »GG« in za gozdarja »logar«, za naravovarstveno službo pa »zavod za varstvo«. Ocenjujemo, da anketiranci slabo poznajo današnjo organiziranost gozdarstva in varstva narave.

Mlajši anketiranci v starostnih razredih od 18–40 let se pri opredeljevanju prisotnosti posebnosti ali redkosti v svojem gozdu pogosteje odločajo za možnost »ne vem«. Ocenjujemo, da gre za odraz boljše izobraženosti o varstvu narave ter za odraz spoznanja, da so v prostoru bivanja prisotne različne redke in ogrožene oblike življenja, katere pa zaradi nepoznavanja v prostoru (tudi v svojem gozdu) težko prepoznajo.

Skrajnih ocen anketirancev, da je gozda v okolici bivanja preveč ali premalo je v skoraj enakem odstotku (približno 8 % odgovorov). Iz primerjave odgovorov anketirancev na vprašanje o gozdnatosti okolice v povezavi s starostnimi razredi anketirancev ugotavljamo, da bolj pogosto ocenjujejo okolico kot »preveč gozda« anketiranci v starosti od 18-40 let. K tej oceni najverjetneje prispeva problematika zaraščanja podeželja, katero anketiranci v tem starostnem razponu doživljajo bolj intenzivno.

Poznavanje in upoštevanje funkcij gozdov pri gospodarjenju s svojim gozdom se z naraščanjem starosti anketirancev zmanjšuje. Enako razmerje velja tudi pri ocenjevanju vrednosti gozda v primerjavi z vrednostjo izraženo le v denarju. Z naraščanjem starosti anketirancev upada spoznanje, da je gozd vreden več, kot je možno z denarjem izraziti.

S stopnjevanjem izobraženosti anketirancev narašča tudi sprejemljivost vključitve posesti v kakšno zavarovano območje, priznavanje višje vrednosti gozdu od njegove tržne vrednosti in upoštevanje različnih funkcij gozda pri gospodarjenju. S stopnjevanjem izobraženosti anketirancev pa nismo ugotovili povezave s stopnjevanjem poznavanja zakona o gozdovih in zakona o ohranjanju narave.

V povezavi z naraščajočim zanimanjem anketirancev za varstvo narave se stopnjuje tudi pripravljenost vključitve posesti v zavarovano območje in pogostost vzpostavljenega stika s poklicnim naravovarstvenikom.

Naraščanje sprejemljivosti vključitve posesti v kakšno zavarovano območje ugotavljamo tudi v povezavi z naraščanjem samoocen o zadovoljnosti s finančnimi razmerami v gospodinjstvu.

Iz odgovorov je razvidno, da anketiranci, ki so ocenili, da jih varstvo narave zelo zanima (4,1 % anketirancev) po odgovorih močno odstopajo v prid varstva narave od ostalih anketirancev. Razvidno je, da ta kategorija anketirancev nadpovprečno pozna pristojnosti OE ZRSVN, ocenjuje, da bolje pozna določila Zakona o ohranjanju narave, se pogosteje udeležuje naravovarstvenih/okoljevarstvenih akcij, pogosteje kakor ostali ugotavlja problem varstva narave in ima praviloma (84,2 % anketirancev v kategoriji »zelo me zanima«) posebej priljubljen predel znotraj gozdne posesti.

Relativno nizek je odstotek članstva anketirancev v društvih, po vsebini delovanja povezljivih z varstvom narave. Le vsak deseti anketiranec je član kakšnega tovrstnega društva. Prevladuje članstvo v lovskih družinah. Lovska zveza Slovenije skozi trajnostno in sonaravno gospodarjenje s populacijami divjadi izpostavlja naravovarstveno vlogo lovstva v prostoru tudi skozi določila sprejetega etičnega kodeksa in načrtnega dela s

populacijami divjadi, zato upoštevamo članstvo v lovski družini kot članstvo v društvu, po vsebini delovanja deloma povezljivo z varstvom narave. Elemente varstva narave najdemo tudi v programih dela turističnih in planinskih društev.

Anketiranci, ki so se strinjali z vključitvijo posesti v kakšno zavarovano območje pričakujejo prednosti odločitve predvsem v manjši onesnaženosti in boljši urejenosti okolja. Pričakujejo tudi višji priliv sredstev skozi razne možnosti subvencioniranja dejavnosti v zavarovanih območjih. Razmeroma visok delež anketirancev, ki se strinja z vključitvijo, pa ne pričakuje nič, le ideja vključitve v kakšno zavarovano območje jim je všeč (21,6 % odgovorov anketirancev, ki se z vključitvijo posestva strinjajo).

Anketiranci, ki se z vključitvijo posesti v kakšno zavarovano območje ne strinjajo, izražajo predvsem bojzani (82,8 % odgovorov anketirancev, ki se ne strinjajo z vključitvijo). Izražena bojazen pred omejitvami gospodarjenja (46,3 % odgovorov anketirancev, ki se ne strinjajo z vključitvijo), izgubo pravic odločanja (14,9 % odgovorov anketirancev, ki se ne strinjajo z vključitvijo) ali celo izgubo lastništva (21,6 % odgovorov anketirancev, ki se ne strinjajo z vključitvijo) kažeta na prisotnost visoke stopnje interesa anketirancev do rabe lastne posesti in s tem tudi do gozda. Odgovori kažejo tudi na močno prisotno stereotipno mišljenje, da zavarovana območja pomenijo predvsem omejitve.

Upoštevaje socialno strukturo anketiranih lastnikov gozdov ugotavljamo, da je raven naravovarstvene ozaveščenosti nizka. S stopnjevanjem izobrazbe in prehajanjem lastništva na mlajši rod se naravovarstvena ozaveščenost izboljšuje, kljub temu pa odnos do vključevanja posesti v zavarovano območje ostaja bolj ali manj enak ne glede na starostni razred anketirancev. Odstotek anketirancev, pri katerih se na osnovi analize odgovorov da ugotoviti zadovoljivo naravovarstveno ozaveščenost je nizek (4,1 % anketirancev).

Ugotavljamo, da je materialni interes do lastnega gozda pred naravovarstvenim.

Pomembna je ugotovitev, da anketiranci razen dokazil o lastništvu gozda nimajo nikakršnih drugih podatkov ali informacij o lastnem gozdu.

Iz analize odgovorov in primerjav med odgovori anketiranih lastnikov gozdov ugotavljamo, da je raven naravovarstvene ozaveščenosti anketiranih lastnikov gozdov zelo nizka. V ospredju je materialni interes lastnika.

8.3 HIPOTEZA: EKONOMSKI INTERES ZASEBNEGA LASTNIKA GOZDA JE OSNOVA OHRANJANJA GOZDA

8.3.1 Osnovne ugotovitve

Preglednica 74: Ocene anketiranih lastnikov gozdov o jakosti poseganja s sečnjo v lasten gozd

		Št.odg.	%
Možnosti	dovolj	315	69,1
	lahko bi več	141	30,9
Skupaj		456	100,0

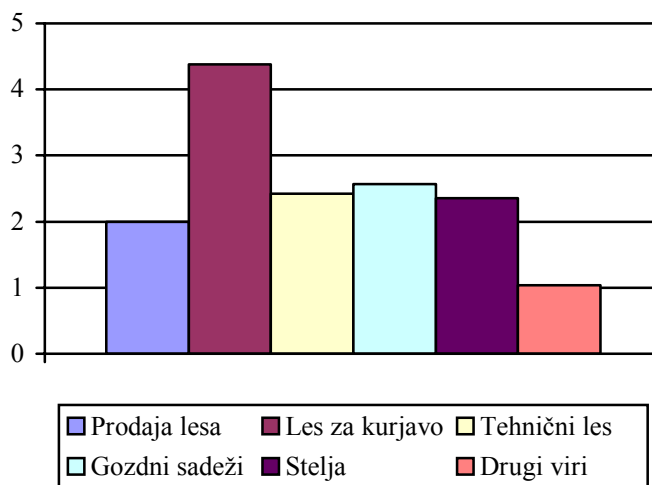
Anketiranci večinoma izjavljajo, da upoštevaje dejanske možnosti količine lesa za posek, v svojem gozdu sekajo dovolj.

Več kot polovica anketirancev vrši sečnjo v svojem gozdu vsako leto.

Dohodek od prodaje lesa v ekonomiji domačije anketirancev večinoma ni pomemben vir sredstev.

Odgovori anketirancev nedvomno kažejo na velik pomen gozda za pridobivanje lesa za kurjavo.

Za več kot polovico anketirancev gozd v lasti ni pomemben vir tehničnega lesa za lastno uporabo.

Slika 9: Srednje vrednosti ocen (1-5) anketirancev o pomembnosti lastnega gozda v ekonomiji lastnika gozda po kategorijah možnega dohodka

Anketiranci izpostavljajo les za kurjavo kot najbolj pomemben vir iz svojega gozda.

Preglednica 75: Vzrok potrebe po večji količini lesa pri anketiranih lastnikih gozdov po pričakovanih kategorijah (možnost navedbe več odgovorov)

		Število primerov	%
Možnosti	obnova/gradnja hiše	149	29,6
	gradnja gosp. poslopja	147	29,2
	odplačilo kredita	3	0,6
	nakup kmet. strojev	38	7,5
	nakup gospodinj. pripomočkov	6	1,2
	nakup avta	5	1,0
	drugo	156	30,9
	Skupaj		504

Večje količine lesa so anketiranci potrebovali za gradnjo ali obnovo stanovanjskih hiš ali gospodarskih poslopij.

Preglednica 76: Vzrok potrebe po večji količini lesa pri anketirancih naveden pod »drugo«

		Št.odg.	%
Možnosti	Za čebelnjak	1	0,2
	Les za kurjavo	121	24,0
	Za plačilo stroška izdelave dokumentacije	1	0,2
	Za gradnjo poti	1	0,2
	Za nakup živine	1	0,2
	Za nakup raznih pripomočkov	1	0,2
	Za prodajo (dohodek)	24	4,8
	Za stroške pogreba	1	0,2
	Za gradnjo manjšega lesenega objekta	2	0,4
	Za nakup gozda	1	0,2
	Za obnovo vinograda	2	0,4
	Skupaj	156	
Vse skupaj		504	100,0

Razen lesa za obnovo ali novogradnjo hiše ali gospodarskega poslopja, izstopa kot vzrok za posek večje količine lesa potreba po lesu za kurjavo.

8.3.2 Analiza osnovnih ugotovitev

Kljub temu da več kot polovica anketirancev seka v svojem gozdu vsako leto, skoraj vsak tretji meni, da bi v lastnem gozdu lahko posekal tudi več, kot dejansko poseka.

70,5 % anketirancev ocenjuje, da so dohodki od prodaje lesa iz svojega gozda nepomemben vir sredstev za domačijo. Ocenjujemo, da anketiranci nekoliko podcenjujejo pomembnost prihodka od prodaje lesa.

Zasebni gozd 55,9 % anketirancem ni pomemben vir tehničnega lesa za domačo porabo. Predvsem mlajše kategorije anketiranih lastnikov bolj poudarjajo pomen zasebnega gozda kot vira tehničnega lesa za domačo uporabo.

Kar 83,6 % anketirancev ocenjuje, da je zasebni gozd pomemben vir lesa za kurjavo. Najverjetnejši vzrok prevladujoči oceni anketirancev, da zasebni gozd sploh ni pomemben v ekonomiji domačije anketiranca je v prevladujoči razmeroma majhni gozdni posesti, iz katere ni moč pridobivati večjih dohodkov s prodajo lesa.

Anketiranci večinoma nimajo predstave o nadaljnjem razvoju domačije (38,4 % odgovorov). Razlike v odstotkih odgovorov med neodločenimi odgovori, odgovori z jasno predstavo o nadaljnjem razvoju domačije in odgovori o odsotnosti razvojne vizije domačije, niso velike. Jasno razvojno vizijo domačije ima le vsak četrti anketiranec.

Večjo količino lesa so anketiranci potrebovali predvsem za obnovo ali novogradnjo hiše ali gospodarskega poslopja. Enako ugotavlja tudi Winkler (1994). Velik interes po lesu za kurjavo se odraža tudi v odgovorih anketirancev na vprašanje o vzrokih potrebe po večji količini lesa. Le 6,6 % anketirancev, ki so na to vprašanje odgovorili, je izjavilo, da so sekali zaradi dohodka.

8.3.3 Analiza vprašanj

V tem poglavju raziskujemo medsebojne povezave med odgovori na vprašanja o ohranjanju gozda v povezavi z ekonomskim interesom anketiranega lastnika gozda.

Preglednica 77: Primerjava ocen anketiranih lastnikov gozdov o zadovoljnosti s trenutno ekonomsko situacijo v gospodinjstvu v primerjavi s površino gozda v lasti (v %)

		Popolnoma nezadovoljen	Nezadovoljen	Niti-niti	Zadovoljen	Popolnoma zadovoljen	Skupaj
Površina gozdne posesti	do 1 ha	23,3	26,2	36,9	12,6	1,0	100,0
	1,1-5,0 ha	16,7	19,4	51,4	7,4	5,1	100,0
	5,1-15,0 ha	15,5	27,6	47,4	6,9	2,6	100,0
	15,1-30,0 ha	15,4	23,1	38,5	15,4	7,7	100,0
	nad 30,1 ha	0	16,7	66,7	0	16,7	100,0
Povprečje		17,6	23,1	46,9	8,6	3,7	

Iz podatkov je razvidno naraščanje zadovoljstva s finančnimi razmerami v gospodinjstvu ob naraščanju površine zasebnega gozda. Ocenjujemo, da se v odgovorih anketirancev odraža dejanski vpliv zasebnega gozda na ekonomijo gospodinjstva. Večanje površine zasebnega gozda vpliva tudi na strukturo gozdarskega obrata.

Preglednica 78: Primerjava prisotnosti razvojne vizije domačije anketiranih lastnikov gozdov v povezavi z velikostjo zasebne gozdne posesti (v %)

		Nimam predstave	Se še odločam	Da, imam jasno predstavo	Skupaj
Površina zasebnega gozda	do 1 ha	45,2	36,5	18,3	100,0
	1,1-5,0 ha	42,2	32,6	25,2	100,0
	5,1-15,0 ha	28,2	32,5	39,3	100,0
	15,1-30,0 ha	30,8	23,1	46,2	100,0
	nad 30,1 ha	0	33,3	66,7	100,0
Povprečje		38,4	33,2	28,4	

Z naraščanjem površine zasebnega gozda narašča tudi odstotek anketirancev, ki imajo jasno predstavo o razvojni viziji domačije.

Preglednica 79: Primerjava ocen mnenj anketiranih lastnikov gozdov na vprašanje: Ali v svojem gozdu sekate dovolj, ali bi lahko več? v povezavi s površino gozda v lasti (v % in št.)

		V svojem gozdu sekam dovolj (v %)	V svojem gozdu bi lahko sekal več (v %)	Skupaj (%)	V svojem gozdu sekam dovolj (št.)	V svojem gozdu bi lahko sekal več (št.)	Skupaj (št.)
Površina zasebnega gozda	do 1 ha	79,4	20,6	100,0	81	21	102
	1,1-5,0 ha	67,4	32,6	100,0	147	71	218
	5,1-15,0 ha	66,7	33,3	100,0	78	39	117
	15,1-30,0 ha	46,2	53,8	100,0	6	7	13
	nad 30,1 ha	50,0	50,0	100,0	3	3	6
Povprečje		69,1	30,9				
Število odgovorov					315	141	456

Z naraščanjem površine zasebnega gozda anketirancev se stopnjuje opredelitev »lahko bi sekali več« in obratno zmanjšuje opredelitev »sekam dovolj«.

Preglednica 80: Primerjava pogostosti izvajanja sečnje v gozdovih anketiranih lastnikov v primerjavi s površino gozda lasti (v %)

		Vsako leto	Vsaki nekaj let	Enkrat na 10 let	Manj pogosto	Ne sekamo	Skupaj
Površina gozdne posesti	do 1 ha	36,2	29,5	8,6	5,7	20,0	100,0
	1,1-5,0 ha	64,7	25,2	3,2	0,9	6,0	100,0
	5,1-15,0 ha	85,5	13,7	0,9	0	0	100,0
	15,1- 30,0 ha	76,9	15,4	0	7,7	0	100,0
	nad 30,1 ha	100,0	0	0	0	0	100,0
Povprečje		64,3	22,7	3,7	2,0	7,4	

Iz podatkov anketirancev o pogostosti izvajanja sečnje v lastnem gozdu v primerjavi z velikostjo gozdne posesti v lasti je razvidna gostitev pogostosti izvajanja sečnje z naraščajočo površino gozda v lasti.

Preglednica 81: Primerjava ocen pomembnosti gozda anketiranih lastnikov gozdov po kategorijah v odvisnosti o velikosti zasebne gozdne posesti

	Kot vir dohodka od prodaje lesa	Kot vir lesa za kurjavo	Kot vir tehničnega lesa za lastno porabo	Kot vir pridobivanja gozdnih sadežev	Kot vir stelje	Kot vir drugih dohodkov
do 1 ha	1,15	3,46	1,42	2,27	2,14	1,02
1,1-5,0 ha	1,82	4,51	2,33	2,56	2,17	1,03
5,1-15,0 ha	2,80	4,91	3,30	2,76	2,78	1,09
15,1-30,0 ha	3,54	4,62	3,15	3,15	2,69	1,00
nad 30,1 ha	4,17	5,00	4,50	3,33	3,67	1,00
Povprečje	2,00	4,38	2,42	2,57	2,35	1,04

Očitno je tudi zaporedje naraščanja ocen anketirancev o pomembnosti gozda v ekonomiji gospodinjstva v povezavi z naraščajočo velikostjo gozdne posesti.

Preglednica 82: Primerjava želje anketiranih lastnikov gozdov po nakupu gozda v povezavi z velikostjo zasebne gozdne posesti (v %)

		Da	Ne	Skupaj
Površina zasebnega gozda	do 1 ha	11,4	88,6	100,0
	1,1-5,0 ha	13,2	86,8	100,0
	5,1-15,0 ha	11,1	88,9	100,0
	15,1-30,0 ha	23,1	76,9	100,0
	nad 30,1 ha	50,0	50,0	100,0
Povprečje		13,0	87,0	

Z naraščanjem površine gozda v lasti narašča tudi odstotek pripravljenosti dodatnega nakupa gozda.

Anketiranci izkazujejo nekoliko višjo željo po nakupu kot prodaji gozda v lasti.

Preglednica 83: Primerjava prisotnosti želje po nakupu gozda pri anketiranih lastnikih gozdov v odvisnosti od števila članov gospodinjstva (v %)

		Da	Ne	Skupaj
Število članov gospodinjstva	1	7,0	93,0	100,0
	2	9,2	90,8	100,0
	3	15,2	84,8	100,0
	4	12,2	87,8	100,0
	5	14,9	85,1	100,0
	6	14,7	85,3	100,0
	7	18,9	81,1	100,0
Povprečje		13,0	87,0	

Iz odgovorov je opazna povezava med številom članov gospodinjstva in željo po dodatnem nakupu gozda.

Preglednica 84: Primerjava pogostosti izvajanja sečnje v gozdu anketiranih lastnikov gozdov v povezavi s starostnimi razredi (v % in št.)

		Vsako leto (v %)	Vsaki nekaj let (v %)	Enkrat v desetletju (v %)	Še manj pogosto (v %)	Ne sekamo (v %)	Skupaj (%)	Skupaj (št.)
Starostni razred	18-30	44,4	44,4	11,1	0	0	100,0	9
	31-40	68,1	25,0	1,4	4,2	1,4	100,0	72
	41-50	63,2	27,6	3,4	1,1	4,6	100,0	87
	51-60	60,6	24,5	4,3	2,1	8,5	100,0	94
	nad 60	65,8	17,9	4,1	1,5	10,7	100,0	196
Povprečje		64,2	22,7	3,7	2,0	7,4		
Število odgovorov		294	104	17	9	34		458

S staranjem anketiranih lastnikov gozdov se povečuje delež gozdov, v katerih se sečnja ne izvaja. Mlajši anketiranci bolj pogosto posegajo v zasebni gozd s sečnjo.

Preglednica 85: Primerjava srednjih vrednosti ocen (od 1 do 5) anketiranih lastnikov gozdov o pomembnosti gozda v ekonomiji lastnika gozda v povezavi s starostnimi razredi

Starostni razred	Vir dohodka od prodaje lesa	Vir lesa za kurjavo (lastna poraba)	Vir tehničnega lesa (lastna poraba)	Vir pridobivanja gozdnih sadežev	Vir stelje za živino	Drugi viri dohodka
18-30	2,56	3,89	3,11	2,89	2,11	1,00
31-40	2,47	4,54	3,01	2,74	2,60	1,14
41-50	2,11	4,46	2,51	2,78	2,38	1,04
51-60	1,83	4,33	2,35	2,48	2,18	1,00
nad 60	1,82	4,34	2,15	2,44	2,35	1,03
Povprečje	2,00	4,38	2,41	2,57	2,36	1,04

Anketirancem v starosti 18-40 let pomeni gozd v ekonomiji gospodinjstva več kot starejšim.

Preglednica 86: Primerjava ocen pomembnosti lesa (1=majhen pomen; 5= velik pomen) v ekonomiji gospodinjstva anketiranih lastnikov gozdov po virih in v odvisnosti od števila članov gospodinjstva

	Vir dohodka od prodaje lesa	Vir lesa za kurjavo	Vir tehničnega lesa (za lastno porabo)	Vir pridobivanja gozdnih sadežev	Vir stelje	Drugi viri
1	1,98	4,30	2,12	2,30	1,93	1,00
2	1,87	4,30	2,01	2,47	2,07	1,05
3	1,95	4,39	2,15	2,85	2,62	1,03
4	2,01	4,27	2,66	2,50	2,49	1,08
5	2,00	4,49	2,46	2,42	2,13	1,02
6	2,04	4,37	2,76	2,59	2,46	1,03
7	2,24	4,73	2,86	2,89	2,76	1,11
Povprečje	2,00	4,38	2,42	2,57	2,35	1,04

Iz zbranih podatkov ugotavljamo, da z višanjem števila družinskih članov narašča pomembnost gozda kot vira za zadovoljevanje različnih potreb.

Preglednica 87: Primerjava pogostosti izvajanja sečnje v gozdovih anketiranih lastnikov gozdov v povezavi z oceno finančnih razmer v gospodinjstvu (v %)

		Vsako leto	Vsaki nekaj let	Enkrat na 10 let	Še manj pogosto	Ne sekamo	Skupaj
Finančna situacija	popolnoma nezadovoljen	68,4	13,9	5,1	3,8	8,9	100,0
	nezadovoljen	68,6	21,0	2,9	1,0	6,7	100,0
	niti-niti	64,3	25,8	2,8	1,9	5,2	100,0
	zadovoljen	43,6	30,8	5,1	2,6	17,9	100,0
	popolnoma zadovoljen	58,8	17,6	11,8	0	11,8	100,0
Povprečje		64,0	22,7	3,8	2,0	7,5	

Podatki anketirancev kažejo, da v zasebni gozd pogosteje posegajo lastniki, ki finančne razmere v gospodinjstvu ocenjujejo kot podpovprečne, kakor lastniki, ki so s finančnimi razmerami bolj zadovoljni.

Preglednica 88: Primerjava ocen možnosti za sečnjo v lastnem gozdu anketiranih lastnikov gozdov v povezavi s finančnim stanjem lastnikov gozdov (v % in št.)

		V	V	Skupaj (%)	V	V	Skupaj (št.)
		svojem gozdu sekam dovolj (v %)	svojem gozdu bi lahko sekal več (v %)		svojem gozdu sekam dovolj (št.)	svojem gozdu bi lahko sekal več (št.)	
Finančna situacija	popolnoma nezadovoljen	82,3	17,7	100,0	65	14	79
	nezadovoljen	74,3	25,7	100,0	78	27	105
	niti-niti	64,5	35,5	100,0	136	75	211
	zadovoljen	63,2	36,8	100,0	24	14	38
	popolnoma zadovoljen	52,9	47,1	100,0	9	8	17
Povprečje		69,3	30,7				
Število odgovorov					312	138	450

S stopnjevanjem zadovoljstva s finančnimi razmerami v gospodinjstvu se zmanjšuje odstotek mnenj anketirancev o dovolj visokem poseganju s sečnjo v svoj gozd.

Preglednica 89: Primerjava ocen pomembnosti lesa (1=majhen pomen; 5= velik pomen) v ekonomiji gospodinjstva anketiranih lastnikov gozdov po virih in v odvisnosti od finančnih razmer v gospodinjstvu

	Vir	Vir	Vir	Vir	Vir	Drugi
	dohodka od prodaje lesa	lesa za kurjavo	tehničnega lesa (za lastno porabo)	pridobivanja gozdnih sadežev	stelje	viri
popolnoma nezadovoljen	1,82	4,37	2,30	2,40	2,50	1,03
nezadovoljen	2,08	4,40	2,38	2,51	2,33	1,03
niti-niti	1,99	4,43	2,42	2,60	2,38	1,07
zadovoljen	2,10	3,97	2,54	2,54	2,05	1,00
popolnoma zadovoljen	1,94	4,41	2,59	3,29	2,18	1,00
Povprečje	1,99	4,38	2,40	2,57	2,35	1,04

Primerjava ocen anketirancev o pomembnosti gozda v ekonomiji lastnika po različnih virih, ki jih nudi gozd in v povezavi z ocenami finančnega stanja anketirancev ne daje očitnih trendov ali večjih odstopanj od povprečij. Upoštevati moramo, da imajo lastniki z izraženim slabšim finančnim stanjem praviloma v lasti površinsko manjšo gozdno posest.

8.3.4 Interpretacija

Pregled odgovorov anketirancev na skrajnih vrednostih lestvice zadovoljnosti s finančnimi razmerami v gospodinjstvu v povezavi z velikostjo svoje gozdne posesti nakazuje logično povezavo med zmanjševanjem nezadovoljnosti s finančnimi razmerami in hkratnem naraščanju površine gozda v lasti. Obratno je iz podatkov razvidno naraščanje zadovoljstva s finančnimi razmerami v gospodinjstvu ob naraščanju površine zasebnega gozda. Iz odgovorov je možno zaključiti, da površina zasebnega gozda, ki z naraščanjem usmerja lastnika tudi v drugačen gozdarski obrat, prispeva k boljšemu finančnemu stanju domačije anketirancev.

Velikost zasebne gozdne posesti vpliva tudi na prisotnost vizije razvoja domačije anketiranca. Z naraščanjem površine gozda v zasebni lasti narašča tudi odstotek prisotnosti razvojne vizije domačije.

Tretjina anketirancev izjavlja, da bi v svojem gozdu lahko sekala tudi več lesa kot ga dejansko poseka. Z naraščanjem ocen o finančnih razmerah v gospodinjstvu anketirancev proti boljšem finančnem stanju naraščajo tudi odstotki ocen možnosti še višjega poseganja v svoj gozd po jakosti sečnje, kar lahko razumemo, da z naraščanjem stopnje finančne neodvisnosti gozd postaja bolj rezerva za slučaj nuje. Nasprotno ocenjujejo anketiranci s slabšim finančnim stanjem, da v svojem gozdu posekajo dovolj lesa, kar lahko razumemo tudi tako, da so zasebni gozdovi anketirancev s slabšimi finančnimi razmerami bolj izkoriščani od ostalih. Zgornje potrjuje tudi razmerje odgovorov o možnosti višjega poseganja v gozd s sečnjo v povezavi s površino gozda v lasti. Z naraščanjem površine gozda v lasti se zmanjšuje odstotek opredelitev, da v svojem gozdu lastnik seka dovolj in obratno narašča odstotek odgovorov, da bi v svojem gozdu lahko sekali tudi več od dejanskih količin.

Pogostost poseganja v gozd se z naraščanjem površine gozda v lasti stopnjuje.

Pomembnost gozda v ekonomiji anketiranca se spreminja v povezavi z velikostjo zasebne gozdne posesti, starostno strukturo lastnikov in številom članov gospodinjstva.

Spreminjanje pomembnosti zasebnega gozda v ekonomiji domačije je najbolj očitno v kategorijah »vir dohodka od prodaje lesa« in »vir tehničnega lesa za lastno porabo«, medtem ko v kategoriji »vir lesa za kurjavo« pomembnost zasebnega gozda ostaja v vseh površinskih kategorijah zasebne gozdne posesti zelo visoko ocenjena.

Ocenjujemo, da se velikost zasebne gozdne posesti podeželskega prebivalstva v območju raziskave v bodoče ne bo bistveneje spreminjala, saj kar 97,2 % anketirancev izjavlja, da ne razmišlja o prodaji svojega gozda. Razlika med izraženo željo anketirancev po nakupu gozda in po prodaji gozda kaže tudi na pomembnost in priljubljenost gozda pri anketiranih lastnikih. Opazna je tudi naraščajoča gostitev želje po nakupu gozda z naraščanjem velikosti gozdne posesti anketirancev in naraščanjem števila članov domačije anketirancev.

8.4 HIPOTEZA: VELIKOST IN ODDALJENOST GOZDNE POSESTI, KAKOR TUDI SOCIALNA STRUKTURA LASTNIKOV POMEMBNO VPLIVAJO NA ODNOS LASTNIKA DO VARSTVA NARAVE IN DO ZASEBNEGA GOZDA

8.4.1 Osnovne ugotovitve

Preglednica 90: Primerjava odnosa med velikostjo zasebne gozdne posesti in oddaljenostjo do najbližje zasebne gozdne parcele anketiranih lastnikov gozdov (v %)

		do 100 m	101 do 500 m	501 do 1500 m	1501 do 3000 m	3001 in več m	Skupaj
Površina gozdne posesti	do 1 ha	13,3	28,6	26,7	19,0	12,4	100,0
	1,1-5,0 ha	17,4	31,7	30,3	15,6	5,0	100,0
	5,1-15,0 ha	23,3	47,4	19,8	7,8	1,7	100,0
	15,1-30,0 ha	7,7	53,8	23,1	0	15,4	100,0
	nad 30,1 ha	33,3	50,0	16,7	0	0	100,0
Povprečje		17,9	35,8	26,4	13,8	6,1	

Zbrani podatki o oddaljenosti gozdne posesti od domačije v povezavi z velikostjo zasebne gozdne posesti potrjujejo ugotovitev (Medved, 2000), da se (v merilu države) z večanjem zasebne gozdne posesti zmanjšuje oddaljenost do nje. Najverjetnejši vzrok za takšno razmerje je v ohranjanju nedeljivosti zasebne gozdne posesti skozi preteklost ali pa gre za samotne kmetije v gozdni krajini.

Ob delitvah posesti na dediče ali ob prodajah zasebne gozdne posesti se ob domačiji ohranjajo predvsem najbližje gozdne parcele. Razmerje se poruši ob migracijah dedičev zaradi selitve v mesto, ženitve in podobno.

Preglednica 91: Primerjava strinjanja anketiranih lastnikov gozdov z dovoljenim prostim prehajanjem preko zasebne gozdne posesti v povezavi z velikostjo zasebne gozdne posesti (v %)

		Da	Ne	Vseeno mi je	Skupaj
Površina zasebnega gozda	do 1 ha	86,7	11,4	1,9	100,0
	1,1-5,0 ha	71,6	23,9	4,6	100,0
	5,1-15,0 ha	71,8	23,1	5,1	100,0
	15,1-30,0 ha	76,9	23,1	0	100,0
	nad 30,1 ha	66,7	16,7	16,7	100,0
Povprečje		75,2	20,7	4,1	

Z naraščanjem velikosti zasebne gozdne posesti nekoliko upada strinjanje anketirancev z možnostjo prostega prehajanja tujcev skozi zasebni gozd.

Preglednica 92: Strinjanje anketiranih lastnikov gozdov z možnostjo prostega prehajanja tujcev skozi zaseben gozd (v % in št.)

		Št.odg.	%
Možnosti	Da	345	75,2
	Ne	95	20,7
	vseeno mi je	19	4,1
	Ni odgovora	1	
Skupaj		460	

Vsak peti anketiranec se ne strinja z možnostjo prostega prehajanja tujcev skozi zasebno gozdno posest.

Preglednica 93: Strinjanje anketiranih lastnikov gozdov z možnostjo prostega nabiranja gozdnih sadežev v tujem zasebnem gozdu (v % in št.)

		Št.odg.	%
Možnosti	Da	374	81,3
	Ne	68	14,8
	vseeno mi je	18	3,9
	Skupaj	460	100,0

Sprejemljivost dovoljenega prostega nabiranja gozdnih sadežev je pri anketiranih lastnikih gozdov nekoliko višja od sprejemljivosti prostega prehajanja skozi zasebno gozdno posest. Vzrok za razlike v odgovorih vidimo v pogostem poudarjanju anketirancev, da tudi sami nabirajo gozdne sadeže v tujem gozdu (posledica površinsko majhne gozdne posesti) in da se strinjajo s prostim prehajanjem preko zasebne gozdne posesti pod pogojem, da se ob prehodu ne puščajo smeti, povzročajo kakšna škoda na drevju ali krade les.

Preglednica 94: Število članov gospodinjstva anketiranih lastnikov gozdov

		Št.odg.	%
Možnosti	1	43	9,3
	2	76	16,5
	3	79	17,2
	4	90	19,6
	5	67	14,6
	6	68	14,8
	7	37	8,0
	Skupaj	460	100,0

Več kot polovica anketirancev živi v gospodinjstvih z dvema do štirimi člani gospodinjstva.

Preglednica 95: Prisotnost naslednika v družinah anketiranih lastnikov gozdov, ki bo sposoben skrbeti za gozd v bodoče

		Št.odg.	%
Možnosti	Da	354	78,0
	Ne	100	22,0
	Ni odgovora	6	
Skupaj		460	

V vsaki peti družini anketiranih lastnikov gozdov ni naslednika, ki bi bil sposoben skrbeti za gozd v bodoče.

8.4.2 Analiza osnovnih ugotovitev

Skoraj tri četrtine anketirancev poseduje manj kot 5,0 ha gozda (Preglednica 1), kar uvršča raziskovano območje med območja s podpovprečno majhno zasebno gozdno posestjo. Upošteva se nakazan trend pričakujemo, da se bo v bodoče gozdna posest še zmanjševala.

Večja gozdna posest je bližje domačiji kakor manjša.

Kljub temu da na domačijah anketirancev živijo najpogosteje 2–4 člani, vsak peti anketiranec izjavlja, da nima naslednika, ki bi bil sposoben v bodoče skrbeti za gozd. Ocenjujemo, da je to razmeroma visok odstotek, ki lahko pomembno vpliva na odnos do gozda in varstva narave.

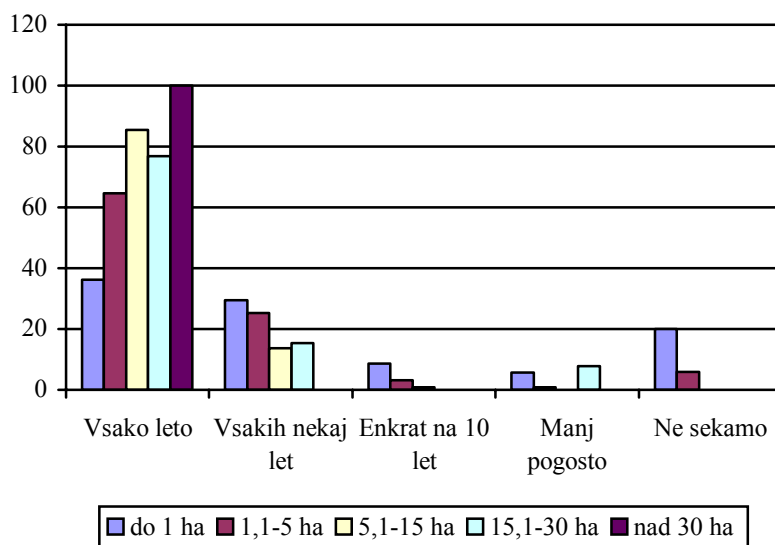
Starostna struktura anketiranih lastnikov gozdov kaže na počasno prehajanje lastništva na mlajši rod. Odnos do gozda in varstva narave se med starostnimi razredi precej razlikuje.

Izobrazba anketiranih lastnikov gozdov vpliva na odnos do gozda in varstva narave. Ugotavljamo nizko izobrazbeno raven anketirancev.

Finančne razmere anketirancev pomembno vplivajo na odnos do gozda in varstva narave. Anketiranci ocenjujejo svoje finančno stanje kot slabo.

8.4.3 Analiza vprašanj

V tem poglavju raziskujemo, iz odgovorov anketirancev izhajajoče, medsebojne povezave med neodvisnimi spremenljivkami (velikost in oddaljenost zasebne gozdne posesti) in odvisnimi spremenljivkami (socialna struktura anketirancev), ki vplivajo na odnos anketiranega lastnika gozda do varstva narave in do svojega gozda.

Slika 10: Primerjava pogostosti izvajanja sečnje v gozdovih anketiranih lastnikov gozdov v primerjavi s površino gozda v lasti (v %)

Z naraščanjem velikosti gozdne posesti anketirancev se stopnjuje tudi odstotek vsakoletnega poseganja s sečnjo v gozd. Prevladuje vsakoletno poseganje v svoj gozd.

Preglednica 96: Primerjava ocen anketiranih lastnikov gozdov o sodelovanju z Zavodom za gozdove pri gospodarjenju s svojo gozdno posestjo v primerjavi z velikostjo zasebne gozdne posesti (v %)

		Ustanove ne poznam	Ne sodelujem	Sodelujem občasno	Redno sodelujem	Skupaj
Površina zasebnega gozda	do 1 ha	2,9	60,0	21,0	16,2	100,0
	1,1-5,0 ha	3,2	40,2	32,4	24,2	100,0
	5,1-15,0 ha	0,9	22,2	35,0	41,9	100,0
	15,1-30,0 ha	0	23,1	38,5	38,5	100,0
	nad 30,1 ha	0	0	16,7	83,3	100,0
Povprečje		2,4	39,1	30,4	28,0	

Z naraščanjem velikosti gozdne posesti narašča tudi stopnja sodelovanja anketirancev z Zavodom za gozdove Slovenije. Razmeroma visok delež anketirancev (41.5 %) ne sodeluje pri gospodarjenju z gozdom z Zavodom za gozdove Slovenije.

Preglednica 97: Primerjava ocen anketiranih lastnikov gozdov različnih poklicev v povezavi z velikostjo zasebne gozdne posesti

	Veterinarski poklic	Učiteljski poklic	Zdravniški poklic	Gozdarski poklic	Duhovniški poklic	Naravovarstveniški poklic	Kmetijski poklic
do 1 ha	3,77	3,77	4,18	3,50	3,14	3,30	3,39
1,1–5,0 ha	3,88	3,83	4,18	3,58	3,34	3,14	3,34
5,1–15,0 ha	4,03	3,86	4,24	3,83	3,51	3,34	3,49
15,1–30,0 ha	4,00	3,38	3,92	3,62	3,08	3,33	3,08
nad 30,1 ha	4,17	3,50	4,33	4,17	3,33	2,17	3,33
Povprečje	3,90	3,81	4,19	3,64	3,33	3,22	3,38

Z naraščanjem površine gozdne posesti narašča tudi stopnja ocene gozdarskega poklica. Poklic naravovarstvenika ostaja ocenjen neodvisno od velikosti gozdne posesti anketirancev.

Preglednica 98: Primerjava izvajanja del, povezanih z varstvom narave v gozdu anketiranih lastnikov gozdov in v povezavi z velikostjo zasebne gozdne posesti (v %)

		Da	Ne	Skupaj
Površina zasebnega gozda	do 1 ha	13,6	86,4	100,0
	1,1-5,0 ha	20,3	79,7	100,0
	5,1-15,0 ha	19,8	80,2	100,0
	15,1-30,0 ha	23,1	76,9	100,0
	nad 30,1 ha	33,3	66,7	100,0
Povprečje		18,9	81,1	

V odgovorih je nakazano zviševanje odstotka opravljenih tovrstnih del z naraščanjem gozdne površine v lasti. Ocenjujemo, da gre za odraz večje skrbnosti in višje specializacije do gozdarstva z naraščanjem površine gozda v lasti.

Preglednica 99: Primerjava ocen odgovorov anketiranih lastnikov gozdov o gozdnatosti okolice v povezavi s površinami gozdov v lasti (v %)

		Premalo gozda	Ravno prav	Preveč gozda	Skupaj
Površina zasebnega gozda	do 1 ha	11,4	82,9	5,7	100,0
	1,1-5,0 ha	8,2	86,3	5,5	100,0
	5,1-15,0 ha	6,8	80,3	12,8	100,0
	15,1-30,0 ha	7,7	84,6	7,7	100,0
	nad 30,1 ha	0	83,3	16,7	100,0
Povprečje		8,5	83,9	7,6	

Anketiranci z manjšo gozdno posestjo pogosteje ocenjujejo, da je gozda v krajini premalo, kot anketiranci z večjo gozdno posestjo. Velja tudi obratno razmerje.

Preglednica 100: Primerjava mnenj anketiranih lastnikov gozdov o vrednosti gozdov (izraženo z denarjem) v povezavi s površino zasebnega gozda (v %)

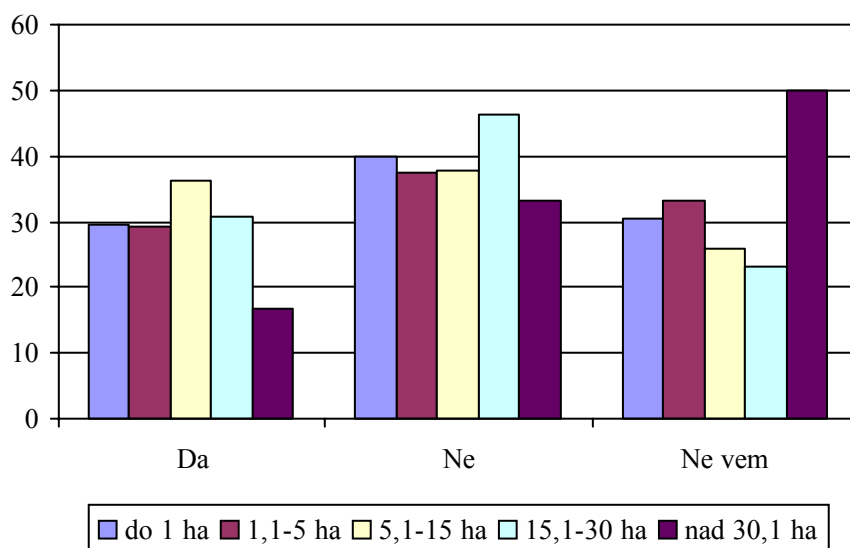
		Ne, gozd nima večje vrednosti	Ne vem	Da, gozd ima večjo vrednost	Skupaj
Površina zasebnega gozda	do 1 ha	15,2	17,1	67,6	100,0
	1,1-5,0 ha	13,2	19,6	67,1	100,0
	5,1-15,0 ha	9,4	15,4	75,2	100,0
	15,1-30,0 ha	0	15,4	84,6	100,0
	nad 30,1 ha	16,7	0	83,3	100,0
Povprečje		12,4	17,6	70,0	

Z naraščanjem površine gozdne posesti anketirancev je prisotno tudi naraščanje spoznanja, da je gozd v prostoru vreden več, kot se da z denarjem izraziti.

Preglednica 101: Primerjava prisotnosti osebnega stika anketiranih lastnikov gozdov s poklicnim naravovarstvenikom v povezavi z velikostjo zasebne gozdne posesti (v %)

		Da	Ne	Skupaj
Površina zasebnega gozda	do 1 ha	6,7	93,3	100,0
	1,1-5,0 ha	6,0	94,0	100,0
	5,1-15,0 ha	9,5	90,5	100,0
	15,1-30,0 ha	15,4	84,6	100,0
	nad 30,1 ha	20,0	80,0	100,0
Povprečje		7,5	92,5	

Z večanjem gozdne posesti narašča odstotek stikov s poklicnim naravovarstvenikom.

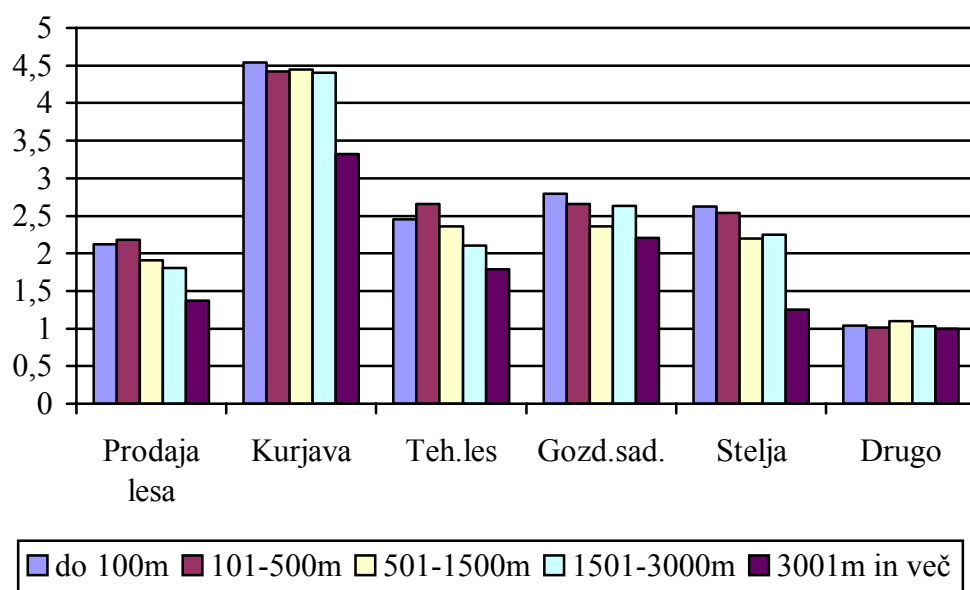
Slika 11: Primerjava strinjanja anketiranih lastnikov gozdov z vključitvijo gozdne posesti v zavarovano območje v povezavi z velikostjo zasebne gozdne posesti (v %)

Razdalja do gozdne posesti nima izrazitejšega vpliva na odločanje o vključitvi posesti v kakšno zavarovano območje.

Preglednica 102: Primerjava pogostosti sečnje v gozdovih anketiranih lastnikov gozdov v povezavi z oddaljenostjo zasebne gozdne posesti (v %)

		Vsako leto	Vsaki nekaj let	Enkrat na 10 let	Še manj pogosto	Ne sekamo	Skupaj
Oddaljenost	do 100 m	66,7	22,2	3,7	0	7,4	100,0
	101–500 m	68,9	19,5	3,0	1,8	6,7	100,0
	501–1500 m	67,8	21,5	3,3	2,5	5,0	100,0
	1501–3000 m	57,1	28,6	6,3	0	7,9	100,0
	3001 m ali dlje	32,1	35,7	3,6	10,7	17,9	100,0
Povprečje		64,3	22,8	3,7	2,0	7,2	

V gozdni posesti anketirancev, ki je bližje domačiji, se sečnja izvaja pogosteje, kakor v bolj oddaljeni gozdni posesti.

Slika 12: Ocene anketirancev o pomembnosti gozda v ekonomiji gospodinjstva v povezavi z oddaljenostjo gozdne posesti

Z naraščanjem oddaljenosti gozdne posesti anketirancev se zmanjšuje tudi pomembnost gozda v ekonomiji domačije.

Preglednica 103: Primerjava interesa anketiranih lastnikov gozdov po nakupu gozda v odvisnosti od oddaljenosti zasebne gozdne posesti (v %)

		Da	Ne	Skupaj
Oddaljenost	do 100 m	22,0	78,0	100,0
	101-500 m	13,4	86,6	100,0
	501-1500 m	9,9	90,1	100,0
	1501-3000 m	11,1	88,9	100,0
	3001 m ali dlje	3,6	96,4	100,0
Povprečje		13,1	86,9	

Z naraščanjem oddaljenosti gozdne posesti anketirancev je nakazan trend zmanjševanja interesa po dodatnem nakupu gozda.

Preglednica 104: Primerjava interesa anketiranih lastnikov gozdov po prodaji gozda v odvisnosti od oddaljenosti zasebne gozdne posesti (v %)

		Da	Ne	Skupaj
Oddaljenost	do 100 m	1,2	98,8	100,0
	101-500 m	1,8	98,2	100,0
	501-1500 m	3,3	96,7	100,0
	1501-3000 m	3,2	96,8	100,0
	3001 m ali dlje	11,1	88,9	100,0
Povprečje		2,8	97,2	

Z naraščanjem oddaljenosti gozdne posesti anketirancev je nakazan trend zviševanja interesa po prodaji gozda.

Preglednica 105: Primerjava strinjanja anketiranih lastnikov gozdov z vključitvijo posesti v zavarovano območje v odvisnosti od oddaljenosti zasebne gozdne posesti (v %)

		Da	Ne	Ne vem	Skupaj
Oddaljenost	do 100 m	39,0	37,8	23,2	100,0
	101-500 m	31,9	35,6	32,5	100,0
	501-1500 m	27,3	42,1	30,6	100,0
	1501-3000 m	27,0	36,5	36,5	100,0
	3001 m ali dlje	25,0	42,9	32,1	100,0
Povprečje		30,9	38,3	30,9	

Z naraščanjem oddaljenosti do gozdne posesti je nakazan trend zmanjševanja pripravljenosti vključitve posestva v kakšno zavarovano območje.

Preglednica 106: Primerjava odgovorov anketiranih lastnikov gozdov na vprašanje o stiku s poklicnim naravovarstvenikom v povezavi s starostnimi razredi (v %)

		Da	Ne	Skupaj
Starostni Razred	18-30	11,1	88,9	100,0
	31-40	13,9	86,1	100,0
	41-50	5,7	94,3	100,0
	51-60	6,4	93,6	100,0
	nad 60	6,3	93,8	100,0
Povprečje		7,5	92,5	

Mlajši anketiranci imajo pogostejše stike s poklicnim naravovarstvenikom.

Preglednica 107: Primerjava odgovorov anketiranih lastnikov gozdov na vprašanje o prisotnosti razvojne vizije domačije v primerjavi s starostnimi razredi (v %)

		Nimam predstave	Se še odločam	Imam jasno predstavo	Skupaj
Starostni razred	18-30	11,1	33,3	55,6	100,0
	31-40	20,8	36,1	43,1	100,0
	41-50	23,3	37,2	39,5	100,0
	51-60	41,5	31,9	26,6	100,0
	nad 60	51,0	31,1	17,9	100,0
Povprečje		38,3	33,3	28,4	

Z naraščanjem starosti anketirancev narašča odstotek lastnikov, ki nimajo vizije nadaljnega razvoja domačije.

Preglednica 108: Primerjava zaposlitvenega statusa anketiranih lastnikov gozdov v povezavi s starostnimi razredi (v %)

		Za- poslen	Aktiven kmet	Gospo- dinja	Upo- kojenec	Brez zapo- silitve	Drugo	Skupaj
Starostni razred	18-30	77,8	0	11,1	0	11,1	0	100,0
	31-40	70,4	18,3	5,6	1,4	2,8	1,4	100,0
	41-50	51,7	14,9	5,7	11,5	11,5	4,6	100,0
	51-60	21,1	13,7	8,4	36,8	11,6	8,4	100,0
	nad 60	1,0	2,6	6,1	87,2	1,0	2,0	100,0
Povprečje		27,1	9,6	6,6	47,4	5,7	3,7	

Najbolj zastopana zaposlitvena kategorija med anketiranci so s 47,4 % upokojeanci.

Preglednica 109: Primerjava sodelovanja anketiranih lastnikov gozdov v organizacijah povezanih z naravovarstvom v odvisnosti od njihove izobrazbe (v %)

		Da	Ne	Skupaj
Izobrazba	4 razr. OŠ ali manj	5,8	94,2	100,0
	nad 4-8 razr. OŠ oz. 1-4 razr. nižje gimn.	5,4	94,6	100,0
	nižja strok. ali pokl. šola	12,0	88,0	100,0
	srednja šola	20,0	80,0	100,0
	višja ali visoka šola	30,0	70,0	100,0
Povprečje		10,6	89,4	

Primerjava članstva anketirancev v raznih društvih po vsebini povezljivih z varstvom narave in v primerjavi z izobrazbo anketirancev kaže stopnjevanje udeležbe v takšnih organizacijah s stopnjevanjem izobrazbe.

Preglednica 110: Primerjava stikov anketiranih lastnikov gozdov s poklicnimi naravovarstveniki v odvisnosti od izobrazbe (v %)

		Da	Ne	Skupaj
Izobrazba	4 razr. OŠ ali manj	6,0	94,0	100,0
	nad 4-8 razr. OŠ oz. 1-4 razr. nižje gimn.	5,4	94,6	100,0
	nižja strok. ali pokl. šola	7,6	92,4	100,0
	srednja šola	10,0	90,0	100,0
	višja ali visoka šola	27,3	72,7	100,0
Povprečje		7,5	92,5	

S stopnjevanjem izobrazbe anketirancev narašča tudi odstotek stikov s poklicnim naravovarstvenikom. Anketirancev s srednjo, višjo ali visoko izobrazbo je bilo le 22,1 %, kar je skoraj enkrat manj od povprečja v državi (Vrednote v prehodu ..., 1999: 31).

Preglednica 111: Primerjava samooocen anketirancev o ugotovljenem naravovarstvenem problemu v odvisnosti od izobrazbe anketiranih lastnikov gozdov (v %)

		Da	Ne	Skupaj
Izobrazba	4 razr. OŠ ali manj	13,5	86,5	100,0
	nad 4-8 razr. OŠ oz. 1-4 razr. nižje gimn.	9,1	90,9	100,0
	nižja strok. ali poklicna šola	12,8	87,2	100,0
	srednja šola	10,0	90,0	100,0
	višja ali visoka šola	20,0	80,0	100,0
Povprečje		11,0	89,0	

S stopnjevanjem izobrazbe anketirancev narašča tudi odstotek ugotovljenih naravovarstvenih problemov.

Preglednica 112: Primerjava odgovorov anketiranih lastnikov gozdov na vprašanje: Kam bi se najprej obrnili, če bi naleteli na naravovarstven problem, v odvisnosti od izobrazbe (v %)

		Krajevna skupnost	Zavod za gozdove	Zavod za varstvo narave	Občina	Drugo	Skupaj
Izobrazba	4 razr. OŠ ali manj	24,0	50,0	0	16,0	10,0	100,0
	nad 4-8 razr. OŠ oz. 1-4 razr. nižje gimn.	15,5	56,4	7,2	16,0	5,0	100,0
	nižja strok. ali pokl. šola	14,7	52,6	16,4	12,1	4,3	100,0
	srednja šola	12,5	60,2	9,1	15,9	2,3	100,0
	višja ali visoka šola	20,0	60,0	10,0	10,0	0	100,0
Povprečje		15,7	55,5	9,2	14,8	4,7	

Ne glede na stopnjo izobrazbe je prepoznavnost Zavoda za gozdove Slovenije, kot mesta za reševanje problemov s področja varstva narave, izrazito visoka.

Preglednica 113: Primerjava ocen različnih poklicev v povezavi z izobrazbo anketiranih lastnikov gozdov

	Veterinarski poklic	Učiteljski poklic	Zdravniški poklic	Gozdarski poklic	Duhovniški poklic	Naravovarstveniški poklic	Kmetijski poklic
4 razr. OŠ ali manj	3,72	3,50	4,00	3,58	3,50	3,04	3,51
nad 4-8 razr. OŠ oz. 1-4 razr. nižje gimn.	3,85	3,82	4,26	3,63	3,43	3,14	3,41
nižja strok. ali pokl. šola	3,92	3,92	4,22	3,77	3,24	3,29	3,44
srednja šola	4,01	3,82	4,06	3,51	3,22	3,37	3,25
višja ali visoka šola	4,55	3,82	4,36	3,82	3,09	3,09	2,73
Povprečje	3,90	3,81	4,19	3,64	3,34	3,21	3,38

Med izvajanjem ankete so anketiranci večkrat izjavili, da ne poznajo naravovarstvenika (zaposlen na OE ZRSVN) in pristojne naravovarstvene inštitucije, zato ne presenečajo

rezultati primerjave različnih poklicev po anketirancih, upošteva je tudi izobrazbo anketirancev. Naravovarstveniški poklic je ocenjen podpovprečno.

Preglednica 114: Primerjava želje anketiranih lastnikov gozdov po nakupu gozda v odvisnosti od izobrazbe (v %)

		Da	Ne	Skupaj
Izobrazba	4 razr. OŠ ali manj	5,8	94,2	100,0
	nad 4-8 razr. OŠ oz. 1-4 razr. nižje gimn.	8,0	92,0	100,0
	nižja strok. ali pokl. šola	16,1	83,9	100,0
	srednja šola	22,2	77,8	100,0
	višja ali visoka šola	27,3	72,7	100,0
Povprečje		13,1	86,9	

S stopnjevanjem izobrazbe anketirancev narašča tudi odstotek izražene želje po dodatnem nakupu gozda.

Preglednica 115: Primerjava želje anketiranih lastnikov gozdov po prodaji gozda v odvisnosti od izobrazbe lastnika gozda (v %)

		Da	Ne	Skupaj
Izobrazba	4 razr. OŠ ali manj	1,9	98,1	100,0
	nad 4-8 razr. OŠ oz. 1-4 razr. nižje gimn.	2,1	97,9	100,0
	nižja strok. ali pokl. šola	4,3	95,7	100,0
	srednja šola	2,2	97,8	100,0
	višja ali visoka šola	9,1	90,9	100,0
Povprečje		2,8	97,2	

S stopnjevanjem izobrazbe anketirancev narašča tudi odstotek izražene želje po prodaji gozda.

8.4.4 Interpretacija

Anketiranci praviloma vsako leto posegajo v svoj gozd s sečnjo. Pri tem je potrebno opozoriti, da anketiranci pod besedo »sečnja« pogosto razumejo tudi pobiranje suhljadi ali

posek le nekaj dreves za les za kurjavo. Z naraščanjem velikosti gozdne posesti narašča odstotek vsakoletnega poseganja v svoj gozd. Najvišji odstotek gozdnih posesti anketirancev, kjer se sečnja ne izvaja, je pri gozdni posesti, manjši od enega hektarja.

Dobra polovica anketirancev sodeluje pri gospodarjenju z gozdom z Zavodom za gozdove Slovenije. Z naraščanjem velikosti gozdne posesti anketirancev narašča tudi odstotek sodelovanja z Zavodom za gozdove Slovenije. Vsi anketiranci z gozdno posestjo nad 30,1 ha sodelujejo z Zavodom za gozdove Slovenije. Anketiranci so večkrat poudarili, da za posek drv ali pobiranje suhljadi ne potrebujejo sodelovanja revirnega gozdarja.

Velikost gozdne posesti anketirancev vpliva tudi na oceno anketirancev o potrebnosti in uglednosti gozdarskega poklica. Z večanjem gozdne posesti narašča tudi ocena potrebnosti in uglednosti gozdarskega poklica. Potrebnost in uglednost naravovarstveniškega poklica se z naraščanjem površine gozdne posesti ne spreminja.

Z večanjem površine gozdne posesti narašča tudi odstotek opravljenih del povezanih z naravovarstvom/okoljevarstvom in odstotek osebnih stikov s poklicnim naravovarstvenikom.

Velikost gozdne posesti anketirancev vpliva tudi na ocene gozdnatosti okolice. Posestniki z manj gozda pogosteje ocenjujejo gozdnatost okolice v smislu »premalo gozda« in obratno. Na ocenjevanje najverjetneje vpliva površina gozda, ki ga posedujejo.

Tudi vrednotenje gozda (višja vrednost od finančne) po anketirancih je povezano z velikostjo zasebne gozdne posesti. Anketiranci z večjo zasebno gozdno posestjo se bolj zavedajo pomena in vrednosti gozda, kot anketirani lastniki z manjšo gozdno posestjo. Vzrok temu vidimo v intenzivnejši povezavi anketirancev z večjo zasebno gozdno posestjo z gozdom (bliže domačiji, višja odvisnost od dohodka od gozda).

Za 53,7 % anketirancev bi lahko trdili, da imajo gozd zelo blizu domačije (do 500 m oddaljenosti). Z naraščanjem oddaljenosti gozdne posesti anketirancev od domačije se zmanjšuje odstotek vsakoletnega poseganja v gozd s sečnjo in narašča odstotek izvajanja

sečnje na vsakih nekaj let. Oddaljenost zasebne gozdne posesti od domačije vpliva tudi na ocene anketirancev o pomembnosti zasebnega gozda v ekonomiji domačije. Z večanjem oddaljenosti do zasebne gozdne posesti se zmanjšujeta pomembnost zasebnega gozda v ekonomiji domačije in odstotek pripravljenosti dodatnega nakupa gozda.

Razdalja do zasebne gozdne posesti anketirancev pa ne vpliva izrazito na odločanje o pripravljenosti vključitve posesti v kakšno zavarovano območje. Z večanjem oddaljenosti do zasebne gozdne posesti le nekoliko upada pripravljenost vključitve posesti v kakšno zavarovano območje.

V starostni strukturi anketirancev prevladujejo (63,4 %) lastniki starejši od 50 let. S starostjo anketirancev upada zanimanje za varstvo narave, enako pa velja tudi za ocene o prisotnosti razvojne vizije nadaljnjega razvoja domačije anketirancev.

Ugotovili smo tudi nizko izobrazbeno raven anketirancev. Z naraščanjem izobraženosti anketiranih lastnikov gozdov naraščata tudi želji po nakupu (narašča hitreje) in prodaji gozda (narašča slabše in manj izrazito). Narašča tudi zanimanje za varstvo narave, odstotek osebnega stika s poklicnim naravovarstvenikom in odstotek ugotovljenih problemov varstva narave. Nekoliko narašča tudi ocena potrebnosti in uglednosti gozdarskega poklica.

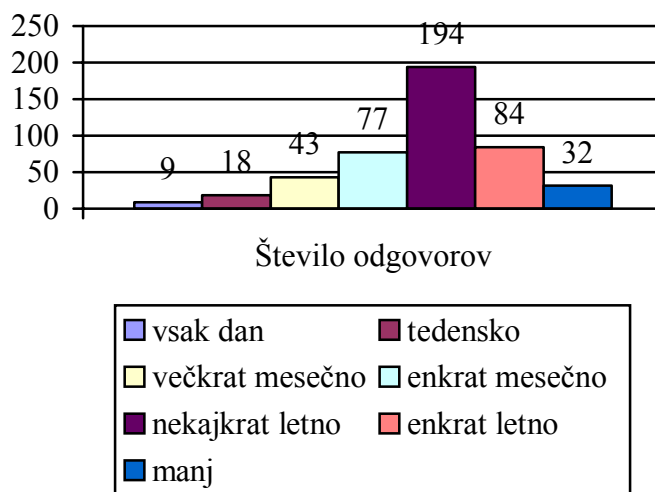
Stopnja izobrazbe vpliva tudi na odstotek včlanjenosti anketirancev v razna društva, katera po vsebini delovanja lahko nekoliko povežemo z varstvom narave. Slabo izobraženi anketiranci so manj društveno aktivni kakor bolje izobraženi.

Prepoznavnost Zavoda za gozdove Slovenije kot institucije, kjer bi anketiranci iskali pomoč pri problemu varstva narave, je, ne glede na stopnjo izobrazbe anketirancev, relativno visoka.

Zbrani podatki potrjujejo kompleksnost odnosov anketiranih lastnikov gozdov do svojega gozda in varstva narave. Spreminjanje velikosti zasebne gozdne posesti, oddaljenosti do nje v povezavi s spreminjanjem starostne in izobrazbene strukture lastnikov nakazuje spremembe v odnosih anketirancev do zasebnega gozda in varstva narave.

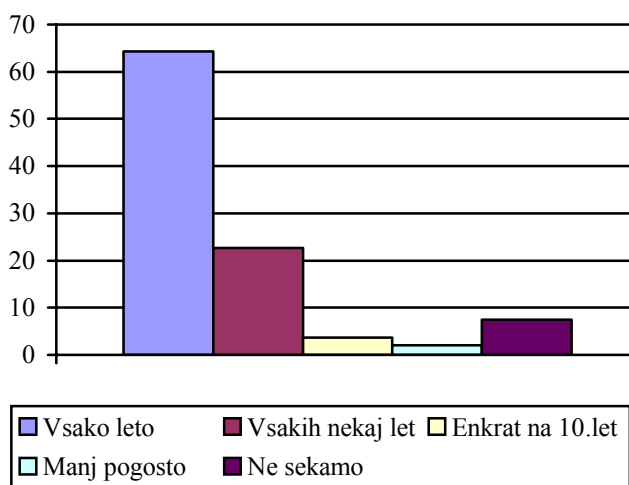
8.5 HIPOTEZA: POGOSTOST STIKA Z GOZDOM KREPI NARAVOVARSTVENO ZAVEST LASTNIKA

8.5.1 Osnovne ugotovitve

Slika 13: Pogostost pregledovanja zasebnega gozda anketirancev (število odgovorov)

Anketiranci pregledujejo svoj gozd najpogosteje »nekajkrat na leto«.

Slika 14: Pogostost izvajanja sečnje v zasebnem gozdu anketiranih lastnikov gozdov (v %)

Ker najpogosteje izvajajo sečnjo v lastnem gozdu »vsako leto« zaključujemo, da razen ob sečnji še nekajkrat na leto pregledajo svoj gozd.

Preglednica 116: Primerjava pogostosti pregledovanja zasebnega gozda anketiranih lastnikov gozdov v povezavi z oddaljenostjo do zasebne gozdne posesti (v % in št.)

		Vsak dan (v %)	Teden-sko (v %)	Večkrat meseč-no (v %)	Meseč-no (v %)	Nekaj-krat na leto (v %)	Enkrat letno (v %)	Manj Pogosto (v %)	Skupaj (%)	Skupaj (št.)
Od-dalje-nost	do 100 m	7,4	6,2	11,1	22,2	34,6	16,0	2,5	100,0	81
	101-500 m	1,2	3,7	9,1	16,5	44,5	17,7	7,3	100,0	164
	501-1500 m	0	4,2	10,0	15,8	45,8	16,7	7,5	100,0	120
	1501-3000 m	1,6	1,6	9,7	16,1	38,7	27,4	4,8	100,0	62
	3001 m ali dlje	0	3,6	3,6	10,7	46,4	14,3	21,4	100,0	28
Povprečje		2,0	4,0	9,5	16,9	42,4	18,2	7,0		
Število odgovorov		9	18	43	77	193	83	32		455

Z večanjem oddaljenosti do gozdne posesti se zmanjšuje pogostost pregledovanja svojega gozda.

Preglednica 117: Oblika izvrševanja sečnje v gozdovih anketiranih lastnikov gozdov (možno je bilo navesti več možnosti)

		Število odgovorov	%
Možnosti	sam	182	27,9
	družinski člani	346	53,0
	sosedje, prijatelji	103	15,8
	strojni krožek	2	0,3
	podjetja	20	3,0
Skupaj		653	100,0

Anketiranci najbolj pogosto izvajajo sečnjo ob pomoči družinskih članov.

Preglednica 118: Oblika opravljanja gojitvenih del v gozdovih anketiranih lastnikov gozdov (možno je bilo navesti več možnosti)

		Število odgovorov	%
Možnosti	sam	84	27,9
	družinski člani	197	65,4
	sosedje, prijatelji	15	5,0
	podjetja	5	1,7
Skupaj		301	100,0

Anketiranci najbolj pogosto izvajajo gojitvena dela ob pomoči družinskih članov.

Preglednica 119: Prisotnost posebej priljubljenega predela gozda znotraj zasebne gozdne posesti anketiranih lastnikov gozdov

		Št.odg.	%
Možnosti	da	209	45,6
	ne	249	54,4
Skupaj		458	

Nekaj manj kot polovica anketirancev izjavlja, da ima v svojem gozdu posebej priljubljen gozdni predel.

Preglednica 120: Vzrok priljubljenosti posebnega gozdnega predela pri anketiranih lastnikih gozdov. Možno je bilo navesti več vzrokov priljubljenosti.

		Št. odg.	%
Možnosti	Nabiranje gob, borovnic, kostanja, šmarnic.	56	23,0
	Mir, sprostitvev, počitek, dobro počutje.	39	16,0
	Bližina vinograda, vikend hišice ...	9	3,7
	Opazovanje narave.	8	3,3
	Rad gre v gozd na sprehod.	20	8,3
	Prostor za piknik.	4	1,6
	Bližina in dostopnost gozda.	4	1,6
	Veseli se dohodka od prodaje lesa.	2	0,8
	Grabljenje listja.	4	1,6
	Kuhanje oglja.	1	0,4
	Iskanje umetniškega navdiha.	1	0,4
	Lov.	10	4,1
	Svež, čist zrak.	3	1,2
	Lep razgled.	12	4,9
	Lep gozd.	13	5,3
	Lepa lega gozda.	12	4,9
	Lepa debela drevesa.	3	1,2
	Smrekov gozd.	22	9,1
	Mlad gozd.	5	2,0
	Gozdni potok, izvir.	8	3,3
	Spomini.	6	2,5
	Ribnik v gozdu.	1	0,4
	Lep skalnat greben.	1	0,4
	Skupaj	244	100,0

Med navedenimi vzroki priljubljenosti določenega gozdnega predela so najbolj pogosti sprostitveni in doživljajski interesi, sledijo razna »nabiranja« (gobe, kostanj, borovnice, šmarnice).

Preglednica 121: Vzroki priljubljenosti posebnega gozdnega predela po kategorijah (v %)

Kategorija	% odgovorov
Sprostitev, doživljanje narave	46
Materialni interes	42
Drugo	10
Spomini	2
SKUPAJ	100

8.5.2 Analiza osnovnih ugotovitev

Anketiranci večinoma vsako leto v svojem gozdu izvajajo sečnjo. Razen ob sečnji še nekajkrat na leto pregledajo svoj gozd. Na pogostost pregledovanja svojega gozda vplivata tako velikost gozdne posesti, kakor tudi oddaljenost do nje. Pogostost pregledovanja in izvajanja del v zasebnem gozdu anketirancev narašča z naraščanjem velikosti zasebne gozdne posesti in upada z naraščanjem oddaljenosti do nje.

Dela v gozdu največkrat izvaja lastnik ob pomoči družinskih članov ali sam.

Nekaj manj kot polovica anketirancev izjavlja, da ima znotraj svoje gozdne posesti posebej priljubljen gozdni predel. Ocenjujemo, da anketiranci najpogosteje obiskujejo ravno ta predel gozda.

Vzroki priljubljenosti takšnih predelov gozda so pestri. Najpogostejši so sprostivni in doživljajski interesi. Preseneča relativno nizek odstotek odgovorov »spomini«. Skozi lastništvo gozda smo pričakovali bolj izraženo »povezavo« s preteklimi družinskimi generacijami lastništva in v tem smislu bolj izraženo navezanost na svoj gozd.

Posebej priljubljen predel gozda lahko povežemo z rekreacijskimi interesi anketiranih lastnikov. Najpogostejša »nabiranja« in »iskanja miru« kažeta na dožemanje gozda kot mirnega, stabilnega in varnega prostora.

8.5.3 Analiza vprašanj

V tem poglavju, s pomočjo povezav odgovorov na različna vprašanja, raziskujemo vpliv pogostosti stika z gozdom na naravovarstveno zavest anketirancev.

Preglednica 122: Primerjava načina opravljanja sečnje anketiranih lastnikov gozdov v primerjavi s površino lastnega gozda (v %)

		Sam	Pomagajo družinski člani	Pomagajo sosedje, prijatelji	Med-sosedska pomoč (strojni krožek)	Dela izvajajo gozd. podjetja	Drugo (ne sekamo)	Skupaj
Površina gozdne posesti	do 1 ha	43,3	29,8	7,7	0	1,0	18,3	100,0
	1,1- 5,0 ha	34,7	50,2	6,8	0,5	3,7	4,1	100,0
	5,1- 15,0 ha	46,2	43,6	6,0	0	3,4	0,9	100,0
	15,1 - 30,0 ha	30,8	61,5	0	0	0	7,7	100,0
	nad 30,1 ha	50,0	50,0	0	0	0	0	100,0
Povprečje		39,7	44,2	6,5	0,2	2,8	6,5	

Z večanjem gozdne posesti je opazen trend pogostejšega izvajanja sečnje ob pomoči družinskih članov.

Preglednica 123: Primerjava načina opravljanja gojitvenih del v primerjavi s površino gozda anketiranih lastnikov gozdov (v %)

		Sam	Pomagajo družinski člani	Pomagajo sosedje, prijatelji	Med-sosedska pomoč (strojni krožek)	Dela izvajajo gozd. podjetja	Skupaj
Površina gozdne posesti	do 1 ha	14,6	24,0	0	0	61,5	100,0
	1,1-5,0 ha	17,9	36,2	3,1	1,5	41,3	100,0
	5,1- 15,0 ha	29,0	41,0	3,0	1,0	26,0	100,0
	15,1- 30,0 ha	23,1	46,2	0	0	30,8	100,0
	nad 30,1 ha	50,0	50,0	0	0	0	100,0
Povprečje		20,4	35,0	2,2	1,0	41,4	

Iz zbranih podatkov je razviden trend, da z večanjem gozdne posesti po površini narašča tudi odstotek izvrševanja sečnje ob pomoči članov družine. Enak trend je prisoten tudi pri izvrševanju gojitvenih del. Ocenjujemo, da se z večanjem gozdne posesti stopnjuje tudi opremljenost in znanje anketiranih lastnikov gozdov za dela v gozdu.

Preglednica 124: Primerjava odgovorov anketiranih lastnikov gozdov na vprašanje o posebni navezanosti na določen del zasebne gozdne posesti v povezavi z velikostjo zasebne gozdne posesti (v % in št.)

		Da (v %)	Ne (v %)	Skupaj (%)	Da (št.)	Ne (št.)	Skupaj (št.)
Površina zasebnega gozda	do 1 ha	38,1	61,9	100,0	40	65	105
	1,1-5,0 ha	47,0	53,0	100,0	102	115	217
	5,1-15,0 ha	50,4	49,6	100,0	59	58	117
	15,1-30,0 ha	23,1	76,9	100,0	3	10	13
	nad 30,1 ha	83,3	16,7	100,0	5	1	6
Povprečje		45,6	54,4				
Število odgovorov					209	249	458

Visok delež pritrdilnih odgovorov na vprašanje o prisotnosti posebej priljubljenega gozdnega predela znotraj gozdne posesti anketirancev nakazuje razmeroma visoko navezanost na svoj gozd. Velikost gozdne posesti za prisotnost priljubljenega gozdnega predela ni odločilna.

Preglednica 125: Primerjava pogostosti pregledovanja zasebnega gozda anketiranih lastnikov gozdov v povezavi s površino gozda v lasti (v % in št.)

		Vsak dan (v %)	Teden-sko (v %)	Večkrat mesečno (v %)	Mese-čno (v %)	Nekaj-krat na leto (v %)	Enkrat letno (v %)	Manj Pogosto (v %)	Skupaj (%)	Skupaj (št.)
Po- vrši- na go- zdne po- sesti	do 1 ha	1,9	1,9	10,5	13,3	43,8	16,2	12,4	100,0	105
	1,1-5,0 ha	1,4	3,2	7,9	17,1	39,8	25,0	5,6	100,0	216
	5,1-15,0 ha	0,9	5,1	11,1	20,5	46,2	11,1	5,1	100,0	117
	15,1-30,0 ha	7,7	15,4	15,4	15,4	38,5	0	7,7	100,0	13
	nad 30,1 ha	33,3	16,7	0	0	50,0	0	0	100,0	6
Povprečje (v %)		2,0	3,9	9,4	16,8	42,5	18,4	7,0		
Število odgovorov		9	18	43	77	194	84	32		457

Intenzivnost pregledovanja zasebnega gozda se zvišuje z večanjem gozdne površine v lasti.

Preglednica 126: Primerjava prisotnosti priljubljenega predela v gozdu anketiranih lastnikov gozdov v odvisnosti od oddaljenosti zasebne gozdne posesti (v % in št.)

		Da (v %)	Ne (v %)	Skupaj (%)	Da (št.)	Ne (št.)	Skupaj (št.)
Oddaljenost	do 100 m	47,6	52,4	100,0	39	43	82
	101-500 m	47,9	52,1	100,0	78	85	163
	501-1500 m	45,8	54,2	100,0	55	65	120
	1501-3000 m	42,9	57,1	100,0	27	36	63
	3001 m ali dlje	32,1	67,9	100,0	9	19	28
Povprečje		45,6	54,4				
Število odgovorov					208	248	456

Z večanjem oddaljenosti do gozdne posesti anketirancev se zmanjšuje odstotek prisotnosti posebej priljubljenega gozdnega predela znotraj zasebne gozdne posesti. Pri tem je potrebno upoštevati, da je površinsko večja gozdna posest bližje domačiji, kot površinsko majhna.

Preglednica 127: Primerjava izraženega zanimanja anketiranih lastnikov gozdov za varstvo narave v povezavi s pogostostjo pregledovanja lastnega gozda (v %)

		Ne zanima me	Kaj dosti me ne zanima	Ne vem	Zanima me	Zelo me zanima	Skupaj
Pogostost pregledovanja lastnega gozda	vsak dan	0	22,2	33,3	33,3	11,1	100,0
	tedensko	0	5,6	11,1	61,1	22,2	100,0
	večkrat mesečno	2,3	14,0	18,6	58,1	7,0	100,0
	enkrat mesečno	5,2	14,3	18,2	55,8	6,5	100,0
	nekajkrat letno	5,2	11,3	17,0	63,9	2,6	100,0
	enkrat letno	2,4	25,0	10,7	60,7	1,2	100,0
	manj	12,5	28,1	25,0	34,4	0	100,0
Povprečje		4,6	15,8	16,8	58,6	4,2	

Izraženo zanimanje za varstvo narave v povezavi s pogostostjo pregledovanja zasebnega gozda nakazuje trend pogostejšega pregledovanja gozda lastnikov z močnejše izraženim zanimanjem za varstvo narave.

Preglednica 128: Primerjava poznavanja pojma »biotska pestrost« pri anketiranih lastnikih gozdov v povezavi s pogostostjo pregledovanja zasebnega gozda (v %)

		Nisem še slišal	Sem že slišal, ne vem pa kaj to pomeni	Da, sem že slišal in vem kaj pomeni	Skupaj
Pogostost pregledovanja lastnega gozda	vsak dan	100,0	0	0	100,0
	tedensko	66,7	11,1	22,2	100,0
	večkrat mesečno	86,0	7,0	7,0	100,0
	enkrat mesečno	92,2	3,9	3,9	100,0
	nekajkrat letno	85,5	10,9	3,6	100,0
	enkrat letno	85,7	6,0	8,3	100,0
	manj	93,8	3,1	3,1	100,0
Povprečje		86,8	7,7	5,5	

Pogostejše pregledovanje svojega gozda v povezavi s poznavanjem pojma »biotska pestrost« sicer nakazuje povezavo, vendar ocenjujemo, da na poznavanje pojma najbolj vpliva stopnja izobrazbe (starost anketirancev).

Preglednica 129: Primerjava ocen anketiranih lastnikov gozdov o izkazanem zanimanju za področje varstva narave v primerjavi s pogostostjo poseganja v svoj gozd (v %)

		Ne zanima me + Kaj dosti me ne zanima	Ne vem	Zanima me + Zelo me zanima	Skupaj
Pogostost izvajanja sečnje	vsako leto	19,7	20,0	60,3	100,0
	vsakih nekaj let	16,3	11,5	72,1	100,0
	enkrat v 10 letih	17,7	11,8	70,6	100,0
	še manj pogosto	22,2	22,2	55,6	100,0
	ne sekamo	44,1	5,9	50,0	100,0

Anketiranci z bolj izraženim zanimanjem za varstvo narave pogosteje izvajajo praktična dela v svojem gozdu. Vzrokov za to iz rezultatov nismo mogli izluščiti.

Preglednica 130: Primerjava pogostosti izvajanja sečnje v gozdu anketiranih lastnikov gozdov v odvisnosti od števila članov gospodinjstva (v %)

		Vsako leto	Vsaki nekaj let	Enkrat na 10 let	Še manj pogosto	Ne sekamo	Skupaj
Število članov gospodinjstva	1	62,8	23,3	0	4,7	9,3	100,0
	2	57,9	22,4	6,6	2,6	10,5	100,0
	3	67,1	19,0	7,6	0	6,3	100,0
	4	65,6	24,4	3,3	2,2	4,4	100,0
	5	62,1	28,8	1,5	3,0	4,5	100,0
	6	64,7	22,1	1,5	1,5	10,3	100,0
	7	73,0	16,2	2,7	0	8,1	100,0
Povprečje		64,3	22,7	3,7	2,0	7,4	

Analiza pogostosti izvajanja sečnje v gozdu anketirancev ne kaže izrazite odvisnosti od števila članov gospodinjstva.

Preglednica 131: Primerjava prisotnosti posebej priljubljenega gozdnega predela v zasebnem gozdu anketiranih lastnikov gozdov v povezavi s pogostostjo pregledovanja zasebnega gozda (v %)

		Da	Ne	Skupaj
Pogostost pregledovanja lastnega gozda	vsak dan	66,7	33,3	100,0
	tedensko	77,8	22,2	100,0
	večkrat mesečno	62,8	37,2	100,0
	enkrat mesečno	48,1	51,9	100,0
	nekajkrat letno	47,9	52,1	100,0
	enkrat letno	33,7	66,3	100,0
	manj	6,5	93,5	100,0
Povprečje		45,5	54,5	

Prisotnost posebej priljubljenega gozdnega predela pri anketirancih narašča s pogostostjo pregledovanja svojega gozda. Ocenjujemo, da gre najverjetneje za obojestransko odvisnost. Anketiranci pogosteje pregledujejo svoj gozd zaradi prisotnega posebej priljubljenega gozdnega predela.

8.5.4 Interpretacija

Porazdelitev načina opravljanja praktičnih del v svojem gozdu v povezavi z velikostjo zasebne gozdne posesti nakazuje trend specializiranja lastnikov gozdov za izvajanja praktičnih del v gozdu z naraščanjem površine gozda v lasti. Večja gozdna posest v zasebni lasti pomeni višji in zahtevnejši vložek dela pri gospodarjenju. V takšni gozdni posesti so pogosto postavljeni razni »bivaki, garaže, vikendi ...«, zato ne preseneča visok odstotek prisotnosti priljubljenih predelov znotraj svoje gozdne posesti.

Naraščanje deleža priljubljenih gozdnih predelov znotraj zasebne gozdne posesti v povezavi z večanjem površine zasebne gozdne posesti je neizrazito. Ocenjujemo, da na prisotnost posebej priljubljenega gozdnega predela znotraj svoje gozdne posesti vplivajo drugi dejavniki (lega gozda, možnost nabiranja gozdnih sadežev, rekreacijske potrebe lastnikov ...). Z naraščanjem oddaljenosti gozdne posesti od domačije je v odgovorih anketirancev opazen trend zmanjševanja deleža prisotnosti posebej priljubljenih gozdnih predelov znotraj gozdne posesti.

Iz odgovorov anketirancev izhaja povezava med zanimanjem za varstvo narave in pogostostjo pregledovanja svojega gozda. Anketiranci z izraženim zanimanjem za varstvo narave so pogosteje v stiku z gozdom.

Izraženo zanimanje za varstvo narave se zvišuje skladno s stopnjevanjem (gostitvijo) časovnega poseganja v zasebni gozd. Iz tega odnosa lahko sledita zaključka, da zanimanje za varstvo narave daje svojevrsten impulz intenzivnejšemu gospodarjenju z zasebnim gozdom in da je, neodvisno od zanimanja za varstvo narave, interes po lesu močno izražen.

Število članov gospodinjstva ne vpliva izrazito na pogostost izvajanja del v gozdu anketirancev.

Pogostost stika z gozdom je v povezavi z velikostjo (z naraščanjem velikosti gozdne posesti se stopnjuje pogostost pregledovanja zasebnega gozda) in oddaljenostjo gozdne posesti (z naraščanjem oddaljenosti gozdne posesti se znižuje pogostost pregledovanja

zasebnega gozda). Ocenjujemo, da tudi prisotnost priljubljenega gozdnega predela vpliva na stopnjevanje pogostosti pregledovanja zasebnega gozda. Ugotovili smo tudi, da se z naraščanjem oddaljenosti do gozdne posesti anketirancev zmanjšuje odstotek ocen anketirancev o prisotnosti naravovarstveno pomembnih vrst ali neživih vrednot v njihovih gozdovih. Ocenjujemo, da pogostost stika anketirancev s svojim gozdom pomembno vpliva na odnos do gozda in varstva narave. Pogostejši stik z gozdom krepi naravovarstveno zavest lastnikov gozdov.

9 RAZPRAVA IN SKLEPI

Pri ugotovitvah in sklepih je potrebno upoštevati, da oboji izhajajo iz analize odgovorov anketiranih lastnikov gozdov, ki živijo na podeželju. Ocenili smo, da lastniki gozdov, ki živijo na podeželju, svoj gozd, v primerjavi s povprečnim lastnikom gozda v državi bolj intenzivno in pogosto izkoriščajo. Osnova za takšno oceno je v relativni fizični bližini zasebnega gozda domačiji, prevladujoči rabi lesa za ogrevanje in prisotnih možnostih (mehanizacija) za izvajanje del v gozdu. V tem smislu smo ocenili, da ima ta segment lastnikov gozda lahko največji vpliv na možnosti ohranjanja narave. Iz odgovorov anketiranih lastnikov gozdov je razvidno, da v svoj gozd posegajo večinoma vsako leto (64,3 % anketirancev).

Pri metodologiji zbiranja podatkov se nismo mogli v celoti izogniti »epistemološki zanki«. Sama vsebina anketiranja je najverjetneje vplivala do določene mere na odgovore anketirancev, kar upoštevamo pri interpretaciji rezultatov.

Območje raziskave je v smislu biotske pestrosti še vedno zelo raznoliko. Zaradi poseganja v prostor za zadovoljitev človekovih potreb, se delež ohranjenega naravnega prostora zmanjšuje in s tem tudi pogoji za ohranjanje biotske pestrosti. Gozd je v sodobnih industrijskih in kmetijskih okoljih zadnji ostanek najnaravnejšega okolja.

Človeška zavest je spoj kognitivnih, emotivnih in motivacijskih dejavnikov. Človekov odnos/razmerje do narave lahko opazujemo skozi estetsko, religiozno, ekonomsko, moralno, intrinzično doživljanje narave. Človek je tudi bitje, ki vrednoti oziroma podeljuje različnim naravnim bitnostim različne vrednostne pomene. Ugotovili smo, da anketirani lastniki gozdov svoj gozd večinoma vrednotijo, upoštevaje le njegov ekonomski pomen v ekonomiji domačije.

Z javnomnenjsko raziskavo smo ugotovili razliko med deklarativno in manifestno ravniyo ekološke zavesti anketirancev. Visoko izraženo zanimanje za varstvo narave nima potrditve v naravovarstveno motiviranih vsakodnevnih praksah (naravovarstvenih delih).

Deklarativno zelo visoko izpostavljeno zanimanje za varstvo narave lahko pojasnimo z vplivi sredstev javnega obveščanja, ki so med anketiranci zelo visoko cenjena kot vir informacij. Lahko ga povežemo tudi s splošnim odnosom do slovenske narave, ki je kot vrednota zelo visoko na lestvici vrednot. Varstvo narave in čaščenje rodne grude sta si v tem smislu lahko zelo blizu. Visoko izpostavljena pomembnost sredstev javnega obveščanja pri oblikovanju odnosa do varstva narave pa kaže na relativno visoko »plastičnost« splošne naravovarstvene zavesti anketirancev. To lahko pomeni, da je naravovarstvena zavest anketirancev podvržena spremembam in zelo dovzetna za različne interpretacije varstva narave (Kos, 1995 a).

Odnos do lastnine (narave) je še vedno v veliki meri antropocentričen in instrumentalen. Splošna okoljska zavest je večinoma usmerjena v varovanje okolja in manj v vrednote, ki (še) nimajo izračunljive ekonomske vrednosti (Kos, 1995 a). Zgornjo ugotovitev potrjujejo tudi rezultati raziskave. Ugotovili smo, da anketirani lastniki gozdov ne ločijo med varstvom narave in varstvom okolja.

Sčasoma, z napredkom in razvojem civilizacije in miselnosti človeštva, etični antropocentrizem izgublja pomen in se pojavljajo zametki ekocentrizma in uveljavljanja intrinzičnosti. Priznanje naravnih vrednot je ena osnovnih podmen za ekološko etiko (Kirn, 1992), ki začne delovati, ko so okolju in ljudem škodljiva ravnanja ne le pravno sankcionirana in prepovedana, temveč tudi moralno obsojena.

S sprejetjem Zakona o ratifikaciji konvencije o dostopu do informacij, udeležbi javnosti pri odločanju in dostopu do pravnega varstva v okoljskih zadevah (Aarhuška konvencija) je odprta nova pot do dostopnosti informacij o urejanju okolja v državi. V svojih temeljnih določbah Aarhuška konvencija ustoliči pravico vsakega človeka sedanjih in prihodnjih generacij, da živi v okolju, primernem za njegovo zdravje in blaginjo. Konvencija je podlaga za splošno institucionalno preoblikovanje vse manj legitimnih in zato tudi vse bolj neučinkovitih odločevalskih postopkov o okoljskih projektih, ki temeljijo zgolj na formalno legalni državni avtoriteti.

Ob Aarhuški konvenciji, ki izrazito antropocentrično obravnava okolje kot prostor predvsem za »človeku primerno bivanje« je ratificirana tudi Konvencija o biološki raznovrstnosti, ki je pravni in programski okvir za učinkovito ukrepanje za ohranjanje naravne biotske raznovrstnosti. Razen ohranjanja biotske raznovrstnosti je eden od ciljev Konvencije o biološki raznovrstnosti tudi trajnostna raba njenih sestavin, kamor gozd nedvomno spada. Trajnostna raba v smislu Konvencije o biološki raznovrstnosti pomeni rabo sestavin biotske raznovrstnosti le na način in v količini, ki dolgoročno ne povzroča zmanjševanja biotske raznovrstnosti. Ob dejstvu, da narave ne moremo uspešno varovati oziroma ohranjati samo s strožjim varovanjem (zavarovanjem) določenih manjših površin, daje Konvencija o biološki raznovrstnosti temeljno izhodišče za celostno ohranjanje biološke raznovrstnosti v nekem prostoru.

Gozd in človek ter človek kot lastnik gozda in gozd kot človekova lastnina so neprestano prepletajoče in vplivajoče se danosti, ki se v očeh naključnega sprehajalca v gozdu spreminjajo le z letnimi časi. Dejansko pa neprestano potekajo v teh odnosih številni procesi, ki vplivajo na posledice gospodarjenja z gozdovi (Medved, 2000).

Razmerje gozd - gozdarstvo - varstvo narave - lastnik je pestro, večplastno in odvisno od široke palete različnih (neodvisnih in odvisnih) dejavnikov. Med njimi izstopajo velikost in oddaljenost gozdne posesti, stopnja izobrazbe, stopnja zanimanja za varstvo narave, starost lastnikov, finančne razmere v gospodinjstvu, številčnost članov gospodinjstva, prenos znanj o gozdarstvu, vpliv sredstev javnega obveščanja.

9.1 UGOTOVITVE

Anketirani lastniki gozdov vplivajo na gozd z izkoriščanjem gozda. Pri izvajanju praktičnih del v gozdu z namenom zadovoljitve potreb po lesu lahko posredno in neposredno vplivajo na prisotnost redkih ali ogroženih oblik življenja.

Ugotovili smo, da na pogostost pregledovanja svojega gozda in izvajanja del v njem pomembno vplivata velikost gozdne posesti in oddaljenost do nje.

Z analiziranjem razlik odnosa do gozda in varstva narave med prostorskimi enotami smo prišli do ugotovitve, da na razlike najbolj vplivajo neodvisne razlike v velikosti gozdne posesti. Ocenjujemo, da na odnos do gozda in varstva narave vplivajo tudi bližnja lokalna upravna (občinska) središča. Bližina upravnih središč pomeni predvsem lažjo dostopnost do informacij.

Ugotovljene razlike med prostorskimi enotami ne odstopajo bistveno od povprečij za območje raziskave.

Anketirani lastniki gozdov praviloma vsako leto posegajo v svoj gozd s sečnjo.

Velikost gozdne posesti anketiranih lastnikov gozdov je v povprečju manjša od povprečne velikosti gozdne posesti v državi. Raziskave dokazujejo, da so v razmerah površinsko razdrobljene gozdne posesti določene prednosti pri vzdrževanju biotske pestrosti krajine. Napačno pa je razmišljanje, da v razmerah površinsko majhne gozdne posesti lastnik z gospodarjenjem v gozdu ne more povzročiti naravovarstvenih napak. Upoštevati je potrebno, da gre za množico lastnikov na razmeroma majhni enoti površine, ki praviloma redno v gozdu vršijo sečnjo. Ob dejstvu, da je v raziskovanem območju kar 82,6 % vseh gozdov v zasebni lasti in da večina z gozdom aktivno gospodari, je razvidno, da imajo zasebni lastniki gozdov na delovanje gozdnih ekosistemov v območju raziskave velik vpliv.

Upoštevati je potrebno disperznost različnih redkih in ogroženih oblik življenja v prostoru. To pomeni na primer, da življenjske oblike (kriterialne vrste) za določevanje območij Natura 2000 ne najdemo le znotraj opredeljenih območij, ampak so lahko prisotne tudi izven njih. Na »rdečih seznamih« ogroženih vrst najdemo vrste, katerih prisotnost lahko določimo zgolj z opredelitvijo habitata, v katerem lahko živijo. Natančnih lokacij teh vrst ne moremo določiti, pa tudi vsi habitati ne morejo biti opredeljeni kot naravovarstveno pomembna območja. **Z raziskavo smo ugotovili zelo slabo poznavanje zavarovanih in redkih oblik življenja pri anketiranih lastnikih gozdov.**

Ugotovili smo, da pogostost stika z gozdom sicer krepi naravovarstveno ozaveščenost lastnika, vendar je v ospredju materialni interes lastnika do lastnega gozda. Ekonomski interes ohranjanja gozdne posesti narašča z naraščanjem velikosti gozdne posesti. Ocenjujemo, da se gozd v zasebni lasti ohranja tudi za slučaj izredne ekonomske nuje.

Nedvomno je gozd ekonomska dobrina, iz katere lastniki zadovoljujejo določene potrebe po lesu. Ker je gozd, ob izraženem prevladujočem interesu po lesu za kurjavo (**83,6 % anketirancev ocenjuje, da je gozd v lasti pomemben kot vir lesa za kurjavo**), najcenejši vir energije v gospodinjstvu, sklepamo, da se gozd v individualni zasebni lasti ohranja tudi zaradi tovrstnega interesa. 70,5 % anketirancev ocenjuje, da so dohodki od prodaje lesa iz svojega gozda nepomemben vir sredstev za domačijo. Zasebni gozd tudi 55,9 % anketirancem ni pomemben vir tehničnega lesa za lastno porabo.

Medved (2000) z analizo na nivoju države ugotavlja, da je ekonomska navezanost na gozd odvisna od tega, koliko k skupnemu dohodku gospodinjstva prispeva dohodek iz gozda. V povprečju delež dohodka narašča z velikostjo posesti in je bolj pomemben pri lastnikih, ki več dohodka ustvarjajo s kmetijsko dejavnostjo (še posebej je to izrazito pri lastnikih gozdov z gozdno posestjo nad 5 ha). Dohodek iz gozda je najpomembnejši pri čistih kmetijah. Najverjetnejši vzrok prevladujoči oceni anketirancev, da zasebni gozd ni pomemben v ekonomiji domačije, je v prevladujoči površinsko razmeroma majhni gozdni posesti, iz katere ni moč pridobivati večjih dohodkov s prodajo lesa.

Ugotavljamo, da zasebni gozd v območju raziskave sicer prispeva k izboljšanju finančnih razmer v gospodinjstvu, vendar gospodinjstva od gozda, v veliki večini primerov, niso življenjsko odvisna (posledica prevladujoče površinsko majhne gozdne posesti). To znižuje položaj gozda na lestvici vrednot podeželskega prebivalstva. Ugotovili smo, da se z večanjem gozdne posesti in s tem z višjo specializacijo lastnikov za delo v gozdu, ter posledično večjim dohodkom od gozda, razmerja spremenijo v prid višji odvisnosti lastnika (domačije) od gozda.

Tretjina anketirancev izjavlja, da bi v lastnem gozdu lahko sekala tudi več lesa kot ga dejansko poseka. Z naraščanjem samoocen o finančnih razmerah v gospodinjstvu anketirancev proti boljšemu finančnemu stanju naraščajo tudi odstotki samoocen možnosti še višjega poseganja v lasten gozd po jakosti sečnje, kar lahko razumemo, da z izboljševanjem finančnega stanja postaja gozd bolj rezerva za slučaj nuje. Nasprotno ocenjujejo anketiranci s slabšim finančnim stanjem, da v svojem gozdu posekajo dovolj lesa, kar lahko razumemo tudi tako, da so gozdovi v lasti anketirancev s slabšimi finančnimi razmerami bolj izkoriščani od ostalih. Zgornje potrjuje tudi razmerje samoocen anketirancev o možnosti višjega poseganja v gozd s sečnjo v povezavi s površino zasebnega gozda. Z naraščanjem površine zasebnega gozda se zmanjšuje odstotek opredelitev, da v svojem gozdu lastnik seka dovolj in obratno narašča odstotek odgovorov, da bi v svojem gozdu lahko sekali tudi več od dejanskih količin. Tudi pogostost poseganja v gozd se z naraščanjem površine zasebnega gozda stopnjuje. V večji gozdni posesti se, v povprečju, pogosteje izvaja sečnja kakor v manjši. Iz zgornjega zaključujemo, da je površinsko manjša gozdna posest v smislu pridobivanja lesa bolj izkoriščana po enoti površine kakor večja. Ugotovili pa smo tudi, da je najvišji odstotek anketirancev, ki v svojem gozdu ne sekajo, v kategoriji površinsko najmanjših lastnikov gozda. Gre za svojevrsten paradoks, ker po eni strani ugotavljamo visoko stopnjo izkoriščanja majhne zasebne gozdne posesti in po drugi strani ugotavljamo visok odstotek anketirancev, ki v majhni zasebni gozdni posesti ne sekajo.

Pomembnost gozda v ekonomiji anketiranca se spreminja v povezavi z velikostjo gozdne posesti, starostno strukturo lastnikov in številom članov gospodinjstva. Spreminjanje pomembnosti je najbolj očitno v kategorijah »vir dohodka od prodaje lesa« in »vir tehničnega lesa za lastno porabo«, medtem ko v kategoriji »vir lesa za kurjavo« pomembnost gozda ostaja v vseh površinskih kategorijah gozdne posesti zelo visoko ocenjena.

Večjo količino lesa so anketiranci potrebovali predvsem za obnovo ali novogradnjo hiše ali gospodarskega poslojja. Velik interes po lesu za kurjavo se odraža tudi v odgovorih anketirancev na vprašanje o vzrokih potrebe po večji količini lesa. Kar 29,7 % anketirancev, ki so na to vprašanje odgovorili, je izjavilo, da so večjo količino lesa

potrebovali za kurjavo. Le 5,9 % anketirancev, ki so na to vprašanje odgovorili, je izjavilo, da so posek v gozdu sekali zaradi dohodka.

Z raziskavo smo ugotovili, da obstaja dvosmerna povezava med stopnjo zadovoljnosti s finančnimi razmerami v gospodinjstvu in odnosom do gozda in varstva narave. Z naraščanjem zadovoljnosti s finančnimi razmerami v gospodinjstvu narašča tudi zanimanje in upoštevanje varstva narave in se zmanjšuje ekonomska pomembnost gozda v ekonomiji gospodinjstva.

Pregled odgovorov anketirancev na skrajnih vrednostih lestvice zadovoljnosti s finančnimi razmerami v gospodinjstvu v povezavi z velikostjo gozdne posesti nakazuje trende v naraščanju zadovoljstva s finančnimi razmerami v gospodinjstvu ob naraščanju površine zasebne gozde posesti. Iz odgovorov je zato možno zaključiti, da površina zasebnega gozda (kljub drugače izraženemu mnenju anketirancev) le prispeva k blaginji anketiranih lastnikov gozdov. Ocenjujemo, da je interes lastnika po rabi in ohranjanju gozdne posesti velik.

Ugotovili smo, da velikost zasebne gozdne posesti vpliva na prisotnost vizije razvoja domačije anketiranca. Z naraščanjem velikosti zasebne gozdne posesti se povečuje tudi odstotek lastnikov z jasno razvojno vizijo domačije.

Ocenjujemo, da se velikost gozdne posesti po površini v lasti podeželskega prebivalstva v območju raziskave v bodoče ne bo bistvenejše spreminjala, saj kar 97,2 % anketirancev izjavlja, da ne razmišlja o prodaji svojega gozda. Razlika med izraženimi odstotki prisotnosti želje med anketiranci po nakupu gozda in po prodaji gozda kaže tudi na pomembnost in priljubljenost gozda pri anketiranih lastnikih. Opazna je tudi naraščajoča gostitev želje po nakupu gozda z naraščanjem velikosti gozdne posesti anketirancev in naraščanjem števila članov domačije anketirancev.

K ohranjanju biotske pestrosti gozdov in gozdnate krajine največ prispeva površinsko majhna in razdrobljena gozdna posest, kar je svojevrsten paradoks. Na majhni gozdni posesti so pogosto prisotni ekstremi v smislu premočnega izkoriščanja

gozda ali popolne opustitve gospodarjenja. Na ohranjanje biotske pestrosti posredno vpliva tudi majhna ekonomska vrednost gozda v razmerah površinsko majhne zasebne gozdne posesti. Ne preseneča, da lastniki v razmerah površinsko majhne gozdne posesti zelo visoko izpostavljajo les za kurjavo iz lastnega gozda. Najverjetneje gre za obojestranski vpliv – površinsko majhna gozdna posest nudi predvsem dovolj lesa za kurjavo, kar je najcenejša oblika ogrevanja in s tem usmerja lastnika v to obliko rabe gozda.

Drobljenje in površinsko zmanjševanje velikosti zasebne gozdne posesti je bilo v prejšnjem stoletju vseskozi prisotno. Povprečna zasebna gozdna posest je bila konec 20. stoletja polovico manjša po površini, kot v začetku stoletja, kmečkega prebivalstva pa je približno desetkrat manj (Medved, 2000). S površinskim drobljenjem gozdne posesti (zmanjševanjem površine) narašča tudi oddaljenost gozdne posesti do domačije.

Ob splošnem (Evropskem) procesu površinskega drobljenja zasebne gozdne posesti gre pričakovati spremembe tudi v ekonomskem interesu lastnika do lastnega gozda. Velja pa tudi dodati, da sam način gospodarjenja z gozdom in tudi dolgoročni izračuni ekonomičnosti gospodarjenja na razdrobljeni gozdni posesti ne bodo nikoli deležni tolikšne presoje lastnikov, javnosti in politike kot npr. podobni problemi v kmetijstvu (Medved, 2000).

Z raziskavo smo ugotovili, da z naraščanjem površine gozdne posesti anketirancev naraščata kvaliteta gospodarjenja z gozdom (specializacija lastnikov) in možnost načrtnega zagotavljanja ohranjanja narave v gozdu.

Nekaj razlik v odgovorih anketiranih lastnikov gozdov na osnovi primerjave med odgovori anketiranih lastnikov starosti do 40 let (mlajši) in starejših (razlike so pomembne, ker napovedujejo razvoj trendov) kaže na pestrost in večplastnost odnosa lastnika do svojega gozda in varstva narave samo upošteva starost lastnika:

- mlajši anketirani lastniki gozdov imajo boljšo izobrazbo kot starejši
- mlajši anketirani lastniki gozdov so bolj zadovoljni s finančnimi razmerami v gospodinjstvu kot starejši

- mlajši anketirani lastniki gozdov pogosteje sekajo v svojem gozdu kot starejši
- mlajši anketirani lastniki gozdov bolj pogosto prepoznavajo večjo vrednost gozda in bolj poznajo funkcije gozdov v prostoru kot starejši
- mlajše anketirane lastnike gozdov varstvo narave zanima bolj kot starejše
- mlajši anketirani lastniki gozdov slabše poznajo zakonodajo o gozdarstvu in varstvu narave kot starejši
- mlajši anketirani lastniki gozdov pogosteje sodelujejo z Zavodom za gozdove Slovenije in imajo več stikov s poklicnimi naravovarstveniki kot starejši
- mlajši anketirani lastniki gozdov imajo bolj pogosto jasno vizijo razvoja domačije kot starejši
- mlajši anketirani lastniki gozdov bolj nasprotujejo vključevanju posesti v kakšno zavarovano območje kot starejši
- mlajši anketirani lastniki gozdov pogosteje ocenjujejo gozdnatost okolice kot »preveč gozda« kot starejši
- mlajši anketirani lastniki gozdov višje ocenjujejo pomembnost gozda v ekonomiji domačije kot starejši

V starostni strukturi anketiranih lastnikov prevladujejo lastniki starejši od 60 let. V procesu prehajanja gozdne posesti v last naslednikom je močno izražen interes lastnika po ohranjanju socialne varnosti z zadrževanjem gozdne posesti v lasti. V tem smislu sklepamo, da ima zadrževanje gozdne posesti v lasti zaradi tržne vrednosti tudi vlogo zagotavljanja socialne varnosti. Visoka starost anketiranih lastnikov gozdov pomeni tudi pasivnost lastnikov do sprememb v načinu gospodarjenja z gozdom.

Delež ugotovljenih lastnikov gozdov (živečih na podeželju), ki v svojem gozdu ne izvajajo sečnje je po številu majhen in zgoščen na najmanjšo gozdno posest. Ugotovljen delež lastnikov gozdov, ki sečnje ne izvajajo, ne odraža dejanskega deleža lastnikov gozdov, ki v svojem gozdu ne izvajajo praktičnih del, ker smo z vzorcem zajeli le na podeželju živeče lastnike gozdov. Ocenjujemo, da je delež vseh lastnikov gozdov, ki v svojem gozdu ne opravljajo praktičnih del veliko višji. V kolikor ne bo prišlo do sistemskih rešitev

stimuliranja izvajanja sečnje v zasebnem gozdu pričakujemo, da se bo delež lastnikov, ki v svojem gozdu ne sekajo, povečeval.

Razvoj družbe in spreminjanje družbenih odnosov vodi v zmanjševanje deleža kmečkega prebivalstva, kar pomeni spreminjanje socialno-ekonomske sestave zasebnih lastnikov gozdov. V prihodnje lahko zato pričakujemo, da bo delo v gozdu predstavljalo vedno večje breme za vse socialno-ekonomske kategorije lastnikov, kar ponekod v Evropi že ugotavljajo. Z zmanjševanjem odvisnosti gospodinjstva od kmetijstva in gozdarstva upada tudi interes za aktivno gospodarjenje v gozdu (Medved, 2000).

Z raziskavo smo ugotovili, da anketirani lastniki gozdov zelo slabo ali skoraj nič ne poznajo novejših dognanj varstva narave. 86,7 % anketiranih lastnikov gozdov nikoli ni slišalo za pojem »biotska pestrost«. Ugotovili smo, da je vsak deseti anketiranec član kakšnega društva, katerega delovanje lahko le v nekaterih segmentih povežemo z varstvom narave. V območju raziskave ne obstajajo društva za varstvo narave. Vsak peti anketiranec izjavlja, da se je udeležil kakšnega sestanka v lokalni skupnosti na temo varstva narave. Po analizi vsebin sklicanih sestankov zaključujemo, da prevladujejo le okoljevarstvene teme.

Ugotavljamo, da v prostoru raziskave ni sistematičnih komunikacijskih tokov med varstvom narave in lastniki gozdov.

Po določenih predpisov s področja varstva narave in gozdarstva imajo lastniki gozdov tudi dolžnosti, katere morajo upoštevati pri gospodarjenju s svojim gozdom. Rezultati raziskave so pokazali, da vsebin osnovnih predpisov s področja varstva narave in gozdarstva anketirani lastniki gozdov ne poznajo v zadovoljivi meri.

Sklepamo, da anketirani lastniki gozdov narave ne varujejo načrtno ali zavestno. Ocenjujemo, da anketiranci varstvo narave doživljajo kot legalne in legitimne aktivnosti, ki pa se dogajajo »drugje«. Tradicionalni rabi svojega gozda pripisujejo visoko stopnjo legitimnosti.

Anketirani lastniki gozdov večinoma izjavljajo, da jih varstvo narave zanima, toda na osnovi zbranih podatkov o izobrazbi, virih informacij o varstvu narave in poznavanju naravovarstveno pomembnih vrst **sklepamo, da je raven naravovarstvene ozaveščenosti anketiranih lastnikov gozdov nizka.** Pri analizi odgovorov prihajamo do enakega pomisleka, kot ga izraža Kos (1995), da se v državi motivacija ekoloških (naravovarstvenih) pomislekov napaja bolj iz predmodernih, še vedno tradicionalistično utemeljenih vrednot, kot pa iz, v svetu naraščajoče postmoderne ekološke senzibilnosti, ki počasi prodira tudi v Slovenijo.

Anketirani lastniki gozdov varstvo narave večinoma prepoznajajo kot naložbo za bodočnost (63,1 % odgovorov). S stopnjevanjem izobrazbe anketirancev se odstotek tega odgovora še zvišuje. Z zviševanjem izobrazbe narašča tudi spoznanje o različnih funkcijah, ki jih gozd v prostoru opravlja in narašča odstotek stikov z naravovarstvom. Ugotavljamo pa, da je prevladujoča stopnja izobrazbe anketiranih lastnikov gozdov zelo nizka.

Kljub izraženemu relativno visokemu zanimanju za varstvo narave, pa se dobra tretjina anketirancev ne bi strinjala z vključitvijo posesti v kakšno zavarovano območje. Ugotavljamo, da je pri anketirancih še vedno dokaj prisoten stereotipen strah pred omejitvami gospodarjenja.

Ugotavljamo, da razmeroma visok odstotek izraženega zanimanja za varstvo narave kaže na komunikacijsko odprtost anketirancev za varstvo narave, kar je zelo pomembna ugotovitev za pripravo komunikacijske strategije komuniciranja z lastniki gozdov.

Odprto ostaja vprašanje, ali lastniki gozdov varstvo narave doživljajo kot celostno varovanje naravnega prostora ali bolj kot varstvo narave v smislu varstva naravnih virov. Ocenjujemo, da lastniki gozdov varstvo narave razumejo bolj kot pragmatično varstvo naravnih virov, kamor spada tudi gozd.

Na osnovi analize odgovorov anketirancev o prisotnosti naravovarstveno pomembnih vrst ali nežive narave v njihovih gozdovih ugotavljamo, da anketiranci zelo

subjektivno ocenjujejo lokalne posebnosti in ne poznajo naravovarstvenih seznamov redkih in ogroženih oblik življenja. Ugotovili smo, da se tudi s stopnjevanjem izobrazbe poznavanje redkih in ogroženih vrst ne izboljšuje.

Organiziranega izobraževanja lastnikov gozdov o varstvu narave ni, kljub temu da več kot polovica anketiranih lastnikov gozdov izjavlja, da jih varstvo narave zanima. Organizirano izobraževanje lastnikov gozdov o gozdarstvu izvaja zadnjih nekaj let predvsem Zavod za gozdove Slovenije. Znotraj te oblike izobraževanja je varstvo narave podrejeno prioriteten ciljem izobraževanja s področja tehnik gojenja in izkoriščanja gozdov. Iz raziskave je razvidno tudi izobraževalno delovanje Kmetijsko gozdarske zbornice (uvajanje programa SKOP), medtem ko izobraževalne dejavnosti Zavoda RS za varstvo narave med anketiranci nismo zaznali.

Z raziskavo smo ugotovili, da kar 41,5 % anketirancev pri gospodarjenju z gozdom ne sodeluje z Zavodom za gozdove Slovenije in da je **prepoznavnost poklicnih naravovarstvenikov (zaposlenih na OE ZRSVN) pri anketiranih lastnikih gozdov zelo nizka.**

Z raziskavo smo tudi ugotovili, da anketirani lastniki gozdov ne ločijo varstva narave od varstva okolja. Obe področji združujejo v »varstvo narave«. Izvajanja naravovarstvenih del v gozdovih anketirancev z nekaj izjemami nismo ugotovili. Samoiniciativno izvedenih naravovarstvenih del v gozdu anketirancev tudi nismo ugotovili. Iz tega zaključujemo, da anketirani lastniki gozdov ne čutijo potrebe po izvajanju tovrstnih del in nimajo razvitega občutka ali znanja za tovrstna dela. Iz navedenih odgovorov o vsebinah okoljevarstvenih del zaključujemo, da so tudi ta dela izrazito antropocentrična.

Ugotovili smo, da anketirani lastniki gozdov o svoji gozdni posesti, razen dokazil o lastništvu, nimajo nikakršnega drugega podatka. Takšno stanje ocenjujemo kot nesprejemljivo.

Razen neposrednega obveščanja lastnikov gozdov z informacijami o varstvu narave je zelo pomembno tudi posredno informiranje oz. izobraževanje preko sredstev javnega

obveščanja. Le-ta so po rezultatih raziskave najpomembnejši vir podatkov anketirancem o varstvu narave.

Iz odgovorov anketirancev smo tudi ugotovili, da anketiranci, ki so ocenili, da jih varstvo narave zelo zanima (4,1 % anketirancev), po odgovorih močno odstopajo v prid varstva narave od ostalih anketirancev. Razvidno je, da ta kategorija anketirancev nadpovprečno pozna pristojnosti OE ZRSVN, ocenjuje, da bolje pozna določila Zakona o ohranjanju narave, se pogosteje udeležuje naravovarstvenih/okoljevarstvenih akcij, pogosteje kakor ostali ugotavlja problem varstva narave in ima praviloma (84,2 % anketirancev v kategoriji »zelo me zanima«) posebej priljubljen predel znotraj gozdne posesti. Med vsemi anketiranci pa prisotnost posebej priljubljenega predela gozda v odgovorih izkazuje nekaj manj kot polovica anketirancev. Navedeni vzroki priljubljenosti takšnih predelov gozda so pestri. Najpogostejši so sprostitveni in doživljajski interesi. Preseneča relativno nizek odstotek odgovorov »spomini«. Skozi lastništvo gozda smo pričakovali bolj izraženo povezavo s preteklimi družinskimi generacijami lastništva in v tem smislu bolj izraženo navezanost na svoj gozd. Posebej priljubljen predel gozda lahko povežemo z rekreacijskimi interesi anketiranih lastnikov. Zviševanje deleža prisotnosti priljubljenega gozdnega predela znotraj zasebne gozdne posesti z naraščanjem površine gozda v lasti je neizrazito, opazen pa je trend zniževanja deleža prisotnosti posebej priljubljenega gozdnega predela z naraščanjem oddaljenosti gozdne posesti in zviševanje deleža z naraščanjem pogostosti pregledovanja svojega gozda. Ocenjujemo, da na prisotnost posebej priljubljenega gozdnega predela znotraj svoje gozdne posesti vplivajo drugi dejavniki (lega gozda, možnost nabiranja gozdnih sadežev, rekreacijske potrebe lastnikov ...).

Sklepamo, da najpogostejše opredelitve anketirancev o priljubljenosti gozdnega predela v smislu »nabiranja« in »iskanja miru« kažeta na dojemanje gozda kot mirnega, stabilnega in varnega prostora.

Ugotavljamo, da relativno visok odstotek prisotnosti posebej priljubljenega gozdnega predela znotraj gozdne posesti anketirancev in še posebej prevladujoči sprostitveni in doživljajski vzroki prisotnosti priljubljenega gozdnega predela lahko pomenijo

določen odmik od instumentalnega, brezosebnega (mehaničnega) pojmovanja narave in so lahko nastavek za razvijanje postmoderne ideje ekocentrizma in nove ekološke paradigme (NEP).

Ugotovili smo tudi nekatere nevarnosti za vzdrževanje pogojev ohranjanja biotske pestrosti v zasebnih gozdovih, ki izhajajo iz novejših načrtov intenzivnejše rabe gozda (biomase). Novejši trendi pospeševanja rabe lesne biomase, kot cenenega in perspektivnega vira energije, predstavljajo gozdove kot velik (neomejen?!) potencialni energijski vir. Za izdelavo lesne biomase je primeren predvsem gospodarsko nekvaliteten les, ki pa je izjemnega pomena za ohranjanje biotske pestrosti.

Sodobni trendi zniževanja stroškov sečnje lesa pospešujejo uvajanje strojne sečnje. Neposredna nevarnost, ki izhaja iz tehnologije strojne sečnje, je vpliv te tehnologije na tehniko gojenja gozdov do idealnega premera drevesa za strojno sečnjo. Za strojno sečnjo so primerne le mlajše razvojne faze gozda. Za ohranjanje biotske pestrosti pa je pomembno ohranjanje vseh faz gozda v primernem razmerju.

9.2 PREDLOGI IZBOLJŠAV

Za izboljšanje informiranosti zasebnih lastnikov gozdov o varstvu narave predlagamo pripravo komunikacijske strategije obveščanja lastnikov gozdov o lokalnem varstvu narave. Ob upoštevanju treh osnovnih komunikacijskih načel (pravilnost, resničnost, iskrenost) predlagamo vzpostavitev sistematičnega, trajnega in neposrednega obveščanja lastnikov gozdov o naravovarstvenih dognanjih in dogajanjih v njihovem gozdu ali bližnji okolici s pošiljanjem informativnih listov. Vsebina informativnega lista mora biti enostavna, razumljiva in praktična po vsebini – razumljiva povprečnemu lastniku gozda. Za izvedbo te naloge je potrebno medsebojno sodelovanje Zavoda RS za varstvo narave in Zavoda za gozdove Slovenije, ker oba razpolagata s primernimi bazami podatkov potrebnimi za takšno nalogo. Ravno tako predlagamo redno obveščanje o dogodkih s področja varstva narave preko sredstev javnega obveščanja.

Ob ugotovljenem nepoznavanju predpisov s področja varstva narave in gozdarstva in zaradi kvalitetnejšega ohranjanja naravovarstvenih vrednot območja raziskave predlagamo uvajanje ustreznega izobraževanja lastnikov gozdov. Predlagamo uvedbo sistema izobraževanja občanov pred postopkom dedovanja ali nakupa gozda. Vsebina izobraževanja bi morala biti s področja poznavanja osnov ekologije, vsebin zakonskih predpisov, poznavanja naravnih vrednot širše okolice lokacije zasebnega gozda in poznavanje pristojnosti javnih gozdarskih in naravovarstvenih institucij.

V razmerah površinsko majhne gozdne posesti je uveljavljanje usmeritev za varstvo narave in gospodarjenje z gozdom zelo zahtevno delo. **Zaradi uveljavljanja vseh ostalih funkcij gozdov razen lesnoproizvodne je smiselno in tudi potrebno pospeševati združevanje lastnikov gozdov v lokalna združenja.** Združevanje lastnikov gozdov v zadruga skozi zgodovino nikoli ni bilo posebej uspešno, ker zasebni gozdni posestniki v združevanju niso videli dovolj velike koristi. V obdobju po letu 1965 pa se je v skladu z določili takratnega zakona o gozdovih pristopilo k skupnemu gospodarjenju z gozdovi ne glede na lastništvo. Leta 1974 so po sprejetem zakonu o gozdovih nastali obrati za kooperacijo in kasneje temeljne organizacije kooperantov, v katerih je bilo sprva članstvo zasebnih lastnikov gozdov obvezno, kasneje pa prostovoljno. Novodobni korak v smeri povezovanja zasebnih lastnikov gozdov je organiziranje prvega društva lastnikov gozdov v Sloveniji, Društva lastnikov gozdov Mirnske doline. Leta 2001 so lastniki gozdov Mirnske doline v sodelovanju z Zavodom za gozdove ustanovili društvo, ki si s svojim delovanjem prizadeva večati pozitivne učinke sonaravnega in trajnostnega gospodarjenja z zasebnimi gozdovi. Osnovna naloga društva je izobraževanje za kakovostno in učinkovito delo v gozdu, posebna pozornost pa je usmerjena na usposabljanje za varno delo. Med drugim lastnikom svetujejo pri trženju lesa, izbiri izvajalcev del, sodelujejo pri pripravi gozdarskih načrtov, izdajajo strokovne priročnike in druge publikacije s strokovno vsebino, omogočajo skupinsko nabavljanje strojev in varovalnih sredstev za delo v gozdu ter strokovne literature, pri čemer so deležni popustov. Pri delovanju društva pomagajo gozdarji Zavoda za gozdove. Pri samem delovanju društva so trenutno v ospredju aktivnosti, ki so neposredno koristne članom društva v smislu boljše ekonomičnosti dela in trženja lesa. Predlagamo dopolnitev delovanja društva tudi z naravovarstvenimi vsebinami. Ob ugotovitvi, da vsak peti anketiranec izjavlja, da nima naslednika, ki bo sposoben skrbeti

za gozd (jasno razvojno vizijo domačije ima le vsak četrti anketiranec), se odpira vprašanje zagotavljanja izvajanja obveznosti varstva gozdov v zasebnih gozdovih. Zakon o gozdovih nalaga lastniku gozda obveznosti predvsem v smislu preprečevanja širjenja žužkov ali drugih možnih povzročiteljev gospodarskih škod v gozdovih. Ocenjujemo, da bo bodoči razvoj naravovarstvenih predpisov naložil tudi lastnikom gozdov izvajanje konkretnih del v smislu vzdrževanja biotske pestrosti. Menimo, da bo ena od prioritetenih nalog ustanovljenih društev iskanje rešitev in pomoči lastnikom gozdov, ki del v gozdu ne morejo več izvajati ali pa za izvajanje nimajo možnosti. Poiskati pa bo potrebno tudi rešitev za zasebno gozdno posest, ki ostaja brez lastnika.

V letu 2004 je bilo ustanovljeno drugo društvo lastnikov gozdov in sicer Društvo lastnikov gozdov med Kolpo in Lahinjo.

Predlagamo, da se tovrstna oblika združevanja lastnikov gozdov pospešuje tudi drugje ob sodelovanju Zavoda za gozdove Slovenije, Zavoda RS za varstvo narave in Kmetijsko gozdarske zbornice.

Iz odgovorov anketirancev smo ugotovili tudi enega osnovnih problemov moderne družbe – nepreglednost organizacij in njihovih pristojnosti. Anketiranci večinoma nepravilno odgovarjajo na vprašanje o lokaciji iskanja odgovora/pomoči ob ugotovljenem naravovarstvenem problemu. Visoka prepoznavnost Zavoda za gozdove Slovenije, kot pristojnega mesta reševanja problemov varstva narave, pa opravičuje zakonodajalca, ki je javni gozdarski službi poveril organizacijo in izvajanje naravovarstvene nadzorniške službe. Naravovarstveno nadzorniško službo vidimo v prvi vrsti kot svetovalno službo lastnikom gozdov in širši javnosti.

Predlagamo hitrejši zagon v Zakonu o gozdovih predvidene naravovarstveno nadzorniške službe.

Pravila trgovanja z lesom držav članic Evropske skupnosti nalagajo uvajanje »certificiranja« gospodarjenja z gozdovi. Pridobljeni certifikat je uradni dokument

(potrdilo), ki spremlja les do končnega porabnika. S certifikatom se zagotavlja, da je les »pridelan« sonaravno.

Certificiranje gospodarjenja z gozdovi služi trem glavnim ciljem:

- izboljšati gospodarjenje z gozdovi,
- zagotoviti jamstvo za trajnostno gospodarjenje z gozdovi za tiste, ki to želijo,
- izboljšati dostop do trga in delež za proizvode, ki prihajajo iz trajnostno gospodarjenega gozda.

Postopek certificiranja se že uvaja za les iz državnih gozdov, v naslednji fazi pa bo certificiran tudi les iz zasebnih gozdov. Po predvidevanjih bo za certificiranje gospodarjenja z gozdom uporabljena metoda PEFC. PEFC je najobsežnejši certifikacijski sistem na svetu z več kot 48 milijoni hektarjev certificiranih gozdov. PEFC tudi podeljuje logo za izdelke iz lesa, ki je v tej shemi. S tem omogoča strankam in splošni javnosti pozitivno odločitev za trajnostno gospodarjenje z gozdovi.

Svet PEFC-a je neodvisna, neprofitna, nevladna organizacija, ki promovira certificiranje okolju primerne, družbeno koristne in ekonomsko utemeljenega gospodarjenja z gozdovi. Certificiranje poteka neodvisno ob sodelovanju vseh zainteresiranih institucij in organizacij ter temelji na kriterijih, indikatorjih in smernicah na operativni ravni, sprejetih med članicami EU.

Pričakujemo, da bo uvajanje »certificiranja« gospodarjenja z gozdovi pospešilo upoštevanje naravovarstvenih smernic gospodarjenja z gozdovi.

Možnosti za izboljšanje ohranjanja narave v zasebnih gozdovih vidimo tudi v možnostih finančnih nadomestil ali finančnega stimuliranja lastnikov gozdov za opravljanje naravovarstvenih del. V Zakonu o gozdovih (1993, člen 46) je predvideno, da je v primerih, ko zadovoljevanje funkcije varovanja naravne in kulturne dediščine omejuje uživanje lastnine lastniku gozda, le-ta upravičen do ustreznih davčnih olajšav ali odškodnine. Za izvajanje neposrednih naravovarstvenih del (npr. nega habitata za določene

naravovarstveno pomembne vrste) pa ob omejenih namenskih finančnih virih vidimo realno možnost subvencioniranja naravovarstvenih del tudi v ustrezni dograditvi sistema davčnih olajšav za lastnike gozdov. Možnosti pridobivanja sredstev za ohranjanje narave so tudi v finančnih skladih Evropske skupnosti, iz katerih se sredstva namenjajo za razne naravovarstvene projekte. Trenutno poteka v območju raziskave »pilotni« projekt LIFE III: Narava, po katerem se pripravlja načrt upravljanja za območje Natura 2000 Dobrava-Jovski. V projektu so predvidena sredstva za zakup stotih dreves hrasta doba, ki so primerna kot življenjski prostor srednjemu detlu (*Dendrocopos medius*), eni od določevalnih vrst za opredelitev Natura 2000 območij.

9.3 ZAKLJUČEK

Množica odgovorov in povezav med odgovori anketiranih lastnikov gozdov odkriva pestro in dinamično medsebojno delovanje objektivnih in subjektivnih spremenljivk v odnosu do zasebnega gozda in možnosti ohranjanja narave. Zasebni gozd je pomemben sestavni del lastnikove ekonomije domačije. Kot tak je predmet izkoriščanja za zadovoljevanje interesa lastnika. Interes lastnika je večplasten, praviloma materialen. Razen poznavanja osnovnih in najbolj pogostih drevesnih in živalskih vrst, smo pri anketirancih ugotovili veliko nepoznavanje naravovarstveno pomembnih vrednot. Ugotovili smo, da lastniki gozdov o svoji gozdni posesti nimajo nikakršnih strokovnih informacij, kar ocenjujemo kot nesprejemljivo. Ugotovili smo tudi, da se naravovarstveno pomembnih in potrebnih del za ohranjanje biotske pestrosti v gozdu ne izvaja. Tudi namenskega izobraževanja lastnikov gozdov o varstvu narave v prostoru raziskave ni.

V letu 2004, ob opredeljevanju Natura 2000 območij in seznanjanju javnosti (tudi lastnikov površin) o njihovem pomenu skozi delovanje tako imenovanih komunikacijskih skupin, organiziranih in izobraženih za posamezna območja Natura 2000, so v skupinah sodelovali strokovnjaki gozdarske, kmetijske in naravovarstvene stroke, kar ocenjujemo kot bistven napredek pri uveljavljanju neposrednega varstva narave in razvoju ekocentrične senzibilnosti družbe. Tovrstno obliko uveljavljanja varstva narave, skozi skupinsko delo strokovnjakov različnih strok in ob intenzivnem sodelovanju z lastniki površin, ocenjujemo kot uspešno in nujno obliko uveljavljanja varstva narave.

Ugotovili smo, da je varstvo narave v zasebnih gozdovih zgolj slučajnostno in ni rezultat načrtnega dela. V tem smislu se odpira novo naravovarstveno področje sodelovanja z lastniki gozdov. Prepričani smo, da je naravovarstveno izobraževanje in sodelovanje z lastniki gozdov nujno za uspešno ohranjanje biotske pestrosti v zasebnih gozdovih in želimo, da bi rezultati raziskave prispevali k uveljavitvi načrtnega naravovarstvenega sodelovanja z lastniki gozdov.

10 POVZETEK (SUMMARY)

10.1 POVZETEK

V Republiki Sloveniji je večina gozdov v zasebni lasti (Poročilo o delu Zavoda za gozdove Slovenije ..., 2004). V gozdovih Brežiškega gozdnogospodarskega območja, kjer je 82,12 % vseh gozdov v zasebni lasti, smo raziskovali posebnosti zasebnega lastništva gozda in možnosti ohranjanja narave v zasebnih gozdovih. Prostor smo razdelili na štiri prostorske enote in znotraj njih analizirali razlike v odnosu do ohranjanja narave in lastništva gozda. Za analizo odnosa zasebnih lastnikov gozdov do svojega gozda smo uporabili metodo anketiranja. Izvedli smo 460 stratificiranih slučajnostnih individualnih anketiranj po metodi osebnega pogovora in po vnaprej pripravljenem vprašalniku. Vprašalnik je obsegal 63 vprašaj. Anketiranje je bilo izvajano od novembra 2003 do marca 2004. Podatki so bili vneseni v računalniško bazo podatkov na Centru za javnomnenjske raziskave pri IDV FDV v Ljubljani.

Z vzorcem smo zajeli 2,19 % vseh gozdnih posesti v območju. Iz anketiranja smo namenoma izpustili večja mesta. S tem smo v vzorec zajeli lastnike zasebnih gozdov živeče na podeželju raziskovanega območja. Ocenili smo, da lastniki gozdov na podeželju najbolj intenzivno posegajo v svoj gozd za zadovoljitev svojih interesov in so tako pomemben sogovornik varstva narave.

Podatke o naravovarstveno pomembnih območjih smo povzeli po dostopnih podatkih in opisih v Gozdnogospodarskem načrtu Gozdnogospodarskega območja Brežice, za obdobje 2001-2010 (2003), ter v Uredbi o posebnih varstvenih območjih (Natura 2000) (2004).

Leta 2002 smo, kot preizkus vprašalnika, izvedli podobno raziskavo z lastniki gozdov v Kozjanskem parku (Oršanič, 2003).

10.1.1 Vpliv neodvisnih spremenljivk na odnos do zasebne gozdne posesti in varstva narave

V prvem delu raziskave smo opredelili in analizirali vpliv neodvisnih spremenljivk na odnos do zasebnega gozda in varstva narave.

Površinska velikost zasebne gozdne posesti je med najbolj pomembnimi usmerjevalci odnosa do gozda, medtem ko na odnos do varstva narave nima tako izrazitega vpliva. V območju raziskave je zasebna gozdna posest površinsko podpovprečno majhna v primerjavi z drugimi območji v državi. Naraščanje velikosti zasebne gozdne posesti po površini pomembno spreminja odnos do gozda (vpliva na prisotnost razvojne vizije domačije, specializacijo lastnika za delo v gozdu). Pomemben vpliv na odnos do gozda ima tudi oddaljenost zasebne gozdne posesti od domačije. Z naraščanjem oddaljenosti zasebne gozdne posesti od domačije se zmanjšujeta pogostost izvajanja sečnje in odstotek prisotnosti priljubljenih gozdnih predelov znotraj zasebne gozdne posesti. Ugotovili smo, da lastniki gozdov praviloma zadržujejo pravico odločanja o načinu gospodarjenja z gozdom do smrti. Z anketiranjem, katerega smo izvajali vse dni v tednu, dopoldne in popoldne, smo zajeli največ lastnikov starejših od 60 let. Ugotovili smo tudi, da starost pomembno vpliva na odnos do zasebnega gozda in varstva narave, saj je za oba področja pomembna stopnja izobrazbe lastnika gozda, ki je povezana s starostjo. S stopnjevanjem izobrazbe se načeloma izboljšuje splošna razgledanost lastnikov gozdov, kljub temu pa ostaja poznavanje naravnih vrednot in predpisov, ne glede na stopnjo izobrazbe, zelo slabo.

10.1.2 Vpliv odvisnih spremenljivk na odnos do zasebne gozdne posesti in varstva narave

V drugem delu raziskave smo opredelili in analizirali vpliv odvisnih spremenljivk na odnos do zasebnega gozda in varstva narave.

Ugotovili smo, da zasebni lastniki gozdov razen dokazil o lastništvu za svojo gozdno posest nimajo nikakršnih strokovnih informacij. Znanja o gospodarjenju z gozdom se prenašajo na tradicionalen način s staršev na potomce. Z Zavodom za gozdove Slovenije

pri gospodarjenju z gozdom sodeluje le nekaj več kot polovica anketirancev. Za varstvo narave je pomemben vpliv sredstev javnega obveščanja, ki ga anketiranci izpostavljajo kot najpomembnejši vir informacij o varstvu narave.

Prevladujoči interes anketiranih lastnikov gozdov do svojega gozda je interes po lesu za kurjavo. Ta interes postavljajo tudi zelo visoko nad ostale možne vire dohodka od gozda. Lastniki svoj gozd pregledujejo večinoma nekajkrat letno, sečnjo pa izvajajo praviloma vsako leto.

Ob visoko izraženem (deklarativnem) interesu za varstvo narave je poznavanje naravovarstveno pomembnih življenjskih prostorov in vrst zelo slabo. Namenskih naravovarstvenih del lastniki v svojih gozdovih ne opravljajo. Anketiranci ne ločijo med varstvom narave in varstvom okolja.

10.1.3 Raziskovalne hipoteze

Skozi rezultate raziskave smo iskali potrditve naslednjih hipotez:

10.1.3.1 Odnos do gozda je odraz lokalnih (družbenih in naravnih) specifičnih razmer

Vpliv velikosti zasebne gozdne posesti na odnos do gozda je opazen tudi iz razlik v velikosti zasebne gozdne posesti med prostorskimi enotami (v prostorski enoti, kjer je najmanjša gozdna posest, je tudi najvišji odstotek gozdov, v katerih lastniki ne sekajo). Ugotovili smo, da je v prostorski enoti, ki zajema tudi velik del območja Kozjanskega parka, sprejemljivost vključitve posesti v zavarovano območje najvišje. Bistvenejših odstopanj od ugotovljenih splošnih trendov za celotno območje raziskave pa po posameznih prostorskih enotah nismo ugotovili.

10.1.3.2 Raven naravovarstvene ozaveščenosti lastnikov gozda je nizka

Anketiranci večinoma ocenjujejo varstvo narave kot naložbo za bodočnost. Večnamensko vlogo gozdov poznajo bolj splošno. Izredno slabo je tudi poznavanje predpisov o gozdarstvu in varstvu narave.

Ugotovili smo, da anketiranci naravovarstvenega poklica ne poznajo, kar je posledica slabe terenske organiziranosti OE ZRSVN. Naravovarstveniški poklic so anketiranci uvrstili na zadnje mesto med izbranimi poklici. Zavod za gozdove Slovenije ima pri anketirancih visoko stopnjo prepoznavnosti kot institucija, primerna za reševanje problemov varstva narave. Med ocenjevanimi poklici so anketiranci gozdarski poklic uvrstili na četrto mesto (izmed sedmih izbranih poklicev).

V območju raziskave ne obstaja društev za varstvo narave. V društvih, v katerih so člani tudi anketiranci (10,5 % anketirancev), obravnavajo varstvo narave skozi interes namena društva. Vsak peti anketiranec se je udeležil sestanka v lokalni skupnosti na naravovarstveno temo. Ugotovili smo, da je bila vsebina, pri veliki večini sklicanih sestankov, okoljevarstvena. Praviloma so bili sestanki sklicani za organiziranje raznih čistilnih akcij okolja. V odgovorih o vsebinah sklicanih sestankov je opazno tudi delovanje KGZ na uvajanju programa SKOP.

Z zelo visokim odstotkom se anketiranci opredeljujejo, da v njihovih gozdovih ni rastlinskih, živalskih ali neživih posebnosti, redkosti ali zavarovanih vrst, iz česar zaključujemo, da anketiranci zelo slabo poznajo sezname redkih in zavarovanih vrst. Ugotovili smo, da so opisi naravovarstvenih posebnosti, kot jih navajajo anketiranci, izredno subjektivni in izhajajo iz lokalnih spoznanj o redkosti neke vrste ali pojava.

Anketiranci, ki so se strinjali z vključitvijo posesti v kakšno (hipotetično) zavarovano območje pričakujejo prednosti odločitve predvsem v manjši onesnaženosti in boljši urejenosti okolja. Pričakujejo tudi višji priliv sredstev skozi razne možnosti subvencioniranja dejavnosti v zavarovanih območjih. Anketiranci, ki se z vključitvijo

posesti v kakšno (hipotetično) zavarovano območje ne strinjajo, izražajo predvsem stereotipno bojazen pred omejitvami gospodarjenja ali celo izgubo lastništva.

Ker v obravnavanem prostoru ni sistematičnega pretoka naravovarstvenih informacij med poklicnim naravovarstvom in lastniki gozdov, smo ugotovili, da je ohranjanje narave nenačrtno in slučajnostno.

10.1.3.3 Gozd se še vedno ohranja zgolj iz ekonomskega interesa zasebnega lastnika (občasne ekonomske nuje so možen vzrok hujših posegov v lasten gozd)

Slaba tretjina anketirancev izjavlja, da bi v svojem gozdu lahko posekala več lesa, kot ga dejansko. Anketiranci izpostavljajo les za kurjavo kot najbolj pomemben gozdni lesni sortiment, dohodek od prodaje lesa pa večinoma označujejo kot nepomemben. Ugotavljamo, da je tako visoko izpostavljanje pomembnosti lesa za kurjavo in ocenjevanje dohodka od prodaje lesa kot nepomembnega, posledica površinsko majhne zasebne gozdne posesti.

Analiza vzrokov potreb po večjih količinah lesa pri anketirancih kaže, da so bile večje količine lesa potrebne predvsem pri novogradnjah ali obnovah hiš in gospodarskih poslopij. Ugotovili smo, da se s staranjem anketirancev pogostost sečnje znižuje, pri mlajših anketirancih pa je pomembnost gozda v ekonomiji gospodinjstva bolj poudarjena. Pomembnost gozda v ekonomiji gospodinjstva pa se stopnjuje z naraščanjem števila članov gospodinjstva.

Ugotovili smo povezavo med izraženo stopnjo zadovoljnosti s finančnimi razmerami v gospodinjstvu, površino zasebnega gozda in pogostostjo izvajanja sečnje v njem. Z naraščanjem površine zasebnega gozda anketirancev narašča tudi zadovoljnost s finančnimi razmerami v gospodinjstvu. Enako razmerje smo ugotovili tudi za prisotnost razvojne vizije domačije. Odstotek jasne predstave nadaljnega razvoja domačije narašča z naraščanjem velikosti gozdne posesti. Stopnjevanje nezadovoljnosti s finančnimi razmerami v gospodinjstvu pomeni pogostejšo sečnjo v zasebnem gozdu.

Ugotavljamo, da je velikost gozdne posesti pomemben dejavnik razvoja podeželja in se ohranja tudi v smislu zagotavljanja ekonomske varnosti lastnika.

10.1.3.4 Velikost in oddaljenost gozdne posesti, kakor tudi socialna struktura lastnikov pomembno vplivajo na odnos lastnika do varstva narave in do lastnega gozda.

Ugotovili smo, da je površinsko večja gozdna posest bližje domačiji. Površinsko manjša gozdna posest je po enoti površine bolj izkoriščena kot večja. Ob upoštevanju ugotovitve, da je najvišji odstotek zasebnih gozdnih posesti, v katerih se ne seka, v površinsko najmanjši kategoriji (manj kot 1,00 ha) smo ugotovili svojevrsten paradoks. Površinsko majhna zasebna gozdna posest (50,8 % vseh gozdnih posesti v območju raziskave) je ali močno izkoriščana ali zanemarjena, naravovarstveno pa izjemno pomembna, saj je vir zagotavljanja in ohranjanja biotske pestrosti. Iz odgovorov tudi zaključujemo, da večanje površine gozda v lasti pomeni večjo usmerjenost lastnika v načrtno delo z gozdom in pogojuje izrazitejši materialni interes lastnika do gozda. Z naraščanjem površine zasebnega gozda izražajo anketiranci tudi višji odstotek spoznanja, da ima gozd večjo vrednost, od tiste, ki se jo da izraziti le z denarjem. Ugotovili smo tudi, da oddaljenost do gozdne posesti vpliva na navezanost lastnika na gozd. Z naraščanjem oddaljenosti gozdne posesti se navezanost na gozd zmanjšuje (narašča pa pripravljenost prodaje gozdne posesti).

Več kot polovica anketirancev živi v gospodinjstvih z dvema do štirimi člani gospodinjstva, približno vsak peti anketiranec pa nima naslednika, ki bo sposoben skrbeti za gozd v bodoče. Anketiranci se praviloma strinjajo z možnostjo prostega prehajanja preko zasebne gozdne posesti (75,2 % odgovorov) in možnostjo prostega nabiranja gozdnih sadežev (81,3 % odgovorov).

10.1.3.5 Pogostost stika z gozdom krepi naravovarstveno zavest lastnika

Lastniki pregledujejo svoj gozd večinoma nekajkrat letno, sečnjo pa vršijo večinoma vsako leto. Ugotovili smo, da dela v gozdu opravljajo praviloma sami ali ob pomoči družinskih članov. Ugotovili smo tudi povezavo med pogostostjo pregledovanja zasebnega gozda in

stopnjo zanimanja za varstvo narave. S stopnjevanjem zanimanja za varstvo narave se stopnjuje tudi pogostost pregledovanja svojega gozda. Ugotovili pa smo tudi povezavo med pogostostjo sečnje in izraženo stopnjo zanimanja za varstvo narave. Ob stopnjevanju zanimanja za varstvo narave se stopnjuje tudi pogostost izvajanja sečnje v zasebnem gozdu. Slaba polovica anketirancev ima v svojem gozdu predel, ki je posebej priljubljen iz različnih vzrokov. Prevladujejo sprostitveni in doživljajski interesi, nato sledijo razna »nabiranja«. Ugotavljamo, da lastniki doživljajo gozd kot miren, stabilen in varen prostor in da razmeroma visok odstotek prisotnosti posebej priljubljenih predelov gozda pomeni razmeroma visoko navezanost na gozd. Ocenjujemo, da je povezava med pogostostjo pregledovanja svojega gozda in prisotnostjo priljubljenega gozdnega predela dvosmerna. Relativno visok odstotek prisotnosti posebej priljubljenih gozdnih predelov ocenjujemo tudi kot določen odmik od instrumentalnega, brezosebnega pojmovanja narave, kar je lahko nastavek za razvijanje postmoderne ideje ekocentrizma in nove ekološke paradigme (NEP).

10.1.4 Predlogi za izboljšanje stanja

Ugotovili smo, da je odnos do lastnine (narave) še vedno v veliki meri antropocentričen in instrumentalen. Okoljska zavest je večinoma usmerjena v varovanje okolja in veliko manj v vrednote, ki še nimajo izračunljive ekonomske vrednosti (Kos, 1995 a). Razvoj ekocentrizma in uveljavljanje intrinzičnosti, ki nastajata na temeljih postmoderne družbe, prinašata novo ekološko etiko (Kirn, 1992), ki temelji na priznavanju naravnih vrednot in moralni obsodbi ljudem in okolju (naravi) škodljivega ravnanja.

Z javnomnenjsko raziskavo smo ugotovili razliko med deklarativno in manifestno ravnijo ekološke zavesti anketirancev. Visoko izraženo zanimanje za varstvo narave nima potrditve v naravovarstveno motiviranih vsakodnevnih praksah (naravovarstvenih delih). Ugotavljamo, da gre za posledico prepočasnega uvajanja v prakso potrebnih del v življenjskih prostorih naravovarstveno pomembnih vrst v smislu ohranjanja biotske pestrosti. V tem smislu predlagamo vzpostavitev tesnejšega sodelovanja med Zavodom RS za varstvo narave, Zavodom za gozdove Slovenije in Kmetijsko gozdarsko zbornico, ter pripravo komunikacijske strategije obveščanja lastnikov gozdov o lokalnem varstvu narave.

Razvoj družbe in spreminjanje družbenih odnosov vodi v zmanjševanje deleža kmečkega prebivalstva, kar pomeni spreminjanje socialno-ekonomske sestave zasebnih lastnikov gozdov. Pričakujemo, da bo lastništvo gozda predstavljalo vedno večje breme za vse socialno-ekonomske kategorije lastništva. Ugotovili smo tudi, da se z zmanjševanjem odvisnosti gospodinjstev od gozda zmanjšuje tudi interes za aktivno gospodarjenje z gozdom. V tem smislu predlagamo pospešeno združevanje lastnikov gozdov v lokalna društva lastnikov gozdov. Vsebino dela društev je potrebno dopolniti z naravovarstvenimi vsebinami.

Ugotovili smo, da anketirani lastniki gozdov o svoji gozdni posesti nimajo nikakršnih strokovnih informacij ali načrtov. Ob ugotovitvi, da tudi predpisov s področja gozdarstva in varstva narave ne poznajo v zadovoljivi meri, predlagamo uvedbo sistematičnega izobraževanja občanov pred dedovanjem ali nakupom gozda. Predlagamo, da vsebina izobraževanja obsega osnovna določila predpisov s področja gozdarstva in varstva narave, organizacijo in pristojnosti javnih gozdarskih in naravovarstvenih služb, lokalne posebnosti varstva narave in potrebna dela za vzdrževanje biotske pestrosti.

V zakonu o gozdovih je predvidena vzpostavitev naravovarstvene nadzorniške službe. To službo naj bi opravljali terenski delavci Zavoda za gozdove Slovenije. Naravovarstveno nadzorniško službo vidimo v prvi vrsti kot svetovalno službo lastnikom gozdov in širši javnosti. Predlagamo hitrejši zagon naravovarstveno nadzorniške službe.

Za lažje uveljavljanje ohranjanja biotske pestrosti predlagamo ustrezno dopolnitev sistema davčnih olajšav za lastnike gozdov z naravovarstveno pomembno gozdno posestjo, s katero gospodarijo v skladu z naravovarstvenimi smernicami. V zadnjem času je možno pridobiti sredstva za izvajanje naravovarstveno pomembnih del v gozdovih tudi s subvencijami, ali pa s sodelovanjem pri različnih naravovarstvenih projektih.

Opozarjamo na svojevrstno past uvajanja sodobne strojne tehnologije sečnje. Za strojno sečnjo, ki je po enoti proizvoda cenejša od klasične metode sečnje, so najbolj primerni

mlajši do srednje stari sestoji. Pospešeno uvajanje strojne sečnje lahko povzroči skrajšanje načrtovanih proizvodnih dob sestojev in zmanjšanje deleža debeljakov.

Pravila trgovanja z lesom držav članic Evropske skupnosti nalagajo uvajanje »certificiranja« gospodarjenja z gozdovi. Certifikat je uradni dokument, ki spremlja les do končnega porabnika. Z njim se zagotavlja, da je les sonaravnega porekla. Certificiranje se že uvaja za državne gozdove. Predlagamo, da se certificiranje pospešeno uvede tudi za zasebne gozdove.

10.1.5 Zaključek

Množica odgovorov in povezav med odgovori anketiranih lastnikov gozdov odkriva pestro in dinamično medsebojno delovanje objektivnih in subjektivnih spremenljivk v odnosu do zasebnega gozda in možnosti ohranjanja narave. Zaseben gozd je pomemben sestavni del lastnikove ekonomije domačije. Kot tak je predmet izkoriščanja za zadovoljevanje interesa lastnika. Interes lastnika je večplasten, praviloma materialen. Razen poznavanja osnovnih in najbolj pogostih drevesnih in živalskih vrst, smo pri anketirancih ugotovili veliko nepoznavanje naravovarstveno pomembnih vrednot. Ugotovili smo tudi, da se naravovarstveno pomembnih in potrebnih del za ohranjanje biotske pestrosti v gozdu ne izvaja. Tudi namenskega izobraževanja lastnikov gozdov o varstvu narave v prostoru raziskave ni.

Ugotavljamo, da je varstvo narave v zasebnih gozdovih zgolj slučajnostno in ni rezultat načrtnega dela. V tem smislu se odpira novo naravovarstveno področje dela na uvajanju naravovarstvenih del neposredno s sodelovanjem lastnika gozda. Prepričani smo, da je to tudi edina prava pot, ki lahko dolgoročno uspešno zagotavlja ohranjanje biotske pestrosti zasebnih gozdov. Želimo, da bi rezultati raziskave prispevali k uveljavitvi načrtnega naravovarstvenega sodelovanja z lastniki gozdov.

10.2 SUMMARY

The greater part of forests in the Republic of Slovenia is privately owned (Activity Report of the Slovenian Forest Service..., 2004). In the forests of the Brežice Forestry Department, where 82.12 % of all forests are privately owned, we have conducted a research of the peculiarities of private ownership of forests and the possibilities of nature conservation in privately-owned forests. The area was divided into four sectors within which we analyzed the differences in relation to the conservation of nature and forest ownership. In order to analyze the attitude of private forest owners to their forests, we used the inquiry method. We conducted 460 stratified random individual surveys by using the method of private conversation based on a questionnaire prepared in advance. The questionnaire comprised 63 questions. The survey was conducted in the period from November till March 2004. The data obtained were entered in the computerized database at the Centre for Public Opinion Poll Research within the Social Science Institute of the Faculty for Social Sciences.

The sample includes 2,19% of all forest property in the area in question. Since we focused on the forest owners living in the countryside larger towns had been deliberately left out from this survey. The reason for this was our estimate that rural forest owners are the ones who, in order to satisfy their needs, intensively utilize their forests, which makes them an important factor in nature conservation activities.

The data on nature conservation areas have been taken from the accessible data of the Forest Management Plan of the Brežice Forestry Department for the 2001-2010 (2003) period, and from the Special Conservation Areas Decree (Natura 2000) (2004).

In order to test the questionnaire, a similar research project had been carried out in Kozjanski park in 2002 (Oršanič, 2003).

1.1.1. Impact of Independent Variables on the Attitude to Private Forest Ownership and Nature Conservation

In the first part of our research, we defined and analyzed the impact of independent variables on the attitude to privately-owned forests and nature conservation.

The area of privately-owned forest property is one of the most significant indicators influencing the attitude to forests, while the attitude to nature conservation has no such distinctive influence. Within the scope of our research, private forest property covers a below-average small surface as compared to other areas in the country. The increase of the area of privately-owned forest property has a significant influence on the attitude to forests (affects the existence of a developmental vision of homesteads, specialization of the owners in forestry activities). The attitude to forest was also significantly influenced by the distance between forest property and homestead. The frequency of felling and the percentage of favorite forest areas within the privately-owned forest property declined as the distance of the forest property from the homestead increased. We have found out that forest owners normally reserve the right to decide on the method of forest management for their lifetime. Our survey, which took place every day of the week, both in the morning and in the afternoon, included for the most part forest owners older than sixty. We have also found out that age has a significant influence on the attitude to privately-owned forest and nature conservation, since the forest owner's age-related level of education is equally important to both areas. The higher the level of education, the better the forest owners' general accomplishments; however, the knowledge of natural values and rules, notwithstanding the level of education, remains very poor.

1.1.2. Impact of Dependent Variables on the Attitude to Private Forest Ownership and Nature Conservation

In the second part of our research, we defined and analyzed the impact of dependent variables on the attitude to privately-owned forests and nature conservation.

We found out that forest owners possessed no professional information except proof of title. Forest management skills are passed from parents to their children in a traditional way. Only slightly more than one half of survey participants cooperate with the Slovene Forestry Institute. Mass media have a significant influence on nature conservation, and survey participants indicated it as the most important source of information about nature conservation.

The forest owners included in the survey quoted as their main interest in their forest the availability of firewood. They placed this interest very high above other possible sources of income from their forest. Most forest owners inspect their forests several times a year, and generally undertake felling every year.

In view of the declared interest in nature conservation, the knowledge of habitats and species relevant to nature conservation is very poor. Forest owners do not take any systematic nature conservation measures in their forests.

Survey participants do not distinguish between nature conservation and environmental protection.

1.1.3. Research Hypotheses

The findings of our research have confirmed the following hypotheses:

- 1.1.3.1. The attitude of forest owners to his or her forest property is the result of specific local (social as well as natural) circumstances

The fact that the size of forest property influences the attitude of forest owner to his or her forest property is evident from the difference in sizes of private forest property in the four sectors dealt with in this study: the section in which the size of forest property is the smallest has the highest percentage of forests in which felling is not undertaken. We have found out that in the sector that contains a large proportion of the Kozjanski park region the acceptability of possible incorporation of private forest property into nature

conservation area is the highest. Aside from this, no substantial deviations from the established general trends have been ascertained in either sector.

1.1.3.2. The level of nature conservation awareness is low

Most of the forest owners assess nature conservation as an investment in the future. They are familiar with the multiple role of forests only in general. Equally poor is their knowledge of regulations on forestry and nature conservation.

Forest owners are not familiar with the profession and work methods of conservationists, which is the result of inadequate organization of regional units of the Institute of the Republic of Slovenia for Nature Conservation. The profession of conservationist has been ranked in the last place. Forest owners view the Slovene Forestry Institute as an institution suitable for solving problems pertaining to nature conservation. Out of seven possible professions forestry was ranked in the fourth place.

There are no associations dealing in nature conservation in any of the four sectors. 10,5 percent of the forest owners are members of associations in which nature conservation is dealt with according to the primary objective of the association. Every fifth forest owner has attended a local community meeting on nature conservation. The topic of the majority of these meetings was environmental protection, and the meetings were usually convened to discuss various cleanup activities. The answers on the nature of these meetings reflect the activities of the Chamber of Agriculture and Forestry of Slovenia and the introduction of the Slovenian Agricultural Environmental Scheme (SKOP).

A very high percentage of forest owners state that their forests contain no plant, animal, or inanimate peculiarities nor any rarities or protected species. It is therefore possible to conclude that their knowledge of registers of rare and protected species is very insubstantial. Strongly influenced by local perceptions of rare species or phenomena, their descriptions of nature conservation-related peculiarities are extremely subjective.

The forest owners in favor of the inclusion of their forest property in a (hypothetic) conservation area expect that the principal benefit would be diminished pollution and better management of environment. They also expect more opportunities for grants and subsidies in protected areas. Those against the inclusion of their forest property in a (hypothetic) conservation area voice, above all, a stereotypical anxiety about possible economic limitations of such an act, or even the of ownership rights.

Since in the territory in question there is no systematic exchange of information on nature conservation between conservationists and forest owners natural habitat and environment preservation is nonsystematic and sporadic.

1.1.3.3. Interest of forest owners in their forest property is still conditioned by its economic possibilities (periodic economic crises are a possible reason for severe interventions in their forest property)

Almost one third of the forest owners state that it would be possible to fell more trees than they actually do. According to them, the firewood from their forests is by far the most important benefit of their forest property; an income from selling lumber is, at least for the majority, perceived as trivial. Both of these facts are the result of the small size of forest property.

Larger quantities of wood were needed whenever forest owners were building new houses or renovating old homes or outbuildings. Aging affects the frequency of lumbering: younger forest owners tend to view their forest property as an important economic asset; older ones, on the other hand, undertake felling more infrequently. Forest property is more important for, and highly valued in, larger households.

There is also a connection between the declared satisfaction of forest owners with the financial situation within their household, the size of forest property, and the frequency of felling in it. An increase in the size of forest property results in a more pronounced satisfaction with the financial circumstances in the forest owners' households. The same is

true of those forest owners who have a clear vision of the development of their homestead in the future, which depends upon the size of their forest property: the greater the size, the clearer the vision of the future. The degree of dissatisfaction with financial circumstances, on the other hand, corresponds to an increase in felling.

It is therefore clear that the size of forest property is an important factor of the development of rural areas and that it strongly influences economic security of forest owners.

1.1.3.4. Size and distance of forest property as well as social stratification of forest owners considerably influence the attitude of forest owners to their forests and to nature conservation

We have found out that larger forest property is situated closer to the homestead. Smaller forests are more thoroughly exploited than larger ones. Considering the fact that the highest percentage of private forest property in which there is no lumbering is the one that is the smallest in size (less than 1,00 hectare) this is a peculiar paradox. Smaller privately-owned forests (amounting to 50,8 % of all forest property analyzed in this study) are either well utilized or strongly neglected; from the aspect of nature conservation, however, they are of extreme importance for they enable and ensure biodiversity. It can also be concluded that the growing size of forest property denotes a higher degree of its owner's systematic commitment to and a more materialistic interest in it. In proportion with the growth of forest property size is also its owner's realization that the value of forest property is much more than what can be measured in money. We have found out that the distance of forest property affects its owner's attachment to it. In proportion to an increase of the distance of forest property is its owner's diminished attachment to it, and an increased willingness to sell it.

More than one half of all forest owners lives in a household with two, three, or four members; approximately every fifth forest owner has no heir who would be capable of

taking care of the forest in the future. In general, forest owners agree that others can have access to their forest property (75,2 % of all forest owners) and are allowed to collect forest fruits (81,3 % of all answers).

1.1.3.5. Frequency of contact with his or her forest property strengthens the forest owner's awareness of nature conservation

Most forest owners inspect their forests several times a year and cut trees for wood once a year. Most of this work is done either by themselves or with the help of other family members. There is also a connection between the frequency of forest property inspections and the degree of interest in nature conservation. Interest in nature conservation rises in proportion to the frequency of inspections. There is also a connection between the frequency of felling and the declared degree of interest in nature conservation. An increase of interest in nature conservation denotes also an increase in the frequency of felling in privately-owned forests.

Almost fifty percent of forest owners possess a favorite area in their forest. Its popularity is due to different reasons, the most cited of which are relaxation and experience of nature, followed by the gathering of forest fruit. The owners perceive their forest as a quiet, reliable, and safe place. A relatively high degree of these locales denotes a relatively high degree of attachment of forest owners to and their feelings for the forest. It also indicates a certain departure from a utilitarian, impersonal perception of nature. It is this very perception that may form the basis for the development of post-modern ideas of ecocentrism and a new ecological paradigm (NEP).

1.1.4. Proposals for Improvement

We have found out that the attitude to property (nature) is still to a large extent anthropocentric and utilitarian. Environmental consciousness is mainly orientated to protecting the environment and much less to the values for which no calculable economic value has been established (Kos, 1995a). The development of ecocentrism and promotion

of intrinsic properties arising on the foundations of post-modern society are bringing new ecological ethics (Kirn, 1992) based on the recognition of natural values and moral condemnation of actions detrimental to humans and the natural environment.

The public opinion survey helped us to determine the difference between the declared and the manifest level of ecological consciousness of survey participants. The expressed high level of interest in nature conservation is not confirmed by nature protection-motivated and day-to-day practices (nature protection activities). We have established that this is the result of a too slow process of putting the necessary activities into practice in habitats of nature conservation-relevant species in terms of biodiversity preservation. In this context, we suggest a closer cooperation between the Institute of the Republic of Slovenia for Nature Conservation, Slovene Forestry Institute, and the Chamber of Agriculture and Forestry of Slovenia, and devising a communication strategy of providing information to forest owners about local nature conservation.

Social development and changes in social relations lead to a decline in the percentage of farming population, resulting in a change in the socio-economic structure of private forest ownership. Forest ownership is expected to represent an increasing burden for all socio-economic categories of ownership. We have also determined that the decline in household dependence on forests also results in a decline in interest in active forest management. In this respect, we suggest an accelerated formation of local associations of forest owners. The nature of activities of these associations should be supplemented with nature conservation.

We have found out that the forest owners participating in the survey possessed no professional information about or plans of their property. In view of our finding that they also lack sufficient knowledge about forestry and nature conservation regulations, we also suggest that a systematic training of individuals prior to inheritance or purchase of a forest property be introduced. We suggest that the content of such training should include the fundamental provisions in the field of forestry and nature conservation, organization and competence of public forestry and nature conservation services, local peculiarities of nature conservation, and activities necessary to maintain biodiversity.

The Forest Act provides for setting up a nature conservation supervisory service. Its activity should be carried out by fieldworkers of the Slovene Forestry Institute. We consider the nature conservation supervisory service primarily as an advisory body providing advice both to forest owners and to the general public. We suggest that the nature conservation supervisory service should take up its activities as soon as possible.

In order to facilitate biodiversity maintenance, we suggest an appropriate supplement to the tax relief system for owners of nature conservation-relevant forest property managed in compliance with nature conservation guidelines. Funds have been recently made available for the performance of nature conservation-relevant activities in forests, including in the form of subsidies or participation in various nature conservation projects.

We would like to point to a specific pitfall of the modern mechanized felling. The most convenient stands for mechanized felling, which is cheaper than the conventional felling method by product unit, are younger to medium-aged stands. Accelerated introduction of mechanized felling may cause a reduction of planned production periods of individual stands and a decline in the percentage of trees with thicker trunks.

The rules of timber trading among EU member states require the introduction of forest management certification. The certificate represents an official document that accompanies timber to the end user. It certifies the timber's close-to-nature origin. Certification has already been introduced for state-owned forests. We suggest that introduction of certification also be accelerated for privately-owned forest areas.

10.2.1.1 Conclusion

A multitude of answers and connections between the replies of the survey participants reveal variegated and dynamic interactions of objective and subjective variables in relation to privately-owned forests and nature conservation possibilities. Forest is an important part of homestead economy. As such it serves the needs of its owner. As a rule, the interest of forest owner is mostly based on material needs. Aside from some knowledge about the most basic, and the most frequent, tree and animal species forest owners are ill-acquainted with essential values of nature conservation. It has been ascertained that they do not take any necessary measures to preserve their forest's biodiversity; neither do they deliberately seek and study information on nature conservation.

Nature conservation in privately-owned forests is merely accidental and by no means a result of systematic activity. Introduction of nature conservation measures, with the cooperation of forest owners, therefore represents a new work possibility for the future. It is this author's opinion that this is the only appropriate way which, in the long run, can ensure biodiversity in privately-owned forests. It is our wish that the results of this research will help to establish a systematic cooperation with forest owners on the questions of nature conservation.

11 VIRI

Anko B. 1993. Vpliv motenj na gozdni ekosistem in na gospodarjenje z njim. Zbornik gozdarstva in lesarstva, 42: 85-109

Anko B. 1994. Krajinskoekološki vidiki velikih posegov (cest) v gozdni prostor. Gozdarski vestnik, 10: 404-408

Anko B. 1995. Gozdarstvo – sestavni del ohranjanja narave. Gozdarski vestnik, 9: 369-379

Anko B. 2000. Vloga gozdov pri ohranjanju biotske pestrosti na krajinski ravni - nekatera izhodišča za krajinskoekološko tipizacijo. Zbornik gozdarstva in lesarstva, 63: 183–198

Ayres U.R. 1999. Turning point, The End of the Growth Paradigm, London (UK), Earthscan Publications : 258 str.

Bahčič R. 1998. Frančišek Asiški in njegov odnos do narave. Okoljska vzgoja v šoli, 1: 42 – 45

Beguš J. 1997. Usposabljanje lastnikov gozdov za varno delo v gozdu V: Zbornik predavanj; 35. Mednarodni kmetijsko-živilski sejem 23.–31.8.1997. Gornja Radgona, Pomurski sejem: 22–23

Biodiversity in Forests Survey. 2002. Idle E.T., Romano F. (ur). IUCN Regional Office for Europe : 30 str.

Bizjak J. 1995. Gozdovi (gozdarstvo) in Triglavski narodni park. Gozdarski vestnik, 9: 393-395

Bončina L. 1997. Socialno ekonomske značilnosti lastnikov gozdov na območju gozdnega revirja Dole: diplomska naloga. Ljubljana, samozaložba: VII, 50 str.

Bukov list. 2004. Glasilo Društva lastnikov gozdov Mirenske doline, 2, 3: 24 str.

Ciglar M. 1978. Raziskave o posledicah izpraznitve gozdnate kulturne krajine, prikazane na primeru Kočevske: inavgularna disertacija. (Strokovna in znanstvena dela, 64). Ljubljana, Inštitut za gozdno in lesno gospodarstvo: 162 str.

Cimperšek M. 1994. Sonaravnost je odziv gozdarstva na novo miselnost, Gozdarski vestnik, 5/6: 257-262

Čater M, Kutnar L. 1995. Biološka pestrost gozdov. Gozdarski vestnik, 4: 187-195

Čebelar.1999. Ljubljana. Društvo za opazovanje in proučevanje ptic Slovenije, Zavod RS za varstvo narave. Zgibanka

Čebelar na Bizeljskem. 2002. Bizeljsko, Osnovna šola Bizeljsko, Turistično društvo Bizeljsko:

Diaci J., McConnell S. 1996. Sonaravno gospodarjenje z gozdovi in gospodarjenje z ekosistemi. V: Zbornik gozdarstva in lesarstva, 49: 105-127

Eko muzej Kapele – idejna zasnova. 1998. Kapele, Krajevna skupnost Kapele, odbor CRPOV :

Ep o Gilgamešu. (prevod Mirko Avsenak). 1963. Ljubljana, Mladinska knjiga: 106 str.

Ferlin F. 1995. Strategija ohranjanja narave in varstva naravne dediščine v gozdu in gozdnem prostoru v skladu z zakonom o gozdovih in s predlogom programa (trajnostnega) razvoja gozdov v Sloveniji. Gozdarski vestnik, 9: 360-368

Foltin S. 1994. Komuniciranje gozdarjev z gozdnimi posestniki. Gozdarski vestnik, 5/6: 234–250

Forestry training for target groups that are hard to reach. 1998. Seminar Proceedings. Joint FAO/ECE/ILO Committee on Forest Technology, Management and Training. La Bastide-des-Jourdans, France : 424 str.

Forman R. T. T., Godron M. 1986. Landscape ecology. New York (ZDA): John Wiley & Sons

Gerečnik A. 2000. Socialnoekonomske značilnosti lastnikov zasebnih gozdov in njihova opremljenost za proizvodnjo lesa: diplomsko delo (višješolski študij). Ljubljana : samozaložba: VIII, 55 str.

Gozd in gozdarstvo Slovenije. 2004. Perko F. (ur). Ljubljana, Zveza gozdarskih društev Slovenije: 40 str.

Gozdnogospodarski načrt gozdnogospodarskega območja Brežice za obdobje 2001-2010. 2003. Brežice, Zavod za gozdove Slovenije, Območna enota Brežice

Groznik K. 1996. Nasprotja v gozdu. V: Zbornik gozdarstva in lesarstva 49: 219-247

Groznik Zeiler K. 2000. Krajinska zgradba in biotska pestrost. V: Zbornik gozdarstva in lesarstva, 63: 199–229

Hobbs R. 1997. Future landscapes and the future of landscape ecology. Landscape and Urban Planning, 37: 1-9

Hrustel Majcen M. 2001. Slovenski kmetijsko okoljski program. Ljubljana, Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano

Inglehart R. 1995. Changing values, economic development and political change. *International Social Science Journal*, 145: 379-404

Kirn A. 1992. Ekološka (okoljska) etika. Maribor, Aram: 43 str.

Kirn A. 1996. Etično reguliranje človekovega ravnanja z naravo. *Gozdarski vestnik*, 4: 236-237

Klanjšček V. 1995. Usklajevanje odnosov med uporabniki in zaščitniki narave. V: *Turizem v gozdnem prostoru. (Turistična misel, 3)*. Ljubljana, Turistična zveza Slovenije: 65 – 71

Klenovšek D., Budna S., Brinovec T., Brinovec M. 2003. *Rastlinski svet Bohorja*. Senovo, Turistično društvo Senovo: 107 str.

Klopčič V. 2000. Vrednote človeka in izziv ohranjanja naravne dediščine: magistrska naloga. Ljubljana, samozaložba: VII, 64 str.

Kolar B. 1999. Ekologija živali in varstvo okolja divjadi. (Zbirka Zlatorogova knjižnica, 25). Ljubljana, Lovska zveza Slovenije: 225 str.

Kolar B. Christensen T. 2001. Prostoživečim živalim prijazno kmetovanje. Ljubljana, Lovska zveza Slovenije, Danska lovska zveza: 61 str.

Kos D. 2002. Praktična sociologija za načrtovalce in urejevalce prostora. (Teorija in praksa). Ljubljana, Fakulteta za družbene vede: 168 str.

Kos D. 1995 a. Javno mnenje in okoljska zavest. Ljubljana, Gea College: 16 str.

Kos D. 1995 b. Postsocialistična obnova – narava avtocestnega projekta. *Časopis za kritiko znanosti*, 22, 170/171: 217-227.

Kotnik A. 2003. Izobraževalne potrebe in zasnova sistema izobraževanja lastnikov gozdov na Gozdnogospodarskem območju Novo mesto: magistrsko delo. Ljubljana, samozaložba : XI, 253 str.

Koščeva pot v Jovse. 2003. Kapele, Turistično društvo Kapele, Zavod RS za varstvo narave OE Novo mesto, Zavod za gozdove Slovenije OE Brežice: delovni listi

Krajčič D., Javornik P. 2003. Pomen kompleksnega gledanja na varstvo narave V : *Gozdarska politika zavarovanih območij*. Ljubljana, Gospodarska zbornica Slovenije, Združenje za gozdarstvo: 19-30

Krakovski gozd. 2001. Društvo za opazovanje in proučevanje ptic Slovenije. Ljubljana, Zavod RS za varstvo narave, Zavod za gozdove OE Brežice. Zgibanka

Light A., Rolston H. 2003. *Environmental Ethics*. Blackwell Publishing : 554 str.

Malnar Z. 2001. Solastniki gozdov kot specifična lastniška kategorija v gozdnogospodarski enoti Draga: diplomsko delo (višješolski študij). Ljubljana, samozaložba: X, 45 str.

Marega M., Kos D., 2002. Aarhuška konvencija v Sloveniji: strokovna priporočila za implementacijo Konvencije o dostopu do informacij, udeležbi javnosti pri odločanju in dostopu do pravnega varstva v okoljskih zadevah. Ljubljana, Regionalni center za okolje za srednjo in vzhodno Evropo: 169 str.

Mednarodno pomembna območja za ptice v Sloveniji I. 2000. Polak S. (ur). Ljubljana, Društvo za opazovanje in proučevanje ptic Slovenije: 227 str.

Mednarodno pomembna območja za ptice v Sloveniji II. 2003. Božič L. (ur). Ljubljana, Društvo za opazovanje in proučevanje ptic Slovenije: 139 str.

Medved M. 2000. Gozdnogospodarske posledice posestne sestave Slovenskih zasebnih gozdov: doktorska disertacija. Ljubljana, samozaložba: 225 str.

Medved M. 1992. Lastniki gozdov in delo v gozdu V: Sodobno kmetijstvo, 25, 2: 73–79

Mlinšek D. 1991. V gozdu razvijamo ekonomijo po meri narave, ne pa človeka. Ljubljana, Delo, 54 (6.3.1991): 14

Mrgole S. 2002. Gozdarsko svetovanje v konceptu celostnega svetovanja na kmetiji - primer kmetije Špec iz Zabukovja: diplomsko delo (višješolski študij). Ljubljana, samozaložba: VII, 52 str.

Mršič N. 1997. Biotska raznovrstnost v Sloveniji. Ljubljana, Ministrstvo za okolje in prostor, Uprava RS za varstvo narave: 129 str.

Nacionalni program varstva okolja (NPVO). Ur.l. RS št. 83-3953/99

Naravne vrednote, kulturna dediščina. Vrednote turističnega razvoja. 2002. Uršič S., Poniž N. (ur). Ljubljana, Državni svet Republike Slovenije: 114 str.

Oršanič H. 2003. Kozjanska gozdnata krajina kot odraz interesa lastnika gozda. Gozdarski vestnik, 4: 213-216

Oršanič H. 1994. Razmišljanje o gozdnogojitvenem načrtovanju in gospodarjenju v razdrobljeni gozdni posesti ob nastajajočih novih razmerah. Gozdarski vestnik, 3: 175-176

Oršanič H. 1993. Gozdna pot Pišce. Brežice. Gozdno gospodarstvo Brežice: 25 str.

Pečoler M. 2002. Gospodarjenje z zasebnimi gozdovi v revirju Libeliče v gospodarski enoti Dravograd. Ljubljana: diplomsko delo (višješolski študij). Ljubljana, samozaložba : 61 str.

Pek Drapal D., Kos D. 1999. Komunikacijski vidiki posegov v okolje – pomen analize socialnega okolja. TIP. 36:4: 576-591

Peterlin S. 1995. Varstvo narave in gozdarstvo. Gozdarski vestnik, 9: 396–398

Pirnat J. 1994. Odnos do okolja v luči desete zapovedi iz Dekaloga. Gozdarski vestnik, 7/8: 315-321

Pličanič S. 2003. Temelji ekološkega prava (Kako uzakoniti zmernost pri človekovih odnosih z živalmi, rastlinami in neživim svetom). Zbirka Scientia iustitia. Ljubljana, Cankarjeva založba: 147 str.

Pogačnik N. 2000. Metode svetovanja lastnikom gozdov za učinkovito rabo lesa v energetske namene. Ljubljana: magistrsko delo. Ljubljana, samozaložba: XIV, 199 str.

Polič M. 1996. Ekološka psihologija. Ljubljana, Univerza v Ljubljani, Oddelek za psihologijo: 81 str.

Pomen javnih gozdov. 1997. Flajšman B. (ur). Ljubljana, Ekološki forum Liberalne demokracije Slovenije: 113 str.

Poročilo o delu Zavoda za gozdove Slovenije za leto 2003. 2004. Ljubljana, Zavod za gozdove Slovenije

Poročilo o delu Zavoda za gozdove Slovenije za leto 2002. 2003. Ljubljana, Zavod za gozdove Slovenije

Pravilnik o določitvi in varstvu naravnih vrednot. Ur.l. RS št. 111-4623/04

Pravilnik o gozdnogospodarskih in gozdnogojitvenih načrtih. Ur.l. RS št. 5/98

Pravilnik o presoji sprejemljivosti vplivov izvedbe planov in posegov v naravo na varovana območja. Ur.l. RS št. 130-5407/04

Predlog potencialnih območij evropskega pomena (pSCI), mejnik B. 2004. Seznam območij z vrstami in habitatnimi tipi. Projekt Natura 2000. Naloga 10. Ljubljana, Ministrstvo za okolje, prostor in energijo, Agencija RS za okolje

Pregled stanja biotske raznovrstnosti in krajinske pestrosti v Sloveniji. 2001. Hlad B., Skoberne P. (ur). Ljubljana, Ministrstvo za okolje in prostor, Agencija RS za okolje: 224 str.

Program razvoja gozdov v Sloveniji (NPRG). Ur.l. RS št. 14 – 632/96

Rolston H. III. 1996, Narava, kultura in etika okolja. V: Varstvo narave zunaj zavarovanih območij: zbornik mednarodne konference ob evropskem letu varstva narave 1995. Ljubljana, Ministrstvo za okolje in prostor, Urad RS za prostorsko planiranje, Biotehniška fakulteta, Inštitut za krajinsko arhitekturo: 34–42

Razvojni program podeželja regije Posavje. 2004. Krško, Regionalna razvojna agencija za Posavje: 98 str.

Sarkar S. 1999. Eco-Socialism or Eco-Capitalism? A Critical Analysis of Humanity's Fundamental Choices. Zed Books (USA, UK): 296 str.

Seidl L. 2000. Zasebni interes v gozdovih s poudarjenim javnim značajem: primer primestnih gozdov Celja. Ljubljana: diplomska naloga. Ljubljana, samozaložba: VI, 37 str.

Skoberne P. 1995. Izumrle rastline v Sloveniji. V: Zbornik povzetkov referatov s simpozija Flora in vegetacija Slovenije 1995. Ob 75-letnici začetka pouka biologije na ljubljanski univerzi. Jogan N. (ur.). Ljubljana, Biotehniška fakulteta, Oddelek za biologijo: 26

Skoberne P. 2002. Pregled mednarodnih organizacij in predpisov s področja varstva narave 2001: delovno gradivo, inačica 8.0. Ljubljana, Agencija RS za okolje: 140 str.

Speich A. 1995. Gozdarstvo in varovanje narave. Gozdarski vestnik, 9: 399–400

Strategija ohranjanja biotske raznovrstnosti v Sloveniji. 2002. Peterlin S., Bibič A. (ur). Ljubljana, Ministrstvo za okolje in prostor: 79 str.

Šinko M. 1998. Intrinzična vrednost in vrednotenje gozda. Gozdarski vestnik, 4: 223-228

Šinko M. 1997. Organiziranost lastnikov gozdov v državah evropske unije. Sodobno kmetijstvo, 11: 485-489

Šinko M. 1997. Rezultati ankete o poznavanju gozdov in gozdarstva v javnosti. Gozdarski vestnik, 1: 47–48

Šinkovec J. 1994. Pravo okolja: načela in mednarodni prikaz. Ljubljana, Uradni list Republike Slovenije: 263 str.

Šolar M. 1996. Gozdarstvo in varstvo narave. Gozdarski vestnik, 2: 124–127

Štebe J. 1996. Resnična in navidezna dejstva iz družboslovnih anket. Ljubljana, Znanstvena knjižnica FDV: 276 str.

Turk M. 2001. Socialno ekonomske značilnosti lastnikov zasebnih gozdov na območju gozdnega revirja Požarje: diplomsko delo (višješolski študij). Ljubljana, samozaložba: IX, 45 str.

Uredba o posebnih varstvenih območjih (Natura 2000). Ur.l.RS št.49-2277/04

Uredba o prepovedi vožnje z vozili v naravnem okolju. Ur.l.RS št. 16/95 in 28/95

Uredba o spremembah in dopolnitvah Uredbe o posebnih varstvenih območjih (območjih Natura 2000). Ur.l.RS št. 110-4595/04

Uredba o spremembah in dopolnitvah Uredbe o zavarovanih prosto živečih rastlinskih vrstah. Ur.l.RS št. 110/04

Uredba o zavarovanju ogroženih živalskih vrst. Ur.l.RS št. 57/93 in 61/93

Uredba o zavarovanju redkih ali ogroženih rastlinskih vrst. Ur.l.SRS št. 15-655/76

Uredba o zavarovanju samoniklih gliv. Ur.l.RS št. 38/94, 44/95 in 30/96

Ustava Republike Slovenije. 1991. Državni zbor Republike Slovenije
http://www.gov.si/dz/si/aktualno/spremljanje_zakonodaje/ustava/ustava_rs.html (12.4.2005)

Varstvo naravne in kulturne dediščine v gozdu in gozdarstvu: zbornik republiškega seminarja, Ljubljana, 8. in 9. decembra 1988. 1988. Anko B. (ur.). Ljubljana, Biotehniška fakulteta, VTOZD za gozdarstvo: 134 str.

Veselič Ž., 1995, Naloge javne gozdarske službe v okviru nalog varstva narave. Gozdarski vestnik, 9: 380-383

Vrednote v prehodu I. Slovensko javno mnenje 1968-1990. 1997. Toš N. (ur.). Ljubljana, Fakulteta za družbene vede, IDV-CJMMK: 840 str.

Vrednote v prehodu II. Slovensko javno mnenje 1990-1998. 1999. Toš N. (ur.). Ljubljana, Fakulteta za družbene vede, IDV-CJMMK: 939 str.

Winkler I. 1994. Gospodarjenje z zasebnimi gozdovi (študijsko gradivo za višješolski študij). Ljubljana, Biotehniška fakulteta, Oddelek za gozdarstvo: 111 str.

Winkler I. 2004. Ali bi kazalo prevetrili naša razvojna pričakovanja v zasebnih gozdovih? Gozdarski vestnik, 9: 354

World chapter for Nature. 1982. United Nations.
<http://www.un.org/documents/ga/res/37/a37r007.htm> (18.2.2005)

Zadravec B. 1999. Problemi gospodarjenja z zasebnimi gozdovi v vinorodnem območju Goriških Brd : diplomsko delo (višješolski študij). Ljubljana, samozaložba: X, 48 str.

Zakon o gozdovih. Ur.l.RS št. 30-1299/93

Zakon o ohranjanju narave-uradno prečiščeno besedilo (ZON-UPB2). Ur.l. RS št. 96-4233/04

Zakon o ratifikaciji Konvencije o dostopu do informacij, udeležbi javnosti pri odločanju in dostopu do pravnega varstva v okoljskih zadevah (MKDIOZ). Ur.l. RS št. 62-70/04

Zakon o ratifikaciji Konvencije o biološki pestrosti. Ur. l. RS št. 30/96

Zakon o spremembah in dopolnitvah zakona o gozdovih (ZG-A). Ur.l. RS št. 67-3231/02

Zakon o varstvu okolja (ZVO-1). Ur.l. RS št. 41-1694/04

Zeleni zakladi ob Savi in Krki. 1999. Bogovič M. (ur). Brežice, Zavod za gozdove Slovenije OE Brežice, Društvo inženirjev in tehnikov gozdarstva: 61 str.

12 ZAHVALA

Zahvaljujem se Zavodu za gozdove Slovenije, da mi je omogočil podiplomski študij Varstvo naravne dediščine in finančno podprl izvedbo raziskave.

Zahvaljujem se Sabini Hotko, Klementini Marinčič, Gregorju Bogoviču in Marku Oršaniču za zavzeto in korektno anketiranje lastnikov gozdov, ter vsem anketirancem za pripravljenost sodelovanja v raziskavi.

Zahvaljujem se Rebeki Bešter Falle in Tini Vovk iz Centra za javnomnenjske raziskave pri IDV FDV za pomoč pri pripravi vprašalnika in obdelavi podatkov.

Zahvaljujem se Maji Božič za pomoč pri urejanju in navajanju virov.

Zahvaljujem se kolegom na ZGS OE Brežice za pomoč pri zbiranju splošnih podatkov o območju raziskave in lastnikih gozdov v območju.

Posebej se zahvaljujem mentorju, izr. prof.dr. Dragu Kosu za nasvete in vzpodbude, prof. dr. Boštjanu Anku in prof.dr. Andreju Kirnu za vse dobre misli in ideje.

Ob razumevanju in pozornosti žene Tee pa sem našel energijo in zbranost, da študij in nalogo zaključim, za kar sem ji zelo hvaležen.

13 PRILOGE

13.1 PRILOGA A. - ANKETNI VPRAŠALNIK

Lokacija _____ in datum _____ anketiranja.

1 - Spol (kdo največkrat odgovarja na anketna vprašanja)

1 - moški	2 - ženski
-----------	------------

2 - Ali ste lastnik/solastnik (ali oboje) gozda?

1 - lastnik	2 - solastnik	3 - oboje
-------------	---------------	-----------

3 - V kateri starostni kategoriji ste?

1. 18-30 let	2. 31-40 let	3. 41-50 let	4. 51 - 60	5. nad 60 let
--------------	--------------	--------------	------------	---------------

4 - Koliko gozda vsega skupaj upravljate? (vpisati v hektarjih za lastništvo in solastništvo)

	ha
--	----

5 - Kolikšna je oddaljenost do vaše (lastniške ali solastniške) najbližje gozdne parcele?

	m
--	---

6 - Prosimo vas, da nam poveste kakšno izobrazbo imate? (zaključeno šolanje)

1. 4 razrede osnovne šole ali manj	2. nad 4-8 razredov osn. šole oz. 1-4 razrede nižje gimnazije	3. nižja strokovna šola ali poklicna šola	4. srednja šola	5. višja ali visoka šola
------------------------------------	---	---	-----------------	--------------------------

11 – Kje in koliko ste slišali o gozdu/gozdarstvu? (označiti vsako vrstico)

	nič			zelo veliko	
1. V šoli	1	2	3	4	5
2. Pri starših in drugih sorodnikih	1	2	3	4	5
3. Pri znancih, prijateljih	1	2	3	4	5
4. Na tečaju s področja gozdarstva	1	2	3	4	5
5. Pri srečanjih z gozdar. strok.	1	2	3	4	5
6. Iz sredstev javnega obveščanja	1	2	3	4	5
7. S pomočjo interneta	1	2	3	4	5
8. S samoizobraževanjem	1	2	3	4	5
9. Drugje (vpisati kje):	1	2	3	4	5

12 – Na kaj najprej pomislite ob besedah – varstvo narave? (možno več odgovorov)

1 – usmeritve	2 – omejitve	3 – naložba za bodočnost	4 – ne vem
---------------	--------------	--------------------------	------------

13 – Kje in koliko ste slišali o varstvu narave? (označiti vsako vrstico)

	nič			zelo veliko	
1. V šoli	1	2	3	4	5
2. Pri starših in drugih sorodnikih	1	2	3	4	5
3. Pri znancih, prijateljih	1	2	3	4	5
4. Pri naravovarstvenikih	1	2	3	4	5
5. Pri gozdarjih	1	2	3	4	5
6. Iz sredstev javnega obveščanja	1	2	3	4	5
7. S pomočjo interneta	1	2	3	4	5
8. S samoizobraževanjem	1	2	3	4	5
9. Drugje (vpisati kje):	1	2	3	4	5

14 - Kako pomemben je za vas VAŠ gozd?

	Sploh ni pomemben	Ni pomemben	Ne eno, Ne drugo	Pomemben	Zelo pomemben
A. Vir dohodka od prodaje lesa	1	2	3	4	5
B. Vir lesa za kurjavo (lastna poraba)	1	2	3	4	5
C. Vir tehničnega lesa (lastna poraba)	1	2	3	4	5
D. Vir pridobivanja gozdnih sadežev (gobe, borovnice, zdravilne rastline...)	1	2	3	4	5
E. Vir stelje za živino (grabljenje listja)	1	2	3	4	5
F. Drugi viri dohodka	1	2	3	4	5

15 – Koliko pregledujete svoj gozd?

1 - skoraj vsak dan	2 – enkrat tedensko	3 - večkrat mesečno	4 - enkrat mesečno	5 - nekajkrat na leto	6 - enkrat na leto	7 - manj kot enkrat letno
---------------------	---------------------	---------------------	--------------------	-----------------------	--------------------	---------------------------

16 - Kako pogosto v vašem gozdu sekate?

1 - vsako leto	2 - vsakih nekaj let	3 - enkrat v 10 letih	4 - še manj pogosto	5 - ne sekamo
----------------	----------------------	-----------------------	---------------------	---------------

17 - Katera gojitvena in varstvena dela ste v obdobju zadnjih dveh let v vašem gozdu izvajali? (možno več odgovorov)

1 - sadnja gozdnih dreves	2 - nega mladega gozda	zaščita pred		5 - pomladitev gozda	6 - nismo izvajali gojitvenih del
		3 - podlubniki	4 - divjadjo		

18 - Ali sečnjo v lastnem gozdu opravljate sami ali vam kdo pri tem pomaga?
 Možno več odgovorov

1 - sam	2 - pomagajo družinski člani	3 - pomagajo sosedje in prijatelji	4 - medsosedska pomoč (strojni krožek)	5 - dela izv. gozd.podjetja/ podjetniki	6 - nič od naštetega
---------	------------------------------	------------------------------------	--	---	----------------------

19 - Ali gojitvena dela v lastnem gozdu opravljate sami ali vam kdo pri tem pomaga?

Možno več odgovorov

1 - sam	2 - pomagajo družinski člani	3 - pomagajo sosedge in prijatelji	4 - medsosedska pomoč (strojni krožek)	5 - dela izv. gozd.podjetja/ podjetniki	6 - nič od naštetega
---------	------------------------------	------------------------------------	--	---	----------------------

20 - Kaj mislite:

1 - v svojem gozdu sekam dovolj	2 - v svojem gozdu bi lahko sekal tudi več
---------------------------------	--

21 - Katere podatke/informacije o vašem gozdu imate?

Možno več odgovorov

1 dokazila o lastništvu	2 meritve prirastka	3 cenitve vrednosti gozda	4 gozdnogojitveni načrt	5 - drugo (navesti kaj):
-------------------------	---------------------	---------------------------	-------------------------	--------------------------

22 - Za kaj ste nazadnje potrebovali večjo količino lesa? (možno več odgovorov)

1. Obnova/novogradnja hiše
2. Obnova/novogradnja gospodarskega poslopja
3. Odplačilo kredita
4. Nakup kmetijskih strojev in pripomočkov
5. Nakup gospodinjskih pripomočkov
6. Nakup avtomobila
7. Drugo : _____ (opisno)

23 - Kakšna je po vašem mnenju gozdnatost vaše okolice?

1 - premalo gozda	2 - ravno prav	3 - preveč gozda
-------------------	----------------	------------------

24 - Nekateri pravijo, da ima za nas gozd veliko večjo vrednost, kot se jo da izraziti z denarjem, drugi pa menijo, da temu ni tako. Kaj bi rekli vi?

1 NE, gozd nima večje vrednosti	2 ne vem	3 DA, gozd ima večjo vrednost
------------------------------------	-------------	----------------------------------

25 - Ali ste že slišali, da ima gozd razen lesnoproizvodnih (ekonomskih) še druge različne vloge (funkcije) v prostoru?

1 – DA, sem že slišal in jih nekaj poznam in upoštevam	2 – DA, sem že slišal, ne vem pa kaj dosti o tem	3 – NE, nisem še slišal
--	--	-------------------------

26 - Ali vas področje naravovarstva zanima?

1 – NE zanima me	2 – kaj dosti me ne zanima	3 – ne vem	4 – DA, zanima me	5 – DA, ZELO me zanima
------------------	----------------------------	------------	-------------------	------------------------

27 – Prosimo vas da ocenite, kako dobro poznate Zakon o gozdovih?

sploh ne poznam
poznam

zelo dobro

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

28 – Prosimo vas da ocenite, kako dobro poznate Zakon o ohranjanju narave?

sploh ne poznam
poznam

zelo dobro

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

29 - Ali sodelujete pri gospodarjenju z gozdom z Zavodom za gozdove?

1 ustanove ne poznam	2 ne sodelujem	3 sodelujem občasno	4 redno sodelujem
----------------------------	-------------------	---------------------------	----------------------

30 – Če »sodeluje« - kako ste zadovoljni s sodelovanjem z Zavodom za gozdove?

1 zelo nezadovoljen	2 nezadovoljen	3 ne vem	4 zadovoljen	5 zelo zadovoljen
---------------------------	-------------------	-------------	-----------------	----------------------

31 - Kam bi se najprej obrnili, če bi naleteli na naravovarstven problem?

1 Krajevna skupnost	2 Zavod za gozdove	3 Zavod za varstvo narave	4 Občina	5 - Drugo:
---------------------------	--------------------------	---------------------------------	-------------	------------

32 - Ali ste se kdaj udeležili kakšne naravovarstvene akcije?

1 - DA	2 - NE
--------	--------

33 - Če »DA« - katere, s kakšnim namenom? (opisno)

34 - Ali ste član kakšnega društva (organizacije), ki se kakorkoli ukvarja z naravovarstvom?

1 - DA	2 - NE
--------	--------

35 - Če »DA« - katerih? (opisno)

Planinsko društvo, gobarsko društvo, društvo za opazovanje in proučevanje ptic Slovenije, lovska družina, ribiška družina, jamarsko društvo ...

36 - Ali ste v vašem gozdu že opravljali kakšno delo povezano z naravovarstvom/okoljevarstvom?

1 - DA	2 - NE
--------	--------

37 - Če »DA« - katero?

38 - Ali ste se kdaj udeležili kakšnega sestanka v krajevni skupnosti, občini ali kje drugje z naravovarstveno vsebino?

1 - DA	2 - NE
--------	--------

39 - Če »DA« - na katero naravovarstveno vsebino je bil sestanek sklican? (opisno)

40 - Ali bi se strinjali z vključitvijo vaše posesti (celotne) v kakšno zavarovano območje - npr. krajinski park?

1 - DA	2 - NE	3 - NE VEM
--------	--------	------------

41 - Če »DA« - kakšne koristi pričakujete? (navesti odgovore)

42 - Če »NE« - kakšne pomisleke imate? (navesti odgovore)

43 - Ali imate naslednika, ki bo sposoben skrbeti za vaš gozd?

1 - DA	2 - NE
--------	--------

44 - Ali imate predstavo, kako naj bi se v bodoče razvijala vaša domačija?

1 nimam predstave	2 se še odločam	3 da, imam jasno predstavo
----------------------	--------------------	-------------------------------

45 - Če »DA« - katero?

1 kmečki turizem	2 ribnik	3 biološko kmetovanje	4 - drugo
---------------------	-------------	--------------------------	-----------

46 - Ali ste se kdaj pogovarjali s poklicnim naravovarstvenikom? (z Zavoda za varstvo narave)

1 - DA	2 - NE
--------	--------

47 - Ali ste že naleteli na problem, kjer bi vam prav prišla naravovarstvena služba?

1 - DA	2 - NE
--------	--------

48 - Ali razmišljate o nakupu gozda?

1 - DA	2 - NE
--------	--------

49 - Ali razmišljate o prodaji gozda?

1 - DA	2 - NE
--------	--------

50 - Ali imate v vašem gozdu kakšen predel, kamor še posebej radi zahajate?

1 - DA	2 - NE
--------	--------

51 - Če »DA« - kam in zakaj? (opisno)

52 - Ali raste v vašem gozdu kakšno posebej izjemno/pomembno drevo ali kakšna posebna rastlina?

1 - DA	2 - NE	3 - NE VEM
--------	--------	------------

53 - Če »DA« - kaj in vzrok pomembnosti/izjemnosti in kje (od koga) ste to izvedeli? (opisno)

54 - Ali v vašem gozdu živi/gnezdi/se zadržuje kakšna redka ali ogrožena žival?

1 - DA	2 - NE	3 - NE VEM
--------	--------	------------

55 - Če »DA« - katera? (opisno)

56 - Ali se v vašem gozdu nahaja kakšno brezno, slap, skalni osamelec ali podoben objekt nežive narave?

1 - DA	2 - NE	3 - NE VEM
--------	--------	------------

57 - Če »DA« - katera? (opisno)

58 - Ali se strinjate z zakonskim določilom, ki dovoljuje prost prehod drugih ljudi skozi vaš gozd?

1 - DA	2 - NE	3 - VSEENO MI JE
--------	--------	------------------

59 - Ali se strinjate z zakonskim določilom, ki dovoljuje prosto nabiranje gozdnih sadežev?

1 - DA	2 - NE	3 - VSEENO MI JE
--------	--------	------------------

60 - Ali ste že slišali za pojem »biotska pestrost«?

1 - nisem še slišal	2 - sem že slišal, ne vem pa kaj to pomeni	3 - da, sem že slišal in vem kaj pomeni
---------------------	--	---

61 - Ali ste že slišali za projekt Natura 2000?

1 - nisem še slišal	2 - sem že slišal, ne vem pa kaj to pomeni	3 - da, sem že slišal in vem kaj pomeni
---------------------	--	---

62 - Če »DA« - kje ste za projekt izvedeli?

1 časopis, revije ...	2 radio, TV	3 predavanje	4 v društvu	5 drugo: (vpisati kje/od koga?)
-----------------------------	----------------	-----------------	----------------	--

Hvala za odgovore!

Anketiral: _____